

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Del Col della Comp. Sordani
PANDECTA

LEGIS EVANGELICAE.

~~scripsit~~
SIMONE A COR-
roy, professione Celestino, autore.

VIRTVT D VICE

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRY-
PHIVM LV-
GDVNI
1549.

De domo dedit hunc librum a me sine dote ecclesie

scripsit

Del Gl. della Comp. Simon...

PANDECTA

B? LEGIS EVAN-
GELI-
CAE.

~~scribble~~
SIMONE A COR-
roy, professione Celesti-
no, autore.

VIRIVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRV-
PHIVM LV-
GDVNI,
1549.

CANESINI

*domo dedit hunc
Normanne sine dicit ecclesie*

P R A E F A T I O .

VI S primus sacrosancti Eu-
gelij historicus in unum uelut cor-
pus redigerit inter eos, qui Eccle-
siasticam historiã contexerunt,
non satis constabat alijs ad Ammonium Ale-
xandrinum, Origenem præceptorẽ alijs ad Ta-
tianum, Ammonio paulò superiore pulcher-
rimum hoc inuentum referentibus. Quisquis
tamen is fuit, rem profectò in primis frugife-
ram excogitauit, eaq; tempestate prorsus ne-
cessariam. Tam tum enim pleriq; emerferant
(in quibus erat & Porphyrius, pertinacissi-
mus Christiani nominis hostis) qui miro quo-
dam humane sapientiẽ supercilio elati, petu-
lantia plus quam rabiosa in nostram religio-
nem, atque ad eò in ipsos sacri Euangelij scri-
ptores inueherentur: in quorum scriptis ple-
raque penè ex diametro secum pugnantia de-
prehendi calumniabantur, pleraq; etiam tam
irreconciliabili discordiã à se inuicem disti-
dentia, ut omnẽ sibi mutuò fidem abrogarent.
Quorũ profectò impudente retundendã com-
modior ratio excogitari non potuit, quàm ut
seruato temporum rerumq; gestarum ordine,
quatuor Euangeliorum contextus, in unam,
eamq; perpetuam narrationis seriem redige-
rentur: eòq; modo falsa illa dissonantia ca-
lumniã

lumniã nullo negotio confutaretur. Terum
cũ laudatissimam illud Ammonij opus (ui-
deo enim iam usum obtinuisse, ut Ammonio
id potius, quàm Tatiano adscribatur) eadem
temporum iniuria, qua innumera clarissimo-
rum uirorũ monumenta perierunt, multis iam
seculis esset desiderati, tandemq; semilacerum
prorsusq; mutilatum in lucem prodisset: tan-
te iacturæ indignitate cõmouit Ioannes Ger-
son, acutissimus nostræ professionis theologus,
idem ab integro argumentum tractandum sus-
cepit. Quæ quidem in re etiamsi summa cum
dexteritate sit uersatus, nonnihil tamen alijs
post se scribendi, loci uidetur reliquisse. Sunt
enim in eius uiri Monotessaro (quod certè dis-
simulari non potest) quadam prorsus hinc,
quædam intempestiua & alieno loco inserta,
quædam etiam redundantiã, & citra ullam
necessitatem repetita: ad eò ut non immerito à
Theodorico quodam, ordinis Carthusianorum
monacho, resẽctis ijs quæ superflua uideban-
tur, in compendium redactam esse existimetur.
Quamobrem cùm ipse mihi priuatim Euan-
gelicæ historie breuiarium concinnare statuis-
sem (nihil enim minus id temporis, quàm de
eo in publicum emittendo cogitabam) illud
mihi in primis curæ fuit, ut Ammonij fra-
gmentum, Eusebij Canones, & Augustinum
de Euangeliorum concordia, cum Gersonis

Monotestaro quam diligentissimè conferrem;
eorumq; omnium sententijs diligentius expen-
sis, illius potissimum iudicio subscriberem, qui
temporis ordinisq; (nam de re ipsa inter hosce
omnes nihil est controversie) exactissimam
rationem habuisse uideretur. Vix enim quic-
quam in toto hoc negotio maiorem nobis mo-
lestiam exhibuit, quam ut suo queque loco di-
gereremus, & ubique tum loci, tum temporis
memores, nusquam rei gestæ ordinem turbare-
mus. Cùm etenim triplicem in contextu Euan-
geliorum ordinem observatum uideamus, ut
modò res, quo gesta est, tempore locoq; com-
memoretur, modò multò antiè quam gereretur,
per quandam ueluti preoccupationem antici-
petur: interdum etiam aliquantiò post, quam
gesta sit, ueluti per commemorationem refera-
tur: infiniti profectò negotij sunt, suum cuique
locum tempusq; attribuerè. Præterea cùm ple-
raque in sacri Euangelij historijs occurrant,
quæ tantam inter se affinitatè habeant, ut ea-
dem prorsus uideantur, diuersis tamen locis
temporibusue aut gesta sunt, aut dicta: bene-
uolum lectorem etiam atque etiam admoni-
rum uelim, ne temerè iudicet eadem hic sæpius
esse inculcata: sed id potius, quod res est, exi-
stinet, omnino necesse fuisse, ut res quantum-
uis similes, at tamen diuersæ, diuersis in locis
commemorarentur. Ad hæc, ut quadam etiam
ordinis

ordinis luce legentium memoriæ consulrem,
opus uniuersum in tres præcipuas partes ita
digesti, ut prima Aeternam Christi genera-
tionem, ac eius in hunc mundum Ingressum:
secunda, Progressum, hoc est, conuersationem,
signa, & doctrinam: tertia Egressum, id est,
passionem, resurrectionem & ascensionè con-
tineret. Porò quod ad translationis fidem at-
timet, à uulgata editione, quam uocant, nus-
quam desinimus: lectionum tantum uarieta-
tes, quæ alicuius momenti uidebantur, ex re-
centiorum uersionibus margini adscriptissimas,
casq; nota huiusmodi præfixa, a reliquis di-
stinximus. Quod uerò ad ea testimonia perti-
net, quæ passim ex Veteri Testamento toto
hoc opere citantur, diligenter ea cum suis fon-
tibus, unde hausta sunt, contulimus, & si qua
in re ab ijs discrepant, obiter annotauimus.
Nam si quid in ijs esset, quod in Veteris in-
strumenti libris non legeretur, id signo huius-
modi ¶ prodidimus: & contrà si quid illic
esset, quod hic desideraretur, id quoque, huius
figure notæ ¶ præfixa, in gratiam lectoris in-
dicauimus. Illud præterea hic admonendum
daxi, quatuor literis maiusculis passim con-
*textui inscriptis, Euangelistarum nomina, *M,**
*uidelicet *M*athæi: *R,* *M*arci: *L,* *Z*uccæ: *I,**
*denique *I*oannis denotari: idq; eo potissimum*
à nobis factum esse consilio, ut his ipsi: literis
a 3 nullo

nullo negotio lector doceatur, quid unicuique eorum referri debeat acceptum. Evangeliorum quoque, quae diebus dominicis, praecipuisque totius anni festis in Ecclesia leguntur, succinctum Indicem adicimus: eaque in ipso contextu duabus notis indicavimus: altera, quae huiusmodi est. [ad caput, altera huiusmodi] ad calcem apposita. Vocum praeterea obscuriorum, quae toti operi passim aspersae, lectorem parum exercitatum nonnihil poterant removeri, interpretationem adicimus: idque obscurato primarum lucrarum ordine, ut sine ullo temporis dispendio omnia sese lectori facilius offerre possint. Postremo Dionysii Carthusiani Monopanton eo quod cum huius argumenti natura quam optime congruere videbatur, huic nostrae lucubrationi culae curavimus subiungendum.

*

PANDECTAE

LEGIS EVAN-

GELICAE LI-

BER PRI-

M V S.

*

Christi in hunc mundum Ingressum, ac eius Aeternam continens generationem.

De Aeterna Christi generatione.

Ioannis I.

CAPVT I.

A

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat, & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt.

*ne unum quidem

De Annuntiatione, & Conceptione Ioannis Baptistae.

Lucæ I.

CAP. II.

FVit in diebus Herodis regis Iudaeae in Iudaea, sacerdos quidam nomine Zacharias,

a 4 de

de uice Abia, & uxor illius de filiabus
 Aaron, & nomen eius Elizabeth. Erant
 autem ambo iusti ante Deum, incedentes
 in omnibus mandatis, & iustificationibus
 domini, *irrepre-
 hēribiles
In mensē
Septēbri.
Lc. 16 d.
 & ambo processissent in diebus suis. Fa-
 ctum est autem, cum sacerdotio finge-
 retur Zacharias in ordine uicis suae ante
 Deum, secundum consuetudinem sacer-
 dotii, forte exiit, ut incensum poneret,
 ingressus in templum Domini. Et omnis
 multitudo populi erat orās foris hora in-
 censi. Apparuit autem illi angelus Domi-
 ni, stans à dextris altaris incensi. Et Za-
 charias turbatus est uidens, & timor irruit
 super eum. Ait autem ad illum Angelus:
 Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita
 est deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth
 pariet tibi filium, & uocabis nomen eius
 Ioannem. Et erit gaudium tibi, & exulta-
 tio: & multi in natiuitate eius gaudebunt.
 Erit enim magnus coram domino, & ui-
 num & ficeram non biber: & Spiritu san-
 cto replebitur adhuc ex utero matris suae.
 Et multos filiorum Israël conuertet ad
 dominum Deum ipsorum. Et ipse præce-
 det ante illum in spiritu & uirtute Heliae,
 ut conuertat corda patrum in filios, &
 incred

incredulos ad prudentiam iustorum: pa-
 rare Domino plebem perfectam. ¶ Et di-
 dixit Zacharias ad angelum: Vnde hoc
 sciam? Ego enim sum senex, & uxor mea
 processit in diebus suis. Et respondens an-
 gelus, dixit ei: Ego sum Gabriel, qui
 adsto ante Deum: & missus sum loqui
 ad te, & hæc tibi euangelizare. Et ecce
 eris tacens, & non potens loqui usque in
 diem, quo hæc fient: ¶ pro eo, quod non
 credidisti uerbis meis, quæ implebuntur
 in tempore suo. Et erat plebs expectans
 Zachariam, & mirabantur, quod tardaret
 ipse in templo. Egressus autem non pote-
 rat loqui ad illos: & cognouerunt, quod
 uisionem uidisset in templo. Et ipse erat
 inuencus illis, & permansit mutus. Et fa-
 ctum est, ut impleti sunt dies *officii eius, *mini-
 abiit in domum suam. Post hos autem sterii
 dies concepit Elizabeth uxor eius, & oc-
 cultabat se mensibus quinq;, dicens: Quia
 sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus
 respexit auferre opprobrium meum inter
 homines.

De Conceptione Saluatoris.

Lucæ I.

CAP. III.

A IN mensē autem sexto ¶ missus est an-
 gelus Gabriel à Deo in ciuitatem Ga-
 lilæa,

a 5

lilæa,

lilæ, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius: & cogitabat, qualis esset ista saluatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius **IESVM**. Hic erit magnus, & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis sextus est illi, quæ uocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne uerbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. **¶** Et uerbum caro factum est, & hab

Esai. 7.c

Esai. 2.c

Dan. 7.d

habitauit in nobis. **¶** Et discessit ab illa angelus.

De uisitacione Elizabeth per Mariam. *Luce 1. CAP. IIII.*

¶ **E**Xurgens autem Maria, abiit in montana cum festinatione, in ciuitatem Iuda: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Et factum est, ut audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, * exultauit infans in utero eius. Et repleta est Spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidisti, quoniã perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Et * exultauit spiritus meo in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis

Circa finem Mat. 11.

*substituit

*substituit

dis

dis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerum suum, recordatus misericordiae suae. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. ¶ Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus.

De ortu, & circumcisione Ioannis Baptistae. *Luce 1. CAP. V.*

E Lizabeth autem impletum est tempus parienti, & peperit filium. Et audierunt uicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei. Et factum est in die octauo, uenerunt circumcidere puerum: & uocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed uocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui uocetur hoc nomine. Innuabant autem patri eius, quem uellet uocari eum. Et postulans pugillarem scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirari sunt uniuersi. Apertum est autem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur, benedicens Deum. Et factus est timor super omnes uicinos eorum, & super omnia montana Iudae

*In Iudaea
mense Iu
nij.*

Iudaeae diuulgabantur omnia uerba haec. Et posuerunt omnes, qui audierant, in corde suo, dicentes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius, impletus est Spiritu sancto, & prophetauit dicens: **Benedictus Dominus Deus Israël,** quia uisitauit, & fecit redemptionem plebis suae. Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum, qui a seculo sunt, prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti. Iurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis. Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi. In sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Et tu puer, propheta altissimi uocaberis, praetibus enim ante faciem Domini parare uias eius, Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Per uiscera misericordiae Dei nostri, in quibus uisitauit nos, oriens ex alto, Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros, in uiam pacis.]

cis. 7 Maria autem reuerfa est in domum suam.

De temporalī genealogia
Christi. *Matthai* I. CAP. VI.

Liber generationis IESV CHRISTI, filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac: Isaac autem genuit Iacob: Iacob autē genuit Iudam, & fratres eius: Iudas autem genuit Phares, & Sarā, de Thamar: Phares autem genuit Esrom: Esrom autem genuit Aram: Aram autem genuit Aminadab: Aminadab autem genuit Naafon: Naafon autem genuit Salmō: Salmon autem genuit Booz de Raab: Booz autem genuit Obeth ex Ruth: Obeth autem genuit Iesse: Iesse autem genuit David Regem: David autem Rex genuit Salomonem ex ea, quae fuit Vriā: Salomon autem genuit Roboam: Roboam autem genuit Abiam: Abia autem genuit Aza: Aza autem genuit Iosaphat: Iosaphat autem genuit Ioram: Ioram autem genuit Oziam: Ozias autem genuit Ioathan: Ioathan autem genuit Achaz: Achaz autem genuit Ezechiam: Ezechias autem genuit Manasse: Manasses autem genuit Amon: Amon autem genuit Iosiam: Iosias autem genuit

Ge. 29. 8.

Ge. 38. 8.

Ruth. 4. d.

2. par. 36.

a. b.

genuit ¶ Ieconiam, & fratres eius, in ¶ *Toba-*
transmigratione Babylonis. Et post *na: toba-*
transmigrationem Babylonis, Ieconias
genuit Salathiel: Salathiel autem genuit *genuit*
Zorobabel: Zorobabel autem genuit *exilio*
Abiud: Abiud autem genuit Eliachim:
Eliachim autem genuit Azor: Azor au-
tem genuit Sadoch: Sadoch autem ge-
nuit Achim: Achim autem genuit Eliud:
Eliud autem genuit Eleazar: Eleazar au-
tem genuit Mathan: Mathan autem ge-
nuit Iacob: Iacob autem genuit Ioseph,
uirum Mariae: de qua natus est IESVS,
qui uocatur CHRISTVS. 7 Omnes er-
go generationes ab Abraham usque ad
David, quatuordecim: & à David usque
ad transmigrationem Babylonis, genera-
tiones quatuordecim: & à transmigra-
tione Babylonis, usq; ad CHRISTVM,
generationes quatuordecim. CHRISTI
autem * generatio sic erat: [Cum esset *natiui-
desponsata mater eius Maria Ioseph, an-
tas
rē quam conuenirent, inuenta est habens
in utero de Spiritu sancto. Ioseph autem
uir eius cum esset iustus, & nollet * infama
cere eam, uoluit occulte dimittere eam. re
Hæc autem cogitante eo, ecce angelus
Domini in somnis apparuit ei, dicens:
Ioseph fili David, noli timere accipere
Mariam

* conce-
ptum
Mariam coniugem tuam: quod enim in
caⁿatum est, de Spiritu sancto est, Pa-
riet autem filium, & uocabis nomen eius
I E S V M. Ipse enim saluum faciet popu-
lum suum à peccatis eorum.] Hoc au-
tem totum factum est, ut adimpleretur,
quod dictum est à Domino per prophe-
tam dicentem: Ecce uirgo * in utero ha-
bit, & pariet filium, & uocabitur nome-
cuius Emanuel, quod est interpretatum,
* Excita nobiscum Deus. * Exurgēs autem Ioseph F
rus à somno, fecit sicut præcepit ei angelus
Domini: & accepit coniugem suam, &
non cognoscebat eam, donec peperit fi-
lium suum primogenitum. Et uocauit no-
men eius I E S V M.

De Natiuitate Christi. Luca 2.

C A P V T V I I.

*In Beth-
lechē men-
se Decem-
bri.*

F A C T U M est autem in diebus illis: A
[Exiit edictum à Cæsare Augusto,
ut describeretur uniuersus orbis. Hæc de-
scriptio prima facta est à Præside Syria
Cyrino. Et ibant omnes, ut profiteren-
tur singuli in suam ciuitatem. Ascendit
autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate
Nazareth in Iudæam, ciuitatem Dauid,
quæ uocatur Bethleem, eo quod esset de
domo & familia Dauid, ut profiteretur
cum

etum Maria desponsata sibi uxore præ-
gnante. Factum est autem cum essent ibi,
impleri sunt dies ut pareret: & peperit fi-
lium suum primogenitum. Et pannis eum
inuoluit, & reclinauit eum in præsepio:
quia non erat ei locus in diuersorio. Et
pastores erant in regione eadem uigilan-
tes, & custodientes uigilias noctis supra
gregem suum. Et ecce angelus Domini
stetit iuxta illos, & claritas Dei circumful-
sit illos, & timuerunt timore magno. Et
dixit angelus illis: Nolite timere: Ecce
enim euangelizo uobis gaudium ma-
gnū, quod erit omni populo: quia natus
est uobis hodie saluator, qui est C H R I-
S T V S Dominus, in ciuitate Dauid. Et
hoc uobis signū: Inuenietis infantem pan-
nis inuolutum, & positum in præsepio.
Et subito facta est cum angelo multitu-
do militiæ cælestis, laudantium Deum,
B & dicentium: Gloria in altissimis Deo,
& in terra, pax ꝑ hominibus bonæ uolun-
tatis.] Et factum est, ut discesserunt ab
eis angeli in cælum. [Pastores loqueban-
tur adinuicem: Transcamus usque Beth-
c leem, & uideamus hoc uerbum, quod
factum est, quod Dominus ostendit no-
bis. Et uenerunt festinantes, & inuene-
runt Mariam & Ioseph, & infantem po-
situm
b situm

situm in praesepio. Videntes autem cognouerunt de uerbo, quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt, mirati sunt de his quae dicta erant à pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia uerba haec, conseruens in corde suo. Et reuerſi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum * in omnibus quae audierant & uiderant, sicut dictum est ad illos.]

De circuncisione Christi. Luc. 2.

CAPVT VIII.

[**E**T postquam consummati sunt dies octo, ut circuncideretur puer, uocatum est nomen eius **I E S V S**: quod uocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur.]

De aduentu Magorum. Mat-

thae 2. CAP. IX.

[**C**Vm ergo natus esset **I E S V S** in Bethleem Iudae, in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente uenerunt Hierosolyma, dicentes: Vbi est, qui natus est, Rex Iudaeorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente, & * uenimus adorare eum. Audiens autem Herodes Rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum il-

lo,

lo. Et congregans omnes Principes sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethleem Iudae. Sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethleem *mich. 5. 4* terra Iudae, nequaquam es minima in principibus Iudae: ex te enim exiit **†** dux, **†** mihi, qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam uocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellae, quae apparuit eis: & mittens illos in Bethleem, dixit: Ire, & interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis, renuntiate mihi, ut & ego ueniens adorem eum. Qui cum audissent Regem, abierunt. Et ecce stella, quam uiderant in Oriente, antecedebar eos, usque dum ueniens staret supra, ubi erat puer. Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno ualde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentibus adorauerunt eum. Et apertis thesauris suis, obtulērunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et * oraculo responso accepto in somnis, ne redirent *lo moni* ad Herodem, per aliam uiam reuerſi sunt *ti* in regionem suam.]

De praesentatione Christi in

templo. *Luc. 2.* CAP. X.

b 2 Et

ET postquam impleti sunt dies purificationis eius, secundū legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem, ut viscerent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum, adaperiens uulvam, sanctum Domino uocabitur. Et ut darent hostiam Domino, secundum quod dictum est in lege Domini, Par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Hierusalem, cui nomē Simeon. Et homo iste pius iustus & timoratus, expectans consolationem Israël, & Spiritus sanctus erat in eo. Et responsam acceperat à Spiritu sancto, non uisurum se mortem, nisi prius uideret Christum Domini. Et uenit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum **I E S U M** parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum uerbum tuum in pace. Quia uiderunt oculi mei salutare tuum, Quod paraisti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.] [Et erant pater eius & mater mirantes super iis, quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simcō, & dixit ad Mariam

riam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël: & in signum, cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut reuelentur ex multiscordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Azer. Hæc processerat in diebus multis, & uixerat cum uiro suo annis septē à uirginitate sua. Et hæc uidua usq; ad annos octogintaquatuor: quæ nō discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens nocte ac die. Et hæc ipsa hora superueniens ꝑ confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israël. In Hierusalem Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reuersi sunt in Galilæam, in ciuitatem suam Nazareth. Puer autē crescebat, & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo.]

De fuga in Aegyptum, & nece innocentium, regressuq; ex Aegypto. Mathæi 2. CAP. XI.

IVM Magi recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum: & esto ibi, usque dum dicam tibi. Fur-

turum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum illum. Qui * con-
 * excita- surgens, accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Aegyptū. Et erat ibi
 tus usq; ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto uocaui filiū meum. Tunc Herodes uidens, quoniam
 Osee 11. a illufus esset à Magis, iratus est ualde, & mittens occidit [*anno reuoluto à natiuitate Christi*] omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam dicentem: Vox in rama audita est,
 Hier. 31. c flamen-ploratus & * ululatus multus. Rachel
 ratio plorans filios suos, & noluit consolari, quia nō sunt. [Defuncto autē Herode [*anno primo ab huiusmodi fuga*] ecce apparuit angelus Domini in somnis Ioseph in Aegypto, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & uade in terram Israël: defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri. Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius & uenit in terram Israël. Audiens autem, a quod Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illō ire. Et admon

admonitus * in somnis, secessit in partes * oracu- Galilææ, & ueniens habitauit in ciuitate, lo quæ uocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam: Quoniam Nazareus uocabitur.]

De habitatione Iohannis in deserto. *Lucæ 1. CAP. XII.*

A P Ver autem [*Iohannes*] crescebat, & * confortabatur spiritu: & erat in * potens deserto usque in diem ostensionis suæ febat ad Israël.

De inuentione Christi in templo. *Lucæ 2. CAP. XIII.*

A E T ibant * parentes eius per omnes * Ioseph annos in Ierusalem in die solēni Pa- & mater sçhæ [*postquam reuersi sunt ex Aegypto*] [Et cum factus esset Iesus annorū duodecim, ascendentibus illis Ierosolimam secundum consuetudinem diei festi: consummatisq; diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, uenerunt iter dici, & requirebāt eum inter cognatos & notos, & non inuenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum. Et factum est, post triduum inuenerūt eum in templo, sedentem in medio doctorum,

b 4 audien

audientem illos, & interrogantem. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant
 *intelligentia
 *atto - niti
 super * prudentia & responsis eius. Et uide-
 detes, * admirati sunt. Et dixit mater eius
 ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? Ecce
 pater tuus & ego dolentes quærebamus
 te. Et ait ad illos: Quid est, quod me quæ-
 rebatis? Nesciebatis, quia in iis quæ pa-
 tris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non
 intellexerunt uerbum quod loquutus est
 ad illos. Et descendit cum eis, & uenit
 Nazareth, & erat subditus illis. Et ma-
 ter eius conferuabat omnia uerba hæc in
 corde suo. Et Iesus proficiebat sapien-
 tia, & ætate, & gratia apud Deum &
 homines.]

**De Prædicandi, & Baptizandi
 autoritate Ioanni data à Deo.**

Luc. 3. Io. 1. Mar. 1. Mat. 3. CAP. XIIII.

1. [**A**Nno autem quintodecimo imperii **A**
 Tyberii Cæsaris, procurate Pontio
 Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galileæ
 Herode: Philippo autem fratre eius tetrar-
 cha Ituræ & Trachonitidis regionis, &
 Lyfania Abilenæ tetrarcha, sub principi-
 bus sacerdotum Anna, & Caipha, 1. Fuit **B**
 homo missus à Deo, cui nomen erat Io-
 annes. Hic uenit in testimonium, ut testi-
 monium perhiberet de lumine, ut omnes
 creder

crederent per illum. Non erat ille lux, sed
 ut testimonium perhiberet de lumine.
 Erat lux uera, quæ illuminat omnem ho-
 minem uenientem in hunc mundum. In
 mundo erat, & mundus per ipsum factus
 est, & mundus eum non cognouit. In * pro-
 * sua
 pria uenit, & sui eum non receperunt.
 Quotquot autem receperunt eum, dedit
 eis potestatem filios Dei fieri: his, qui credunt
 in nomine eius, qui non ex sanguini-
 bus, neque ex uoluntate carnis, neque ex
 uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt. Et
 * uidimus gloriam eius, gloriã * quasi uni
 * specta-
 geniti à patre, plenum gratiæ & uerita-
 uimus
 tis.] **L.** Factum est **M.** in diebus illis * tanquã
L. uerbum Domini super Ioannem Za-
 chariæ filium in deserto. **R.** [Ecce mit-
 to angelum meum ante faciem tuam, qui
 præparabit uiam tuam ante te. **L.** Et ue-
 nit in omnem regionem * Iordanis, prædi-
 * circa
 cans baptismum penitentiarum, in remissionem
 Iordanem
 peccatorum, sicut scriptum est in li-
 bro sermonum Esaiæ propheta, † Vox cla-
 mantis in deserto, Parate uiam domini, †
 rectas facite semitas eius. Omnis uallis im-
 plebitur, & omnis mons & collis humi-
 liabitur: Et erunt * praua in directa, & aspe-
 * obli-
 ra in uias planas: & uidebit omnis caro sa-
 qua
 lutare Dei]. **M.** Ipse autem Ioannes ha-
 bebatur

bebat uestimētum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: Escā autem eius erat, locustæ, & mel syluestre. Tunc exhibant ad eum **R.** Hierosolymitæ uniuersi, **M.** & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Iordane **R.** flumine, confitentes peccata sua. **M.** Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum uenientes ad baptismum suum **S.** dixit eis,

L. & ad turbas, quæ exhibant, ut baptizarentur ab ipso, **M.** Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Progenies & **L.** genimina uiperarum, quis ostendit uobis fugere à uetura ira? Facite ergo fructus, dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere intra uos: Patrem habemus Abraham. Dico enim uobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios **†** Abraham. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas,

* cōmunicet
* det unā non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Venerunt autem & publicani, ut baptizarentur, & dixerunt ad illum;

illum: Magister quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod constitutum est uobis, * faciatis. Interrogabant autem eum & milites, dicētes: Quid **†** faciemus & nos? Et ait illis: Neminem conculcatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis uestris. Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne fortè ipse esset Christus, respondit Ioannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo uos in pœnitentiam. Qui autem post me uenturus est, fortior me est, cuius non sum dignus **M.** calciamenta portare, **R.** & procumbens **L.** soluere corrigiam calciamentorum eius. Ipse uos baptizabit in Spiritu sancto & igne: cuius uentilabrum in manu eius, & permundabit & purgabit aream suam, & cōgregabit triticum in horreum suum: paleas autem comburet igne inextinguibili. Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo.

De testimoniis Ioannis de Christo. *Ioan. I.* CAP. XV.

† Ioannes testimoniū perhibet de ipso, & clamat, dicens: Hic erat, quem dixi, Qui post me uenturus est, ante me factus * fuit est, [clarior, atq; honorabilior] quia prior me

me erat: & de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiā pro gratia, quia lex per Moysen data est: gratia & ueritas per IESVM CHRISTVM facta est. Deum nemo uidit unquam. [*uisione perfectae comprehensionis*] Vniigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Et hoc est testimonium Ioannis quando miserunt Iudæi ab Hierosolymis sacerdotes, & Leuitas ad eum, ut interrogaret eum, Tu quis es? Et confessus est, & nō negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum, Quid ergo? Helias es tu? Et dixit, Non sum. Propheta es tu? Et respondit, Nō. Dixerunt ergo ei, Quis es? ut responsum demus iis, qui miserunt nos. Quid dicis de teipso? Ait: Ego uox clamantis in deserto, Dirigite uiam domini, sicut dixit Esaias propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis: & interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta? Respondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua: medius autem uestrum stetit, [*in templo cum esset duodecim annorum*] quem uos necistis: ipse est, qui post me uenturus est, * fuit qui ante me factus est: cuius non sum dignus, ut soluam eius corrigiam cal-

ciamen-

tiamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans].

LIBER SE- CVNDVS.

De Progressu Christi.

Continens, quæ fecit, ac dixit Iesus ab eius baptismo, inclusiue, usque ad Feriam quintam Coenæ dominicæ. Partitur in quatuor partes: quarum Prima tricesimi anni, Secunda tricesimi primi, Tertia tricesimifecundi, & Quarta tricesimitertij continet opera, usque in dictam Feriam quintam facta.

De Christi Baptizatione. *Mat. 3.*

Luc. 3. Mar. 1. CAP. I.

IN diebus illis uenit Iesus à Nazareth Galilææ M. in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat * opus eum, dicens: Ego à te * debeo baptizari, &

ri, & tu uenis ad me? Respondens autem Iesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. **L.** [Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato **R.** in Iordane, **L.** & orantes **R.** statim ascendens de aqua, **M.** ecce aperti sunt ei caeli, & uidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam **L.** corporali specie, **M.** & uenientem super ipsum. Et ecce uox de caelo dicens, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi com placui.

De Genealogia Christi.

Luce 3.

CAP. II.

ET ipse IESUS erat incipiens annorum quasi triginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Marthar, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Iamne, qui fuit Ioseph, qui fuit Mathathia, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Helli, qui fuit Nagge, qui fuit Maath, qui fuit Mathathia, qui fuit Semci, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cozan, qui fuit Helmadan, qui fuit Her, qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit

fuit Marthar, qui fuit Leui, qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliachim, qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Mathata, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naafon, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudae, qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, qui fuit Tharar, qui fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalech, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arfaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Mathuzalem, qui fuit Enoch, qui fuit Iarereh, qui fuit Malalehel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adae, qui fuit Dei. Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Iordane.]

De Ieiunio, & tentatione Christi.

Matth. 4. Marc. 1. Luce 4.

CAPVT III.

ET statim **M.** [ductus est Iesus in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. **R.** Eratque cum bestis. **M.** Et cum ieiuafler quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, **L.** nihil manducauit in illis diebus, & consummatiss illis

illis, M. postea esuriit. Et accedens tentator L. diabolus M. dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

L. Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est, quod M. non in solo pane uiuit homo: sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem L. Hierusalem, M. & statuit illum super pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te L. hinc M. deorsum.

Psal. 90. c Scriptum est enim, Quia angelis suis mandauit de te, L. ut conferuent, M. & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus: rur-

Deut. 6. c sum, scriptum est, Non tentabis dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus, L. & duxit M. in montem excelsum ualde, & ostendit ei omnia regna mundi. L. in momento temporis, M. & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia, L. & potestatem hanc uniuersam M. tibi dabo: L. quia mihi tradita sunt, & cui uolo do illa. Tu ergo procidens si adoraueris coram me, erunt tua omnia. M. Tunc dixit ei Iesus: Vade Satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. L. Et consummata omni tentatione,

ne, diabolus recessit ab eo, M. & reliquit eum L. usq; ad tempus. M. Erant autem angeli accesserunt, & ministrabant ei.]

De alijs testimonijs Ioannis de Christo. Ioan. I. CAP. IIII.

A Altera die [*post egressum Iesu de deserto*] [uisit Ioannes IESVM uenientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Hic est, de quo dixi: Post me uenit uir, qui ante me * factus est: quia prior me erat, & ego * nesciebam eum: [*ita plenè sicut modo*] sed ut manifestetur in Israël propterea ueni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia uidi spiritum descendentem quasi columbam de caelo, & mansit super eum: & ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille dixit: Super quem uideris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego uidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei.]

De prima Discipulorum uocatione, qua ad simplicem Christi notitiã uocati sunt.

Ioan. I. Zuce 4. CAP. V.

A Altera autem die stabat iterum Ioannes, & ex discipulis eius duo: & respic

spiciens IESVM ambulantem, dixit: Ecce c
agnus Dei. Et audierunt eum duo disci-
puli loquentem, & secuti sunt IESVM.
Conuersus autem IESVS & uidens eos
sequentes se, dixit eis: Quem quaeritis?
Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur
interpretatum magister) ubi habitas? Di-
xit eis: Venite & uidete. Venerunt & ui-
derunt, ubi maneret, & apud eum manserunt illo die. Hora autem erat quasi de-
cima. Erat autem Andreas, frater Simonis
Petri, unus ex duobus, qui audierant à
Ioanne, & secuti fuerant eum. [*alter uerò
erat Ioannes euangelista, per quem Iacobus
frater eius fuit uocatus.*] Inuenit hic pri-
mum fratrem suum Simonem, & dixit ei:
Inuenimus Messiam, quod est interpre-
tatum Christus. Et adduxit eum ad IES-
VUM. Intuitus autem IESVS eum, dixit:
Tu es Simon filius Ioanna, tu uocaberis
Cephas, quod interpretatur Petrus. In-
crastinum uoluit exire in Galilaeam. L.
Et regressus est IESVS in uirtute spiritus
in Galilaeam, r. & inuenit Philippum,
& dixit ei IESVS: Sequere me. Erat au-
tem Philippus à Bethsaida ciuitate An-
dreæ & Petri. Inuenit Philippus Natha-
naël, & dixit ei: Quem scripsit Moyses in
legē, & prophetae, inuenimus IESVM,
filium

Ge. 49. b
Deu. 18. c
Esa. 40. c
Ez. 45. b

filium Ioseph à Nazareth. Et dixit Na-
thanaël: A Nazareth potest aliquid boni
esse? Dixit ei Philippus: Veni, & uide.
Vidit IESVS Nathanaël ueniētem ad se,
& dicit de eo: Ecce uerus Israëlita, in quo
dolus non est. Dicit ei Nathanaël: Uide
ue nosti? Respondit IESVS, & dixit ei:
Priusquam te Philippus uocaret, cum es-
ses sub ficu, uidi te. Respondit ei Natha-
naël, & dixit: Rabbi, tu es filius Dei, tu es
rex Israël. Respondit IESVS, & dixit ei:
Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis:
*maiora
amen dico uobis, † uidebitis caelum aper- †
tum, & angelos Dei accēdentes & descen-
dentes super filium hominis.]

SECUNDA PARS
LIBRI SE-
CVNDI,

Continens quae fecit, ac dixit Iesus
anno aetatis suae trigesimo primo.

De mutatione aquae in uinum.

IOAN. II.

CAP. VI.

Tertia die nuptiae factae sunt
in Cana Galilaeae, & erat mater
IESU ibi. Vocatus est autem
IESVS, & discipuli eius ad

62 nupt

nuptias. Et deficiente uino, dixit mater
 I E S V ad eum: Vinum non habent. Et dixit
 ei I E S V S: Quid mihi & tibi est mulier?
 Nondum uenit hora mea. Dixit mater eius
 ministris: Quodcumque dixerit uobis, facite.
 Erant autem ibi lapideæ hydræ sex positæ
 secundum purificationem Iudæorum, capientes
 singulæ metretas binas, uel ternas. Dixit
 eis I E S V S: Implete hydras aqua. Et impleuerunt
 eas usque ad summum. Et dicit eis I E S V S:
 Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.
 Ut autem gustauit architriclinus aquam uinum
 factum, & non sciebat unde esset, ministri
 autem sciebant, qui hauerant aquam, uocat
 sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis
 homo ^{*primū} bonum uinū ponit, & cum
 inebriati fuerint, tunc id quod deterius est:
 tu autem ^{*nunc} seruaisti uinum bonum usque
 adhuc. Hoc fecit initium signorum
 I E S V S in Cana Galilææ, & manifestauit
 gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli
 eius.]

De primo aduentu eius ad pascha:
 de uendentium eiectione e templo.
 Ioan. II. CAP. VII.

In I. d. ca. **P**ost hoc descendit in Capharnaum
 ipse & mater eius, & fratres eius, &
 discip.

discipuli eius, & ibi manserunt non multis
 diebus: & prope erat pascha Iudæorum.
 Et ascendit I E S V S Hierosolimam, & inuenit
 in templo uendentes oues, & boues, &
 columbas, & numularios uendentes. Et cum
 fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes
 eiecit de templo. Oues quoque, & boues,
 & numulariorum effudit ^{*mensas}, & mensas
 subuertit. Et iis, qui columbas uende-
 bant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite
 facere domum patris mei domum ^{*negotiationis}.
 Recordati uero sunt discipuli eius, quia
 scriptum est: Zelus domus tuæ comedit
 me. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt
 ei: Quod signum ostendis nobis, quia hæc
 facis? Respondit I E S V S & dixit eis:
 Soluite templum hoc, & in tribus diebus
 excitabo illud. Dixerunt ergo ei Iudæi:
 Quadraginta & sex annis ædificatū est
 templum hoc, [per Zorobabel: nam Salomon
 septem annis perficit.] & tu tribus diebus
 excitabis illud? Ille autem dicebat de templo
 corporis sui. Cum ergo surrexisset a
 mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia
 hoc dicebat. Et crediderunt scripturæ, &
 sermōni, quem dixerat I E S V S. Cum
 autem esset Hierosolymis in pascha in die
 festo, multi crediderunt in nomine eius,
 uident

^{*pecuniam} mi nutulam
^{*merca-} tus
Psal. 68. b

tes signa, quæ faciebat. Ipse autem IESVS non credebat semetipsum eis, eo quod, ipse nosset omnes. Et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: Ipse enim sciebat, quid esset in homine. ¶

De Nicodemo. IOH. 3. CAP. VIII.

ERat autem homo ex Phariseis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic uenit ad IESVM nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo uenisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Respondit IESVS, & dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ^{*deus}denuo, non potest uidere regnum Dei. Dixit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Nunquid potest in uentre matris suæ ^{*secundò}iteratò introire, & renasci? Respondit IESVS: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Non mireris, quia dixi tibi: Oportet uos nasci denud. Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis: & ^{*et}nescis unde ueniat, ^{*aut}quo uadat. Sic est

omnis,

omnis, qui natus est ex spiritu. Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit IESVS, & dixit ei: Tu es magister in Israël, & hæc ignoras? Amen amē dico tibi, quia quod scimus, loquimur, & quod uidimus, testamur, & testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi uobis, & non creditis: quomodo, si dixerō uobis cælestia, credetis? Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo. Et sicut Moyses exaltauit ^{Alu. 21. 8}serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis, qui credit in illo, non pereat, sed habeat uitam æternam. ¶ [Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitū daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat ^euitam æternam. Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non iudicabitur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in ^{*nomen}nomine unigeniti filii Dei. Hoc est autem iudicium, quia uenit lux in mundum. Et dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: Erant enim ^reorum mala opera. Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non uenit ad lu-

c 4. ccm,

cem, ut non arguantur opera eius. **Qui** autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo facta sunt.]

De querela, quod Iesus baptiz-

zat. *Iohan. 3.* CAP. IX.

Post hæc [uenit [*recedens ab Hierusa-* A
lem ad alia loca Iudæe iuxta Iordanē]
IESVS, & discipuli eius, in Iudæam ter- B
ram, & illic morabatur cum eis, & bapti-
zabat. Erat autem & Ioannes baptizans
in Ennon iuxta Salim, quia aquæ multæ
erant illic, & ueniebant multi & baptiza-
bantur. Nondū enim fuerat missus Ioanes
in carcerem. Facta est autem quæstio C
ex discipulis Ioannis cum Iudæis de pu-
rificatione: & ueniebant ad Ioannem, &
dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans
Iordanem, cui tu testimonium perhibui-
sti, ecce hic baptizat, & omnes ueniunt ad
eum. Respondit Ioannes, & dixit: Non
potest homo accipere quicquam, nisi fue-
rit ei datum de cælo: ipsi uos mihi testi-
monium perhibebitis, quod dixerim: Non
sum ego CHRISTVS, sed quia missus
sum ante illum. **Qui** habet sponsam, spon-
sus est. Amicus autem sponsi; qui stat &
audit eum, gaudio gaudet propter uo-
cem

cem sponsi. Hoc ergo gaudium meum
impletum est. Illum oportet crescere, me
autem minui. **Qui** desursum est, super om-
nes est. **Qui** est de terra, de terra est, &
de terra loquitur. **Qui** de cælo uenit, su-
per omnes est: & quod uidit & audiuit,
hoc testatur: & testimonium eius nemo
accipit. **Qui** autem acceperit eius testi-
monium, signauit, quia Deus uerax est.
Quem enim misit Deus, uerba Dei loqui-
tur. Non enim ad mensuram dat Deus spi-
ritum. Pater diligit filium, & omnia de-
dit in manu eius. **Qui** credit in filium, ha-
bet uitam æternam. **Qui** autem incredulus
est filio, non uidebit uitam: sed ira
Dei manet super eum.]

De Incarceratione Ioannis. *Mat-*
thai XIIII. Marc. 6. Luc. 5. CAP. X.

Herodes autem tetrarcha, cum cor-
L. riperetur à Ioanne de Herodiade
A uxore R. Philippi fratris sui, quia du-
xerat eam: L. & de omnibus malis, quæ
fecit Herodes, M. (Dicebat enim illi
Ioannes: Non licet tibi habere R. uxo-
rem fratris tui.) L. adiecit. & hoc He-
rodes super omnia M. ac tenuit Ioannē,
& alligauit eum, & posuit eum in carce-
rem propter Herodiadem uxorem fratris
sui.

fui. R. Herodias autem insidiabatur ei, & uolebat occidere eum, nec poterat. Herodes autē metuebat Ioannem, sciens eum uirum sanctum & iustum. M. Et uolens eum occidere timuit populum, quia sicut propheta eum habebat. R. Et custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.]

*obser-
uabat

De initio publicæ prædicationis Iesu.

Matthæi 4. Mar. 1. Ioan. 4. CAP. XI.

M. **C**Um autem audisset IESVS quòd Ioannes traditus esset: 1. Et ut cognouit, quia audierunt Pharisei, quòd IESVS plures discipulos facit, & baptizat, quàm Ioannes (quanquam IESVS non baptizaret, sed discipuli eius, reliquit Iudæam, R. & uenit in Galilæam. 2. Cùm ergo uenisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia uidiissent, quæ fecerat Hierosolymis in die festo: & ipsi enim uenerant ad diem festum [paschæ] M. Et relicta ciuitate Nazareth descendit, & uenit & habitauit in Capharnaum ciuitate Galilææ maritima, in finibus Zabulon & Nephthalim, ut adimpleretur, quod dictum est per Esaiam prophetam: **iuxta uiam* Terra Zabulon, & terra Nephthalim, *uia maris

maris trans Iordanem Galilææ gentium: *2/2. 9. 8* **sedebat* populus, qui ambulabat in tenebris, uidit lucem magnam: & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Exinde cepit IESVS prædicare R. Euangelium regni, dicens: Quoniam impletum est tempus, M. penitentiam agite R. & credite Euangelio, M. appropinquabit enim regnum cælorum.

De secunda uocatione discipulorum qua uocati sunt ad Christi familiaritatem Luc. 5. CAP. XII.

FActum est autem, cùm turbæ iruerent in IESVM, ut audirent uerbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Geneza-reth, & uidit duas naues, stantes secus stagnum. Piscatores autem descenderāt, & lauabant retia. Ascendens autem in unam nauim quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pussillū: & sedens docebat de nauicula turbas. **ex illis* Ut cessauit autem loqui, dixit Simoni: Duc in altum, & laxate retia uestra in capturam. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totā noctem laborantes nihil cepimus, in uerbo autem tuo, laxabo rete. Et cùm hoc fecissent, concluderunt pisciū multitudinē copiosam. Rumpebatur autē rete eorum. Et *annuæ*

annuerunt sociis, qui erant in alia nauī, ut uenirent & adiuarēt eos. Et uenerunt & impleuerunt ambas nauiculas, ita ut penē mergerentur. Quod cū uideret Simon Petrus, procidit ad genua *I E S V*, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator *D* ego sum. Stupor enim circūdederat eum, & omnes, qui cum illo erāt in captura piscium, quam ceperant. Similiter autem & Iacobum, & Ioannem filios Zebedei, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem *I E S V S*: Noli timere. *ex hoc iam eris homines capiens. Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt illū.]

*post-
hæc

De tertia uocatione apostolorum, quia uocati sunt ad Christi discipulatum. *Mathei 4.*

Mat. 1. CAP. XIII.

Ambulans autem *I E S V S* & præter- *M*
iens iuxta mare Galilæe, uidit duos *A*
fratres, Simonem (qui uocatur Petrus) &
Andream fratrem eius, mittentes rete in
mare. Erant enim piscatores. Et ait illis
I E S V S: Venite post me, faciā uos ꝑ fieri
piscatores hominum. At illi continuō re-
lictis retibus & nauī, secuti sunt eum. Et
progressus inde, uidit alios duos fratres,
Iacobum Zebedei & Ioannem fratrem
eius in nauī cum Zebedæo patre eorum,
refic

reficientes retia eorum: & uocauit eos. Illi
B autem statim relictis retibus & patre *R.*
suo Zebedæo in nauī cum mercenariis
suis, *M.* secuti sunt eum.]

**De curatione cuiusdam dæmoni-
iaci in synagoga ciuitatis Ca-
pharnaum.** *Luce 4.*

Marci 1. CAP. XIII.

ET ingrediebatur Capharnaū, & sta-
A tim sabbatis ingressus in synagogā
docebat eos: & stupebant super doctrinā
eius. Erat enim docens eos, quasi potesta-
tem habens, & non sicut scribæ: *L.* quia
in potestate erat sermo ipsius. *R.* Et in
synagoga eorū erat homo *I.* dæmoniū
habens immundum, & exclamauit uoce
magna, dicens, ꝑ Sine, quid nobis & tibi ꝑ *Ab*
I E S V Nazarene? Venisti ante tempus
perdere nos? Scio enim, quod sis sanctus
Dei. *R.* Et comminatus est ei *I E S V S*, *L.*
& increpauit eum, dicens: Obmutesce, *R.*
& exi ab illo. Et discerpens illum spiritus
immūdu, & exclamans uoce magna, ex-
iuit ab eo, *L.* nihilq; illi nocuit. Et factus
est pavor in omnibus, *R.* & mirati sunt
omnes, ita ut perquirerent inter se, & col-
loquebantur adinuicem, dicentes: Quid-
nam hoc est? Quænam doctrina hæc no-
ua?

ua? L. Quod est hoc uerbu? Quia in potestate & uirtute imperat immundis spiritibus, & exeunt, R. & obediunt ei. L. & diuulgabatur fama de eo in omnem locum R. & regionem Galilææ.

De sanatione omnium languoris.

Matthæi 4.

CAP. XV.

ET circumibat IESVS totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam Syriam. Et obtulerunt ei omnes male habentes, uariis languoribus & tormentis comprehesos, & qui demonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curauit eos. Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Hierosolymis, & de Iudæa, & de trans Iordanem.

*fama

*tormi-
nibus

De socro Simonis. Luc. 4. Mat. 8.

Mar. 1.

CAP. XVII.

Surgens autem IESVS de synagoga, A
R. protinus L. intrauit in domum Simonis, R. & Andreæ, cum Iacobo & Ioanne. L. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea: & stans super illam, imperauit febri, M. & tetigit manum eius, & dimisit

misit eam febris, & surrexit, & ministrabat eis. R. Vespere autem facto cum occidisset sol. M. obtulerunt ei multos demonia habentes. L. At ille singulis manus imponens, M. eiciebat spiritus uerbo, & omnes male habentes curauit: ut adimpleretur quod dictu est per Esaiam prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portauit. L. Exhibant autem demonia à multis, clamantia & dicentia: Quia tu es CHRISTVS filius Dei. Et increpans, nõ sinebat ea loqui: quia sciebant ipsam esse CHRISTVM. R. Et diluculo ualde surgens, egressus abiit in desertum locum ibique orabat. L. Et turbæ requirebant eum. R. Et persecutus est eum Simon, & qui cum illo erant. Et cum inuenissent eum, dixerunt ei: quia omnes quærunt te. Et ait illis: Eamus in proximos uicos, & ciuitates, ut & ibi prædicem, ad hoc enim ueni. L. Et uenerunt turbæ ad Christum, & detinebant eum, ne discederet ab eis. Quibus ille ait: Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnũ Dei: quia ad hoc missus sum. Et erat prædicans in synagogis Galilææ.]

Esa. 53. 6

De uocatione Matthæi. Luc. 9.

Mat. 9. Mar. 2. CAP. XVII.

Et

l. [**E**T post hæc exiit [*de synagoga*] M. A
& dum transiret inde; R. egressus
est rursus ad mare [*Galilee*] omnisq; tur-
ba ueniebat ad eum: & docebat eos. Et
cum præteriret uidit M. I E S U S L. pu-
blicanum R. Leui Alphæi, M. Mat-
thæum nomine, sedentem in telonio, &
ait illi: Sequere me. L. Et relictis omni-
bus, surgens, secutus est eum.]

De electione duodecim discipu-
lorum ad apostolatum, facta in
monte Thabor: & prima parte
sermonis Christi ibidem facti,
contingente octo beatitudines,
& quasdam maledictiones.

Matthæi 5. Marci 3. Luca 6.

C A P V T X V I I I.

l. [**F**Actum est autem in illis diebus, A
[*postquam I E S U S plures uocauit di-*
scipulos] exiit in montem orare: & erat
pernoctans in oratione Dei. Et cum dies
factus fuisset, uocauit discipulos R. quos
uoluit ipse, & uenerunt ad eum: & fecit ut
*secum essent duodecim. * cū illo, ut mitteret eos
prædicare: & dedit illis potestatem curan-
di infirmitates, & eiiciendi dæmonia, L.
quos & Apostolos nominauit, Simonem,
quem

quem cognominauit Petrum, & Andrea
fratrem eius, R. & Iacobum Zebedæi,
& Ioannem fratrem Iacobi, & imposuit eis
nomina Boanerges, quod est, filii toni-
trui: Philippum & Bartholomæum, Mat-
thæum & Thomam, Iacobum Alphæi &
Simonem Chananæum, L. qui uocabatur
Zelotes, Chananæum, Iudam Iacobi,
B R. Thadæum, & Iudam Iscariotem, L.
qui fuit proditor, qui tradidit eum. M. Et
cum sedisset, accesserunt ad eum discipu-
li eius, & aperiens os suum, docebat eos,
dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam
ipsorum est regnum caelorum. Beati mi-
res, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati
qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam,
quoniam ipsi saturabuntur. Beati miseri-
cordes, quoniam ipsi misericordiam con-
sequentur. Beati mundo corde, quoniam
ipsi Deum uidebunt. Beati pacifici, quo-
niam filii Dei uocabuntur. Beati qui per-
secutionem patiuntur propter iustitiam,
quoniam ipsorum est regnum caelorum.
Beati estis, cum male dixerint uobis ho-
mines & persecuti uos fuerint, & dixe-
rint omne malū quod aduersum uos mentien-
tes, propter me. Gaudete, & exultate, quo-
niam merces uestra copiosa est in caelis.]

d Sic

† uerbum

Sic enim persecuti sunt & prophetas, qui fuerunt ante uos. Et descendens cum illis de monte, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, & Hierusalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, qui uenerunt, ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui uexabantur à spiritibus immundis curabatur. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia uirtus de illo exibat, & sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat: Beati pauperes, quia uestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc flebitis, quia ridebitis. Beati eritis, cum uos oderint homines, & separauerint uos, &

*probris
affecerit

*exprobrauerint, & eiecerint nomen uestrum tanquam malum, propter filium hominis. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces uestra multa est in celo. Veruntamen, uæ uobis diuitibus, qui habetis consolationem uestram. Uæ uobis qui saturati estis, quia esurietis. Uæ uobis qui nunc ridetis, quia lugebitis & flebitis. Uæ cum benedixerint uobis, omnes homines: secundum hæc enim faciebant pseudoprophetae patres eorum.

Quod prelati debent lucere opere &

re & sermone: & quod Christus non uenit ut solueret legem sed ut impleret.

Matthæi 5.

CAPITULUM XIX.

Vos estis sal terræ. Quod si sal ualer ultra, nisi ut mittatur foras, & conculceatur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accedunt lucernam & ponunt eam sub modio: sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum, qui in cælis est. Nolite putare, quoniam ueni soluere legem, aut prophetas: non ueni soluere, sed adimplere. Amen quippe dico uobis, donec transcat cælum & terra, iota unum, aut unus apex, non præteribit à lege, donec omnia fiant. Qui ergo soluerit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines: minimus uocabitur in regno cælorum. Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cælorum. [Dico enim uobis, quia nisi abundauerit iustitia uestra, plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum. Audistis quia dictum

d. 2. est

E. 20. 19. c est antiquis : Non occides. Qui autem
 Deut. 5. b occiderit, * reus erit iudicio. Ego autem
 *obno- dico uobis, quia omnis, qui irascitur fra-
 xius tri suo ꝑ, reus erit iudicio. Qui autem
 ꝑremere dixerit fratri suo, Racha, reus erit * con-
 *confel- silio. Qui autem dixerit fratri suo, Fatue,
 sui reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers
 munus tuum ad altare, & recordatus ibi
 fueris, quia frater tuus habet aliquid ad-
 uersum te, relinque ibi munus tuum an-
 te altare, & uade prius reconciliari fra-
 tri tuo : & tunc ueniens offers munus
 *beneuo- tum.] Esto * consentiens aduersario
 lus tuo citò, dum es in uia cum eo, ne fortè
 aduersarius tradat te Iudici, & Iudex
 tradat te ministro, & in carcerem mit-
 taris. Amen dico tibi, non exibis inde,
 donec reddas nouissimum quadrantem.
 E. 20. 20. c Audistis quia dictum est antiquis : Non
 E. 18. b mœchaberis. Ego autè dico uobis, quo-
 niam omnis qui uiderit mulierem ad-
 *adul- concupiscendum eam, iam * mœchatus
 rium cõ est eam in corde suo. Quòd si oculus
 misit cū tuus dexter * scandalizat te, erue eum, &
 ea. proiice abs te : expedit enim tibi, ut per-
 *obsta- eat unum membrorum tuorum, quàm
 culo tibi totum corpus tuum mittatur in gehennam.
 fuerit. Et si dextera manus tua scanda-
 Sic infr. lizat te, abscinde eam, & proiice abs
 te;

te : expedit enim tibi, ut pereat unum
 membrorum tuorum, quàm totum cor-
 pus tuum eat in gehennam. Dictum est
 Deut. 24. a autem : Quicumque dimiserit uxorem
 suam, det illi libellum repudii. Ego au-
 tem dico uobis, quia omnis qui dimiserit
 uxorem suam (excepta causa fornicatio-
 nis) facit eam mœchari : & qui dimif-
 sum duxerit, * adulterat. Iterum audistis, *adul-
 que dictum est antiquis : Non peierabis, riũ com-
 reddes autem Domino iuramenta tua. mittit.
 Ego autè dico uobis, Non iurare omni-
 no : neque per cælum, quia thronus Dei
 E. 20. 20. b est : neque per terram : quia scabellum pe-
 Deut. 5. b dum eius est : neque per Hierosolymam,
 quia ciuitas est magni Regis : neque per
 caput tuum iurabis, quia non potes unum
 capillum album facere, aut nigrum. Sit
 autem sermo uester, * Est, est : Non, non. *Etiam,
 quod autem his abundantius est, à ma-
 lo est.

De patientia habenda, & largi-
 tate erga proximos exhibenda.
 Matthæi 5. Luca. 6.

CAPUT XX.

Audistis quia dictum est : Oculum pro
 E. 20. 21. c oculo : & dentem pro dente. Ego au-
 tem dico uobis : Nō resistere malo. Sed si
 Ec. 24. d
 Deut. 29. d
 d 3 quis

*alapa quis te percussit in dexteram maxillam cecide tuam, præbe illi & alteram. Et qui uult rit tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & qui te *adeg- angariauerit mille passus, uade cum eo rit & alia duo. Qui petit à te, da ei: & uolenti mutuari à te, ne auertaris. L. Omni autem petenti te tribue. Et qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. Et prout uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis si-
Ec. 19. d militer. M. [Audistis, quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis, Diligite inimicos uestros: Benefacite iis, qui oderunt uos: Benedicite maledicentibus uobis, & orate pro persequentibus & *offen- calumniantibus uos, ut sitis filii patris ue- rit stris, qui in cælis est. qui solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Si enim diligitis eos, qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres uestros tantum, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt? L. Et si benefeceritis his qui uobis benefaciunt, quæ uobis est gratia? Si quidem & peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis accipere, quæ gratia est uobis? Nā & pec-
 catores

catdres peccatoribus *fceneratur, ut reci- *mutua-
 plane æqualia. Veruntamen mutuum da- dant
 te, nihil indesperantes, & erit merces ue-
 stra multa: & eritis filii altissimi. Quia
 ipse benignus est super ingratos & malos.
 F. M. Estote ergo perfecti, sicut & pater
 uester cælestis perfectus est.]

De laude humana in bonis ope-
 ribus non quærenda. *Mat. 6.*

CAPITULUM XXI.

[Attendite ne iustitiam uestram fa- *elemo-
 A ciatis coram hominibus, ut uideat- synam
 R mini ab eis: alioqui mercedem non habe-
 bitis apud patrem uestrum, qui in cælis
 est. Cum ergo facis elemosynam, noli
 ante te tuba canere, sicut hypocritæ fa-
 ciunt in synagogis, & in uicis, ut honori-
 ficientur ab hominibus. Amen dico uobis,
 receperunt mercedem suam. Te autem
 faciente elemosynam, nesciat sinistra tua,
 quid faciat dextera tua: ut elemosyna
 tua sit in abscondito: & pater tuus, qui ui-
 det in abscondito, reddet tibi.] Et cum *fin pro*
 oratis, non eritis sicut hypocritæ, tristes: *putulo*
 qui amant in synagogis, & angulis pla-
 tearum stantes orare, ut uideantur ab ho-
 minibus. Amen dico uobis, quia recepe-
 runt mercedem suam. [non enim intendunt
 exaudiri, sed uideri.] Tu autem cum oraue-
 ris,
 d 4

ris, intra in cubiculum tuum: & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. [*Aliquid facere in abscondito: est, tantum uelle uideri a Deo.*]

De modo orandi, & indulgenti. x

Mat. 6. Luc. 11. CAP. XXII.

MORantes autem nolite multū loqui, A
sicut Ethnici faciunt: putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo asinulari eis. Scit enim pater uester quid opus sit uobis, antequam petatis eum. Sic enim orabitis: Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat uoluntas tua sicut in caelo & in terra. Panem nostrum supersubstantialē L. [*et*]

*remitte quotidianum m. da nobis hodie: & dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a

¶ Quia malo, ¶ Amen. Si enim dimiseritis hominum est
num est
regnum
potentia
in secula
seculorum.

¶ Quia malo, ¶ Amen. Si enim dimiseritis hominum est
num est
regnum
potentia
in secula
seculorum.

De modo ieiunandi, & de nō thesaurizādo in terra, sed in caelo.

Matth. 6. Luc. 12. CAP. XXIII.

Cum

¶ CVM autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritae, tristes. *Exterminat *obscurant enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes. Amē dico uobis, quia receperunt mercedem suam. Tu autē cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam lauā, ne uidearis hominibus ieiunās, sed patri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. ¶ Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra, ubi erugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autē uobis thesauros in caelo, ubi nec erugo nec tinea demolitur: & ubi fures nō effodiunt, nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuū. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, et totū corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totū corpus tuum tenebrosū erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae erunt? [Nemo potest duobus dominis contraria iniungentibus] seruire: aut enim unum odio habebit, & alterū diliget: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Nō potestis Deo seruire & mammonae. Ideo dico uobis, ne solliciti sitis animae uestrae, quid māducaueris, & aut corpori

¶ in pro
pauilo

¶ et quid
bibituris

¶ aut cor
suis,

d 5 pori

pori uestro, quid induamini. Nonne anima est plus quam esca, & corpus plus quam uestimētum? [*Solicitudo, qua impediuntur spiritalia prohibetur: non sollicitudo providētia.*] Respicite volatilia cæli, quia non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater uester cælestis pascit illa. *L.* Cōsiderate coruos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos: quanto magis uos pluris estis illis?

*folicitudinc Quis autem uestrum *cogitando, potest adiuuare ad staturam suam cubitum unius? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis? *M.* Cōsiderate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque metunt. Dico autem uobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unam ex istis. Si autem foenum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit: quanto magis uos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? *L.* Et nolite in sublimia curare. *M.* Scit enim pater uester quia his omnibus indigetis. *Quærite ergo primum regnum Dei & iustitiā eius, & hæc omnia*

omnia adiuuentur uobis.] Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiip̄s. Sufficit enim dici malitia sua. **affli-*

De misericordia facienda, & Etio non iudicando, ac fiducia orationis. *Luca 6. Matth. 7.*

CAPVT XXXIII.

Estote ergo misericordes, sicut & pater uester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare & nō condemnabimini. Dimittite, & dimittentur uobis. Date, & dabitur uobis, mensuram bonam, & confortā, & **co-* *presā agitātam, & superfluentem dabunt in sinum uestrū. Eadem quippe mēsurā, quā mensi fueritis, remetietur uobis. Dicebat autem & illis similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater sine eiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non uides? Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo: & tunc perspicies

spicies ut educas festucam de oculo fratris tui.] M. Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas uestras ante porcos: ne fortè cõculcent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant uos. Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Aut quis est ex uobis homo, quem si petierit filius suus panè, nunquid lapidem porriget ei? Aut si petierit piscem, nunquid serpentem porriget ei? Aut si petierit ouum, nunquid scorpionem porriget illi? Si ergo uos, cum sitis mali, nostis bona dare filiis uestris: quanto magis pater uester, qui in cælis est, dabit bona petentibus sc. Omnia ergo quæcũque uultis ut faciant uobis homines, ita & uos facite illis. Hæc est enim lex & prophetæ.

De arcta uia, & conuulsione sermonis domini in monte Thabor facti.

Matthæi 7.

Luce 6.

CAP. XXV.

M **I**trate per angustam portam, quia lata porta, & spatioſa uia est, quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, &

& arcta uia est, quæ ducit ad uitam: & pauci sunt qui inueniunt eam. [Attendite à falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus?]

C Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos. Neque arbor mala faciens fructum bonum. Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo uindemiant uuam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro cordis sui profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. M. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.]

L. Quid autem uocatis me domine domine, & non facitis quæ dico? M. Non omnis qui dicit mihi, domine, domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit uoluntatem patris mei,

mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnū
 cælorum.] Multi dicent mihi in illo die: **M**
 Domine, domine, nonne in nomine tuo
 prophetauimus, & in nomine tuo dæ-
 monia eiecimus, & in nomine tuo uirtu-
 tes multas fecimus? Et tunc confitebor
 illis, quia nunquam noui uos. Discedite
 à me omnes, qui operamini iniquita-
 tem. **L.** Omnis qui uenit ad me, & au-
 dit sermones meos, & facit eos: ostend-
 am uobis cui sit similis. Similis est ho-
 mini ædificantī domum, qui fodit in-
 altum, & posuit fundamentum supra pe-
 tram. **M.** Et descendit pluuia, & uene-
 runt flumina, & flauerunt uenti, & ir-
 ruerunt in domum illam, & non ceci-
 dit: fundata enim erat **L.** supra firmam
 petram. **M.** Et omnis qui audit uerba
 inea hæc, & non facit ea, similis est ui-
 ro stulto, qui ædificauit domum suam
 super arenam **L.** sine fundamento: **M.**
 & descendit pluuia, & uenerunt flumi-
 na, & flauerunt uenti, & irruerunt in
 domum illam **L.** in quam illūsus est
 fluuius: & continuo cecidit & facta est
 *fractū-
 ra *ruina domus illius magna. **M.** Et fa-
 ctum est cum consummasset Iesus uer-
 ba hæc, admirabantur turbæ super doctri-
 na eius. Erat enim docens eos, sicut pote-
 statem.

statem habens, & non sicut Scribæ eorum
 & Pharisei.

De Leproso sanato. *Matth. 2.*

Mat. 1. Luc. 5. CAP. XXVI.

CUM autē descendisset Iesus de mon-
 te, secutæ sunt eum turbæ multæ.
A L. Et factū est, cum esset in una ciuita-
 tum, [*id est, iuxta unā ciuitatem, scilicet Ca-
 pharnaum, distans à mōte Thabor tribus mī-
 liaribus*] **M.** & ecce leprosus, **L.** uir ple-
 nus lepra, uidēs Iesum, **M.** adorabat eum
R. genu flexo. **L.** & procidens in fa-
 ciem suam, rogauit eum, dicens: Domine,
 si uis, potes me mundare. **R.** Iesus autem
 misertus eius, **L.** tetigit eum, dicens: **M.**
 Volo: *mundare. Et confestim mundata
 est lepra eius. **R.** Et comminatus est ei, esto
B sicutis; eiecit illum, & dixit ei **M.** Iesus:
 Vide nemini dixeris, sed uade ostende te
 sacerdoti: & offer munus tuū, quod præcepit
 Moyses, in testimoniuū illis. **R.** Et egressus
 Iesus cœpit prædicare & *diffamare sermo-
 nem. **L.** Perambulabat autē magis sermo
 de illo, & cōueniebāt turbæ multæ, ut au-
 dirent illū, & curarēt ab infirmitatibus
 suis, **R.** ita ut iam nō posset manifeste in-
 troire in ciuitatē, sed foris in desertis locis
 esse. **L.** Ipse autē secedebat in desertū &
 orabat, **R.** & cōueniebāt ad eū undiq;.]
 De

De seruo Centurionis. *Matth. 2.**Luc. 7.*

CAP. XXVII.

L. [CVM autem impleffet omnia uerba A

sua ad aures plebis, intrauit Capharnaum : Centurionis autem cuiusdam seruus malè habens, erat moriturus, qui erat illi pretiosus. Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudeorum, rogans eum, ut ueniret, & saluaret seruum eius. At illi cum uenissent ad Iesum, rogabant eum *solicite, dicentes ei : Quia dignus est, ut hoc illi prestes, diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse edificauit nobis. Iesus autè ibat cum illis. Et cum iam non longe esset à domo, misit ad eum Centurio amicos. M. Accessit autem ad eum Centurio & rogans eum dixit : Domine, *puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi Iesus : Ego ueniam, & curabo eum. Et respondens Centurio, ait :

*studioso

*fanu-
lus.

L. Domine, noli uexari. Non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres. Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus, ut uenirem ad te : M. Sed tantum dic uerbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego sum homo sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic : Vade, & uadit : & alio, Veni, & uenit :

& uenit : & seruo meo, Fac hoc, & facit.

Audiens autem hæc IESVS, miratus est.

L. Et conuersus sequentibus se turbis dixit : Amen amen dico uobis, M. non inueni tantam fidem in Israël. Dico autem uobis, quòd multi ab Oriente & Occidente uenient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno caelorum. Filii autem regni euicientur in tenebras exteriores : ibi erit fletus & stridor dentium. Et dixit IESVS Centurioni : Vade, & sicut credidisti, fiat tibi : & sanatus est puer in illa hora.] L. Et reuersi, qui missi fuerant, domum, inuenerunt seruum, qui languerat, sanum.

De filio uiduæ suscitato.

Luca 7.

CAP. XXVIII.

A ET factum est deinceps [ibat IESVS in ciuitatem, quæ uocatur Nain, & ibant cum illo discipuli eius & turba copiosa. Cum autè appropinquarent portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius. *unicus matris suæ. Et hæc uidua erat, & *unigenita turba ciuitatis multa cum illa. Quam cum nitus uidisset dominus, misericordia motus super eam, dixit illi : Noli flere. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem, qui portabant, steterunt. Et ait * : Adolefcens tibi scētulo dico,

e dico,

dico, Surge. Et resedit qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suae. Accepit autem omnes timor & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus uisitauit plebem suam.] Et exiit hic sermo in uniuersam Iudaeam de eo, & omnem^{*circū-}centem^{centem} circa regionem.

De scriba doloso, & de duobus uolentibus sequi Christum.

Matth. 8. Luc. 9. CAP. XXIX.

M. **V** Idens autem **I E S V S** turbas multas ^{*in ulte-} circum se, iussit discipulos suos ire ^{riorē ri-} ^{pam} ^{*trans} fretum. [*Galilae*] **L.** Factum est autem ambulanti-^{*ut uale-} bus illis in uia, **M.** accedens unus Scriba, ait illi: Magister sequar te, quocunque ieris. Et dixit ei **I E S V S**: Vulpes foucas habent, & uolucres caeli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine permitte me primam ire, & sepelire patrem meum. **I E S V S** autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. **L.** Tu autem uade & annuntia regnum Dei. Et alter ait: Sequar te Domine, sed primum permitte mihi ^{*re-} ^{dicam} ^{*renuntiare} tuis, qui domi sunt. Ait autem ad illum **I E S V S**: Nemo

C. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

**De quietatione maris ad iussu-
sum Christi. *Matth. 8. Mar. 4.***

Luc. 8.

CAP. XXX.

R. **E** T ait illis in illa die, cum sero fa-^{*in ulte-} ^{riorē ri-} ^{locum oppositum ultra mare.]} **A.** **E** tum esset, Transcimus ^{pam} ^{tes turbam} ^{assumūt} ^{eum ita,} ^{ut erat in na-} ^{ui:} & aliae naues erant cum illo. **M.** [Et ascendente eo in nauiculā secuti sunt eum discipuli eius. **L.** Et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum: & ^{*recess-} ^{Naui-} ^{gantibus} ^{autem} ^{illis,} ^{obdormiuit.} **M.** runt Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus. **L.** Et cōpellebantur [*fluctibus*] & periclitabātur. **M.** Ipse uero dormiebat **R.** in puppi super ceruical. **M.** Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicētes: Domine salua nos, perimus. Tunc surgens imperauit uentis, & mari, & facta est tranquillitas magna. **L.** Dixit autem eis: Vbi est fides uestra? **M.** Quid timidi estis modicæ fidei? **R.** ^{*Quo-} ^{modo} ^{non} ^{dicēbant} ^{ad alterutrū:} ^{Quis} ^{putas} ^{est} ^{iste?}

C. 3. M. *

*Quif-
nam
*aquæ
M. *Qualis est hic? R. quia uentis &
*mari imperat, & obediunt ei.]

De duobus dæmoniacis curatis.

Matt. 8. Mar. 5. Luc. 8. CAP. XXXI.

1. **E**T nauigauerunt, R. & uenerunt ^A
trans fretum maris, M. in regionē
Gerasenorum, L. quæ est contra Gali-
læam: & cùm de nauì egressus eſſet ad
terram, M. occurrerunt ei duo habentes
dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui
nimis, ita ut nemo poſſet trãſire per uiam
illam. L. Qui autē habebat dæmonium
iam temporibus multis, & ueſtimēto non
inducebatur, neque in domo manebat: ſed
R. domicilium habebat in monumentis,
& neq; catenis iam poterat quiſquam eum
ligare, quoniam ſæpe compedibus & ca-
tenis uinctus, diripiuiſſet catenas, & com-
pedes diminuiſſet, & nemo poterat eum
domare, & ſemper die ac nocte in monu-
mentis, & in montibus erat, clamans, &
conci dens ſe lapidibus. L. Agebatur à
dæmonio in deſerto. R. Videns autem
IESVM à longe cucurrit, & adorans L.
procidit ante illum. M. Et ecce ambo
clamabant L. uoce magna, M. dicentes:
Quid nobis & tibi IESV fili Dei L. al-
tiſſimi? M. Cur ueniſti huc ante tempus
torq

torquere nos? R. Adiuro te per Deum,
L. & obſecro, ne me torqueas. Præcipie-
bat enim illi, R. Exi ſpiritus immūde ab
homine iſto. Et interrogabat eum. Quod
tibi nomē eſt? Et dixit ei, Legio mihi no-
men eſt, quia multi ſumus. L. Intraue-
rant enim dæmonia multa in eum. Et ro-
gauerunt eum R. multum, L. ne impe-
raret illis, ut in abyſſum irent: R. ſed ne
ſe expelleret extra regionem. M. Erat au-
tem non longe ab illis grex porcorū mul-
torum, R. circa montē paſcens in agris.
M. Omnes autem rogabant eum, dicētes:
D Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregē por-
corum, R. ut in eos introeamus. Et con-
ceſſit eis ſtatim IESVS, M. & ait illis:
Ite. At illi exeuntes abierunt, & introierūt
in porcos. M. Et ecce magno impetu abiit
totus grex per præceps R. præcipitatus
in mare ad duo milia, & ſuffocati in mari
M. mortui ſunt in aquis. L. Quod ut ui-
derunt factum paſtores, qui paſcebant R.
eos, fugerunt: M. & uenientes nuntiaue-
runt in ciuitatem, R. & in agros, L. &
in uillas M. hæc omnia, & de his, qui dæ-
monia habuerūt. Et ecce tota ciuitas exiit
obuiam IESV, L. uidere quod factū eſt.
Et uenerūt ad IESVM, R. & uident il-
lum qui à dæmonio uexabatur, L. & à
e 3 quo

quo demonia exierant, sedentem ad pedes eius uestitum, R. & sanæ mentis, & timuerunt. L. Nuntiauerunt autem illis & qui uiderant, quomodo sanus factus fuisset à legione, R. & de porcis. M. Et uiso eo, L. rogauerunt illum omnis multitudo Gerasenorum, M. ut transiret, R. & discederet de finibus eorum, L. & ab ipsis: quia magno timore tenebantur. R. Cumq; ascenderet nauim [*ut de terra Gerasenorum rediret in Galileam*] cœpit illum deprecari, qui à dæmonio [*seuim*] uexatus fuerat, ut esset cum illo: & non admisit eum, sed ait illi: Vade L. & redi in domum tuam R. ad tuos, & nuntia illis, quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui. L. Et abiit per uniuersam ciuitatem R. & cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi fecisset I E S V S: & omnes mirabatur. Et cum transcendisset I E S V S in naui rursus trans fretum, conuenit turba multa ad eum, L. & erant omnes expectantes eum, R. circa mare.

De Paralytico sanato. *Mat. 9.*

Mar. 2. Luc. 5. CAP. XXXII.

31. **E**T ascendens I E S V S in nauiculam A transfretauit, & uenit in ciuitatem suam R. Capharnaum post dies aliquot, L.

L. [*Factum est autem una dierum, & ipse sedebat docens. R. Et auditum est, quod in domo esset, & conuestim conuenerunt multi, ita ut non ꝑ caperent* neque ad ianuam, & loquebatur eis uerbum. L. Et erant Pharisei sedentes & legis doctores, qui uenerat ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Hierusalem. Et uirtus Domini erat ad sanandum eos. M. Et ecce offerebant paralyticum iacentem in lecto, R. qui à quatuor portabatur. L. Et querebant eum inferre, & ponere ante eum: & non inuenientes, qua parte eum inferrent præ turba, ascenderunt super tectum, R. & nudauerunt tectum ubi erat, & patefacientes L. per tegulas, submiserunt eum in lecto in medium ante I E S V M. M. Et uidens I E S V S fidem illorum, dixit paralytico: Fili confide, remittuntur tibi peccata tua. L. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisei, R. cogitantes in cordibus suis, L. & dicentes intra se: L. Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Ut autè cognouit I E S V S R. in Spiritu sancto L. cogitationes eorum, respondens, D dixit ad illos: M. Ut quid cogitatis mala in cordibus uestris? Quid est facilius dicere R. paralytico; Remittuntur tibi peccata

cata tua, an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula? Ut autem sciatis, quoniam filius hominis habet potestatem in terra dimittere peccata, ait paralytico, Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & uade in domum tuam. **L.** Et confestim coram illis surgens, tulit lectum suum, in quo iacebat, & abiit in domum suam magnificans Deum. Et stupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum, & glorificabant, qui dedit potestatem talem hominibus. **L.** & repleti sunt timore magno, dicentes: Quia uidimus mirabilia hodie, **] R.** quia nunquam sic uidimus.

De conuiuio in domo Matthaei.

Matth. 9. Mar. 2. Luc. 5. CA. XXXIII.

L.] FECIT autem ei conuiuium magnum **A** Leui in domo sua. [*post curationem paralytici.*] **M.** Et factum est discumbente **I E S V** in domo, ecce multi publicani & peccatores uenientes, discubebant cum **I E S V**, & discipulis eius. **R.** Erant enim **B** multi, qui sequebantur eum. **M.** Et uidentes Pharisei & Scribae, **R.** quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, **L.** murmurabant, dicentes ad discipulos eius: **M.** Quare cum publicanis & peccatoribus manducat **R.** & bibit magister

ister uester? **L.** & uos manducatis & bibitis? Et respondens **I E S V S**, ait illis: Non egent, qui sani sunt, medico: sed qui male habent. **M.** Euntes autem discite, quid est: Misericordiam uolo, & non sacrificium. **R.** Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores **L.** ad poenitentiam **] R.** Et erant discipuli Ioannis & Phariseorum ieiunantes. **M.** Tunc accurrerunt ad eum, dicentes: Quare nos & Pharisei ieiunamus frequenter, **L.** & obsecratione faciunt discipuli Ioannis, similiter & Phariseorum: tui autem edunt & bibunt **M.** & non ieiunant? Et ait illis **I E S V S**: Nunquid possunt filii sponsi **R.** & ***nuptiarum**, quoad ***thalami** nuptiarum, quoad cum illis est sponsus, ieiunare **M.** & lugere? **R.** Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare. Venient autem dies, quando auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt **D** in diebus illis. **L.** Dicebat autem & similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram a uestimeto nouo mittit in uestimentum uetus. **R.** Nemo enim assumentum panni rudis assuit uestimeto ueteri, alioqui auferet supplementum nouum a ueteri. **M.** Tollit enim plenitudinem eius a uestimento, **L.** quia nouum rumpit, **M.** & maior scissura fit: **L.** & ueteri

Osse 6.c

e s teri

teri non cōuenit commissura à nouo. **M.** Neq; mittunt uinum nouum in utres ueteres : alioqui rumpuntur utres, & uinum effunditur, & utres pereunt. Sed uinum nouum in utres nouos mittunt, **R.** & mitti debet, **L.** ut utraque conferuentur. **L.** Et nemo bibēs uetus, statim uult nouum, dicit enim : Vetus melius est.

De filiæ Archisynagogi suscitatione, & de Emorroissa.

Matthæi 9. Marci 5. Luca 8.

CAPVT XXXIIII.

M. **H**Aec illo loquente ad eos: ecce princeps **L.** synagogæ, cui nomen Iairus cecidit ad pedes **I E S V** rogans eum, ut intraret domum suam: quia unica filia erat illi fere annorum duodecim, & hæc moriebatur. **M.** Et adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est: sed ueni, impone manum tuam super eam, & uiuet. Et surgens **I E S V S** [*de domo Matthæi*] sequebatur eum, & discipuli eius, **R.** & turba multa. **L.** Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur. **M.** Et ecce mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur duodecim annis, **R.** & fuerat multa perpeffa à medicis pluribus, **L.** & *erogauerat omnem substantiam suam, nec quicquam

quam profecerat, nec ab ullo potuit curari, **R.** sed magis deterius habebat. Cùm audisset de **I E S V**, uenit in turba retrò, **L.** & tetigit fimbriam uestimenti eius. **M.** Dicebat autem intra se: Si tetigero tantum uestimentum eius, salua ero. **L.** Et confestim stetit fluxus, **R.** & siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore, quòd sanata esset à plaga. Et **I E S V S** statim agnoscens in semetipso uirtutem, quæ exierat de illo, conuersus ad turbam, ait **L.** Quis me **R.** & uestimenta mea tetigit? **L.** Negantibus autem omnibus, Petrus, & qui cum eo erant, dixerunt: Preceptor, turbæ te comprimunt, & adfligunt, & tu dicis: Quis me tetigit? Et dixit **I E S V S**: Aliquis me tetigit, nam & ego noui uirtutem de me exisse. **R.** Et circumspiciebat uidere eam, quæ hæc fecisset. **L.** Videns autem mulier, quia non latuit eum, timens & tremēs, sciens quod factum esset in se, uenit & prociuit ante eum ad pedes eius, & ob quam causam tetigerat eum, indicauit coram omni populo, & quemadmodum confestim sanata sit. **M.** At **I E S V S** conuersus, & uidens eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. **L.** Vade in pace, **R.** & esto sana à plaga tua. **M.** Et salua facta est mulier

mulier ex illa hora. R. Adhuc eo lo-
 quente, uenerunt nuntii ad archisynago-
 gum, dicentes: Quia filia tua mortua est,
 quid ultra uexas magistrum? L. Noli ue-
 xare*illum. I E S V S autem hoc uerbo au-
 dito, R. quod dicebatur, ait archisynago-
 go, L. parui puellae: Noli timere tantum-
 modo crede, R. & salua erit. M. Et cum
 uenisset I E S V S in domum principis, R.
 non admisit quenquam se sequi, nisi Pe-
 trum, & Iacobum, & Ioannem fratrem Ia-
 cobi. Et ueniunt in domum archisynago-
 gi: & uidit tumultum, & flentes, & eiulan-
 tes multum, M. & tibicines. L. Flebant
 autem omnes, & plangebant illam. At ille
 dixit: Nolite flere. R. Quid*turbamini
 & ploratis? M. Recedite, non est mortua
 puella, sed dormit: & deridebant eum, L.
 scientes quod mortua esset. R. Ipse uero
 ciecitis turbis, assumit patrem, & matrem
 puellae, & qui secum erant. Et ingrediun-
 tur ubi puella erat iacens, & manum puel-
 lae tenens, L. clamauit, R. & ait illi: Tabi-
 ta cumi, quod est interpretatum: Puella,
 tibi dico, Surge. L. Et reuersus est spiritus
 eius, & surrexit continuo: R. & ambula-
 bat, L. & iussit illi dare manducare. R. Et
 obstupuerunt stupore magno, L. paren-
 tes eius: quibus praecipit uehementer, ne
 cui

cui dicerent, quod factum erat. M. Et
 exiit fama haec in uniuersam terram. R.
 Et egressus inde, abiit in patriam suam
 [Nazareth.] Et sequebantur eum disci-
 puli eius.

De duobus caecis illuminatis, &
 de muto daemónico. *Math. 9.*

CAPVT XXXV.

A ET transeunte inde I E S V S, secuti sunt
 eum duo caeci, clamantes & dicen-
 tes: Miserere nostri, fili Dauid. Cum au-
 tem uenisset domum, accesserunt ad eum
 caeci, & dixit eis I E S V S: Creditis quia
 hoc possum facere uobis? Dicunt ei: Vti-
 que, Domine. Tunc tergit oculos eorum,
 dicens: Secundum fidem uestram fiat uo-
 bis. Et aperti sunt oculi eorum. Et com-
 minatus est eis I E S V S, dicens: Videte,
 ne quis sciat. Illi autem exeuntes *dissa-
 mauerunt illum per totam terram illam. *diluul-
 Egressis autem illis, ecce obtulerunt illi
 hominem mutum, habentem daemonium. gauerunt
 Et ciecito daemonio, locutus est mutus, eum
 & miratae sunt turbae, dicentes: Nunquam
 apparuit sic in Israel. Pharisei autem di-
 cebant: In principe daemionorum eiicit
 daemonia.

Iubentur discipuli rogare Do-
 minum

minum messis mittere operarios. *Matth. 9. Marci 6. Lucae 10.*

CAPVT XXXVI.

M. **E**T circumibat IESVS omnes ciuitates, & castella in circuitu, docēs in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & curans omnem langorem, & omnem infirmitatem †. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant uexati & iacentes, sicut oves non habentes pastorem. Tunc dixit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

† in populo
lo
* disper-
si

De missione duodecim apostolorum ad prædicandum, cum potestate curandi. *Matth. 10. 11. Mar. 6. Lucae 9. CAP. XXXVII.*

† **C**onuocatis autem IESVS duodecim apostolis, R. cepit eos binos mittere. L. Deditq; illis uirtutem, & potestatem super omnia dæmonia, M. ut eiicerent, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Duodecim autem apostolorum hæc sunt nomina: Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius,

Thom

Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus Alphaei, & Thadæus, Simon Chananaeus, & Iudas Ischariotis, qui tradidit eum. Hos duodecim misit IESVS L. predicare regnum Dei, & sanare infirmos, M. præcipiens eis, & dicens: In uiam Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Israël. Euntes autem prædicare, dicentes: Quia appropinquauit regnum caelorum. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate: dæmones eiicite, gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum. R. Et præcepit eis, ne quid tollerent in uia, nisi uirgam tantum. [*exilem, quam tunc apud Indæos (ut nunc apud nos ciliens) prædicator portabat.*] L. Et ait ad illos, Nihil tuleritis in uia, neq; uirgam, [*grossulam, cui immitamini*] neque peram, neque panem, neque pecuniam, R. neq; in zona æs, neq; duas tunicas habeatis, M. neque calciamenta, R. sed calcateos sandalium. M. Dignus est enim operarius cibo suo. In quacunque autem ciuitatem, aut castellum, L. aut domum intraueritis, M. interrogate, quis in ea dignus sit: & ibi manete, donec exeatis. Intrans autem domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui.

domui. Et siquidem fuerit domus illa digna, ueniet super eam pax uestra. Si autem non fuerit digna, pax uestra ad uos reuertetur. Et quicumque non receperit uos, neque audierit sermones uestros, excentes foras de domo uel ciuitate illa excutite puluerem de pedibus uestris, l. in testimonium super illos. m. Amen dico uobis, tolerabilius erit terræ Sodomorū, & Gomorrhæorū in die iudicii, quàm illi ciuitati. [Ecce ego mitto uos, sicut oues in medio luporum: Estote ergo prudentes, sicut serpentes: & simplices sicut columbæ. Cauete autem ab hominibus, tradent enim uos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt uos: & ad Præsides, & Reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus. Cum autem tradent uos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim uobis in illa hora, quid loquamini. Non enim uos estis, qui loquimini: sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filii in parentes, & eos afficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit.]

Cum autem persequerentur uos in ciuitate ista,

* synceri

* ne fitis
solliciti* susti-
nuerit

ista, fugite in aliam. Amen dico uobis, non consummabitis [neque successores uestri, conuertendo] ciuitates Israël, donec ueniat filius hominis. [ad iudicium uniuersale] Non est discipulus super magistrum, nec seruus super Dominum suum. Sufficit discipulo, ut sit sicut magister suus, & seruo, sicut dominus eius. Si patrem familiam Beelzebub uocauerunt [dicendo in Beelzebub illum operari] quantum magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. [Nihil est enim opertum, quod non reueletur: & occultum, quod non sciatur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, predicare super terra. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius ipsum timere, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam. Nonne duo passerces assè uancunt, & unus ex illis non cadit super terram sine patre uestro? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis.]

Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in caelis. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui

f est

* perambulauerit

* passer-
culi* praesta-
tis

est in caelis.] [Nolite arbitrari, quia uenirim mittere pacem in terram. Non ueni pacem mittere, sed gladiū. Veni enim hominē* separare aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurū aduersus socrum suam & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrē suum, aut matrem plus quā me, nō est me dignus. Et qui amat filium aut filiā super me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Qui inuenit animam suam, perdet illam: & qui perdidit animam suam propter me, inueniet illā. L. [Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Qui recipit uos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete, mercedem prophete recipiet. Et qui accipit iustum in nomine iusti, mercedē iusti accipiet. Et quicumque dederit potum uni ex istis* minimis, calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli: amen dico uobis, non perdet mercedem suam.] M. Et factū est, cū consummasset Iesus uerba haec, praecipiens duodecim discipulis suis, L. egressi circuibant per castella euangelizantes, & curantes ubique.] R.

* ex-pu-
sillis

Præd

Predicabant autem, ut poenitentiam agerent, & daemona multa eiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabantur. M. Transit autem Iesus inde, ut doceret & praedicaret in ciuitatibus eorum. [in quibus apostoli fuerant commorati, praedicantes.]

De interrogatione Ioannis, Tu es qui uenturus es? Mat. 11.

Luca 7.

CAP. XXXVIII.

L. ET nuntiauerūt Ioanni discipuli eius. A de omnibus iis. M. [Ioannes uerō cū audisset in uinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ad Iesum, dixit: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? L. Cū autem uenissent: ad eum uiri, dixerūt: Ioannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? In ipsa autem hora, curauit multos à languoribus suis, & plagis, & spiritibus malis, & caecis multis donauit uisum. M. Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renuntiante Ioanni, quae uidistis, & audistis. * accipiunt eum. Caeci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes* euangelizantur. Et beatus est, qui non fuerit* scandalizatus in me. Illis autē abeuntibus, cepit Iesus dicere

f 2 dicere

dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum uidere? Arundinem uenturo agitatum? Sed quid existis uidere? Hominem mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uestiuntur, **L.** & qui in pretiosa ueste sunt, & in deliciis, **M.** in domibus Regum sunt. Sed quid existis uidere? **Mat. 3.a** Prophetam? etiam dico uobis, & *plustiorē prophetam. Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce ego mitto *angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te.] Amen dico uobis, non surrexit inter natos mulierum, maior Ioanne Baptista. Qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo. [nam infimus beatorum perfectior est quolibet iustiore.] A diebus autem Ioannis Baptistæ usque nunc, regnum cælorum uim patitur: & uiolenti rapiunt illud. [penitentia.] Omnes enim prophetæ & lex usque ad Ioannem, prophetauerunt. Et si uultis recipere, ipse est Hælias, qui uenturus est. Qui habet aures audiendi audiat. **L.** Et omnis populus audiens, & publicani, iustificauerunt Deum, baptizati baptismo Ioannis. Pharisei autem & Legisperiti consilium Dei speruerunt in semetipsis, non baptizati ab eo. Ait autem Dominus: Cui ergo similes dicam homi-

nics

nes generationis huius, & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus adinuicē, & dicentibus: Cantauimus uobis tibiis, & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis. Venit enim Ioannes baptista, neque manducans panem, neque bibens uinum, & dicitis: Dæmonium habet. Venit filius hominis, manducans, & bibens, & dicitis: **M.** Ecce homo uorax, & potator uini, Publicanorum & peccatorum amicus. **L.** Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. [discipulis.]

**De maledictionibus ciuitatum,
quibus prædicauerat Christus.**

Matthæi 11. Marci 4. Lucæ 10.

C A P V T X X X I X.

A **T**unc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ uirtutes eius, quia non egissent penitentiam: Væ tibi Corozaim, uæ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent uirtutes, quæ in uobis factæ fuerunt, olim in *cilicio & cinere sedentes, **L.** penitent. **M.** Veruntamen dico uobis, Tyro & Sidoni remissus erit in die iudicii, quæ usque ad uobis. Et tu Capharnaum, *nunquid usque ad cælum exaltaberis: usque ad infernum altata

f 3 descen

descendens, quia si in Sodomis factæ fuissent uirtutes, quæ in te factæ sunt, forte mansissent usque in hunc diem. Veruntamen dico uobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicii, quàm tibi. R. Et ueniunt ad domum, & cõuenit itorum turba, ita ut non posset neq; panem manducare. Et cum audissent, exierunt tenere eum: dicebant enim, Quoniam in furorem uersus est. Et scriba, qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant, Quoniam Beelzebub habet.

De reditu apostolorum ad Christum. *Mar. 6. Luc. 9. CAP. XL.*

ET reuersi apostoli, R. conuenientes ad Iesum renunciauerunt ei omnia, quæ egerant & docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. L. Et assumptis illis, secessit deorsum in locum desertum qui est Bethsaida. R. Erant enim qui ueniebant & redibant multi, & nec spatiũ manducandi habebant.

De missione septuaginta duorũ discipulorum. *Luc. 10. CAP. XLI.*

POST hæc autem designauit dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam, in omnẽ ciuitatem & locum, quo erat ipse uenturus, &

& dicebat illis: Messis quidẽ multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominũ messis, ut mittat operarios in messem suã. Ite, ecce mitto uos, sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculũ, neque perã, neque calciamenta, & neminem per uiam salutaueritis. In quamcunq; domum intraueritis, primũ dicite, Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax uestra. Sin autem, ad uos reuertetur. In eadem autem domo manete, edentes & bibetes, quæ apud illos sunt. Dignus enim est operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcunq; ciuitatem intraueritis & susceperint uos, manducate quæ apponuntur uobis, & curate infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquet in uos regnum Dei. ¶ In quamcunq; autem ciuitatem intraueritis, & non receperint uos, exiites de plateis eius, dicite: Etiam puluerem, qui adhæsit pedibus nostris de ciuitate uestra, extergimus in uos. Tamen hoc scitote, quia appropinquet regnum Dei. Dico uobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quàm illi ciuitati.

De reuersione septuaginta duorum discipulorum. *Matth. 11. Luc. 10. CAP. XLII.*

Reuersi

* tolerabilis

3. **R**euersi sunt autem septuaginta duo, cum gaudio, dicentes: Domine etiā daemona subiiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis: Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem: & ecce dedi uobis potestatem calcandi super serpentes, & super scorpiones, & super omnem uirtutem inimici: & nihil uobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus uobis subiiciuntur: Gaudete autem, quia nomina uestra scripta sunt in caelis. In ipsa autē hora exultauit Iesus in Spiritu sancto, m. & respōdēs, l. dixit: Cōfiteor tibi pater, domine caeli & terrē m. quia abscondisti haec a sapiētibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita pater l. quoniam sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo scit, quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Et cōuersus ad discipulos suos ait: Beati oculi, qui uident, quae uos uideris. Dico enim uobis, quia multi reges, & prophetae uoluerunt uidere, quae uos uideris, & non uiderunt: & audire, quae auditis, & non audierunt. m. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde:

corde: Et inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum suauē est, & onus meum leue. 7

De Samaritano curante uulneratum. Lucae 10. CAP. XLIIII.

Et ecce quidam legisperitus surrexit, petrans illum, & dicens: Magister, quid faciendo uitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eū: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? At ille respondens, dixit: Diliges dominum Deū tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum. Dixitq; illi: Rectē respondisti. Hoc fac, & uiues. Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Hierosolym in Hierico, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impostis abierunt, * semiuiuo relicto. * semi

Accidit autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem uia: & uiso illo, praeteriuit. Similiter & Leuita, cum esset secus locum & uideret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens uenit secus eum: & uidens eum, misericordia motus est, & appropians, alliga-

Deu. 6. 4

mortuo

nit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens eum in iumentū suum, duxit in ^{*hospitium} stabulum, & curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ^{*hospiti} stabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcunque supererogaueris, ego, cum rediero, reddam tibi. [¶] Quis horum trium uidetur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.]

De conuersione Magdalena.

Luce 7. CAP. XLIIII.

[¶] Rogabar autem illū quidam de Pharisæis, ut manducaret eum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit. Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, ut agnouit, quod Iesus accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti: & stans retro secus pedes eius [¶] lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Videns autem Pharisæus, qui uocauerat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta, sciret utique, quæ & qualis esset mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens Iesus dixit ad illum: Simon

Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam ^{*fœneratori}. Vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donauit utriusque. ^{*quis ergo} Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit: Aestimo, quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis ^{*capitis sui} terxit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem, ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meū non unxisti, hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem ^{*minus} dimittitur, ^{*parum} minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit, uade in pace.]

De ministerio Marthæ. Luc. 10.

CAP. V.

XLV.

Factum

Factum est autem dum irent, & ipse
 Fintrauit in quoddam castellum, &
 mulier quædam, Martha nomine, excep-
 pit illum in domum suam. Et huic erat
 foror nomine Maria: quæ etiam sedens
 secus pedes domini, audiebat uerbum il-
 lius. Martha autem *fatagebat circa *fre-
 quens ministerium. Quæ stetit & ait:
 *multa Domine non est tibi curæ, quod foror
 ministra mea relinquit me solam ministrare? Dic
 tionem ergo illi, ut me adiuet. Et respondens,
 dixit illi dominus: Martha Martha, so-
 licita es, & turbaris erga plurima. Por-
 *bonam ro unum est necessarium. Maria *opti-
 mam partem elegit, quæ non auferetur
 ab ea.]

De doctrina orationis. Luc. II.

CAPVT XLVI.

ET factum est cum esset in loco quo-
 dam orans, ut cessauit, dixit unus
 ex discipulis eius ad eum: Domine doce
 nos orare, sicut & Ioannes docuit di-
 scipulos suos. Et ait illis. Cum oratis,
 *Fiat uo dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum.
 diuas ma Adueniat regnum tuum, & Panem no-
 scus in strum quotidianum da nobis hodie. Et
 celo & dimitte nobis peccata nostra, siquidem
 in terra & ipsi dimittimus omni debenti nobis.
 *Sed li- Et ne nos inducas in tentationem. & Et
 ait

E ait ad illos: ¶ Quis uestrum habebit ami-
 cum, & ibit ad illum media nocte, &
 dicit illi: Amice commoda mihi tres pan-
 nes: quoniam amicus meus uenit de uia
 ad me, & non habeo quod ponam ante
 illum: & ille deirus respondeat, dicens:
 Noli mihi molestus esse, iam enim oc-
 sium meum clausum est, & pueri mei
 mecum sunt in cubiculo: non possum sur-
 gere, & dare tibi. Et ille si perseueraue-
 rit pulsans, dico uobis: & si non dabit illi
 surgens, eo quod amicus eius sit, propter
 *improbritatem tamen eius surget, & da-
 *inuere- bit illi, quotquot habet necessarios. Et cundiã.
 ego dico uobis: Petite, & dabitur uo-
 bis: quærite, & inuenietis: pulsate, &
 aperietur uobis. Omnis enim qui petit,
 accipit: & qui quærit, inuenit: & pul-
 santi aperietur. Quis autem ex uobis
 patrem petit & panem, nunquid lapidem ¶ *filius*
 & dabit illi? Aut piscem: nunquid pro pi-
 sce serpentem dabit illi? Aut si petie-
 rit ouum: nunquid porriget illi scorpionem?
 Si ergo uos, cum sitis mali, nôtis:
 bona *data dare filiis uestris: quanto magis
 *dona *bonum petentibus se: ¶ *sanctus*

Tertia

TERTIA PARS
SECVNDI
LIBRI.

Continens quæ fecit, ac dixit Iesus
anno ætatis suæ tricesimo secundo.

De Samaritana. *Ioan. 4.*

CAPVT XLVII.

REIQUIRIT Iudæam, & abiit
iterum in Galilæam. Oportebat
autem eum transire per Samari-
ariam. Venit ergo Iesus in
ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar,
iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph
Gen. 48. d. filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus
autem fatigatus ex itinere, sedebat sic su-
per fontem. Hora autem erat quasi sexta.
Venit autem mulier de Samaria haurire
aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Di-
scipuli autem Iesu abierant in ciuitatem,
ut cibos emerent. Dicit ergo mulier illa
Samaritana: Quomodo tu Iudæus cum
sis, à me bibere posesis, quæ sum mulier Sa-
maritana? Nō enim contuntur Iudæi Sa-
maritanis. Respondit Iesus, & dixit ei: Si
scires donum Dei, & quis est, qui dicit ti-
bi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab
eo, & dedisset tibi aquam uiuam. Dicit ei
mulier;

mulier: Domine neq; in quo haurias ha-
bes, & puteus altus est: unde ergo habes a-
quam uiuam? Nunquid tu maior es patre
nostro Iacob, qui dedit nobis puteum istum:
& ipse ex eo bibit, & filii eius, & pecora
eius? Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis
qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: Qui
autem biberit ex aqua, quæ ego ei dabo,
non sitiet in æternū. Sed aqua, quam ego
dabo, fiet in eo fons aquæ salientis in ui-
tam æternam. Dicit ad eum mulier: Domi-
ne da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neq;
ueniam huc haurire. Dicit ei Iesus: Vade,
uoca uirum tuum, & ueni huc. Respondit
mulier, & dixit: Non habeo uirum. Dicit
ei Iesus: Bene dixisti, quia non habeo ui-
rum: Quinq; enim uiros habuisti, & nunc
quæ habes, non est tuus uir. Hoc uerè di-
xisti. Dicit ei mulier: Domine uideo, quia
propheta es tu. Patres nostri adorauerunt
in monte hoc: & uos dicitis, quia Hiero-
solyms est locus, ubi oportet adorare.
Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia
uenit hora, quando nec in monte hoc,
neq; in Hierosolyms adorabitis patrem.
Vos adoratis, quod nescitis: nos ado-
ramus, quod scimus, quia salus ex Iu-
dæis est. Sed uenit hora, & nunc est,
quando ueri adoratores adorabunt patrem
in spi

in spiritu & ueritate. Nam & pater tales querit, qui adorent eum. Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu & ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio, quia Messias uenit, qui dicitur Christus. Cùm ergo uenerit ille, annuntiabit nobis omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum, qui loquor tecum. Et continuo uenerunt discipuli eius, & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quaeris, aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dicit hominibus illis: Venite & uidete hominem, qui dixit mihi omnia quaecunque feci. Nunquid ipse est Christus? Exhibant ergo de ciuitate, & ueniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare, quem uos nescitis. Dicebant ergo discipuli eius adinuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Iesus: Meus cibus est, ut faciam uoluntatem patris mei, qui misit me, ut perficiam opus eius. Nonne uos dicitis, quia adhuc quatuor menses sunt, & messis uenit? Ecce ego dico uobis, leuate oculos uestros, & uidete regiones, quia albe sunt iam

iam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in uitam aeternam: ut & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est uerbum uerum, quia alius est qui seminat, alius est qui metit. Ego misi uos metere, quod uos non laborastis: alii laborauerunt, & uos in labores eorum introistis. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter uerbum mulieris, testimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia, quaecunque feci. Cùm uenissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, ut ibi maneret, & mansit ibi duos dies: & multo plures crediderunt propter sermonem eius. Et mulieri dicebant, quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim uidimus, & scimus, quia hic est uere saluator mundi. Post duos autem dies exiit inde, & abiit in Galileam. Ipse enim IESVS testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet.

De filio reguli. *Joan. 4. CA. XLVIII.*

Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecerat de aqua uinum. Et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cùm audisset, quòd

IESVS adueniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium eius: Incipiebat enim mori. Dixit ergo IESVS ad eum: Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine descende, priusquam moriatur filius meus. Dicit ei IESVS: Vade, filius tuus uiuit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei IESVS, & ibat. Iam autem eo descēdente, serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes, quia filius eius uiueret. Interrogabat autem horam ab eis, in qua melius habuerat. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quod illa hora erat, in qua dixit ei IESVS, filius tuus uiuit. Et credidit ipse & domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit IESVS, cum uenisset à Iudæa in Galilæam.

De mulieribus Christo ministrantibus: & de parabola seminantis, eiusque expositione.

Luca 8. Mathai 13. Marci 4.

CAPVT. XLIX.

l. *¶ singulis* **ET** factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella, predicans & euangelizans regnum Dei, & duod

duodecim cum illo, & mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à spiritibus malignis, & infirmitatibus, Maria quæ uocabatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Ioanna uxor Cusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ: quæ ministrabant ei de facultatibus suis. *m.* In illa die exiens IESVS de domo sedebat secus mare, *r.* & cepit iterum docere ad mare. Et congregata est ad eum turba multa, ita ut nauim ascendens sederet in mari, *m.* & omnis turba stabat in litore *r.* & circa mare super terram erat. *l.* ¶ Cum autem plurima turba conuenirent de ciuitatibus, & properarent ad eum, *m.* loquutus est, *r.* & docebat illos in doctrina sua *l.* per similitudinē, *r.* Audite: Ecce exiit *l.* qui seminat, *¶ Parabola seminantis.* Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam, & conculcatum est, *r.* & uenerunt uolucres cæli, & comederunt illud. *l.* Et aliud cecidit supra petram, *r.* & petrosa, ubi non habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ. Et quando exortus est sol, exarsuauit, *l.* & natum aruit: quia non habebat humorem, *r.* & eo quod non habebat radicem. *l.* Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ

ræ spinæ R. ascenderunt, M. & creverunt, & suffocauerunt R. illud: & fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam, & dedit fructum ascendentem, & crescentem, M. aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. L. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. R. Et cum esset singularis, M. accedentes discipuli R. interrogauerunt eum, qui cum illo erant duodecim, L. quæ esset hæc parabola. M. Et dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? L. Quibus ipse dixit: M. Quia uobis datum est nosse mysterium regni cælorum. Cæteris autem R. qui foris sunt, omnia in parabolis fiunt, M. & illis non est datum. Ideo in parabolis loquor eis R. ut uidentes uideant, & non uideant: & audientes audiant, & non intelligant, M. ut adimpleatur in eis prophetia Esaiæ, dicentis:

Esai. 6. c

* *cognoscitis*

Auditu audietis, & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non * uidebitis: Incrassatum enim est cor populi huius, & auribus grauitur audierunt, & oculos suos clauferunt: nequando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanentur eos, R. & dimittantur eis peccata. M. Vestri autem bea-

ti oculi, qui uident: & aures uestrae, quæ audiunt. Amen quippe dico uobis: Quia multi prophetæ & iusti cupierunt uidere, quæ uidetis, & non uiderunt: & audire, quæ auditis, & non audierunt. R. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? Et quomodo omnes parabolæ cognoscetis? M. Vos autem audite parabolam seminantis.

H. L. Est autem hæc parabola: Semen est uerbum Dei: R. qui seminat, uerbum seminat. L. Qui autem secus uiam, R. ubi seminatur uerbum, L. ii sunt, qui audiunt: R. & cum audierint, confestim uenit Sathanas L. & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. M. Omnis enim, qui audit uerbum regni Dei, & non intelligit, uenit malus & rapit, quod seminatum est in corde eius. L. Nam qui supra petram, ii sunt, qui cum audierint R. statim cum gaudio suscipiunt illud. L. Et hi radices non habent in se, quia temporales sunt: quia ad tempus credunt R. deinde orta tribulatione & persecutione propter uerbum, confestim scandalizantur, L. & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, ii sunt, qui audierunt, & à sollicitudinibus M. seculi istius & fallacia diuitiarum & uoluptatibus uitæ euntes, R. & circa re-

Expositio parabole seminantis.

liqua concupiscentiæ introeuntes suffocantur, & non referunt fructum. Qui autem in terram bonam, ii sunt, qui in corde bono & optimo audientes uerbum suscipiunt, & retinent, & fructum adferunt in patientia. ¶ *M.* Et facit illud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, porro aliud tricesimum. *R.* Et dicebat illis: Nunquid uenit lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? *L.* Nemo autem accendit lucernam, & operit eam uase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum, ut intrantes uideant lumen. Non est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum, quod non cognoscatur, & in palam ueniat. *R.* Si quis habet aures audiendi, audiat. Et dicebat illis: *L.* Videte ergo, quomodo & quid audiatis. *R.* In qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis. *M.* Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit. Qui autem non habet, & quod habet, *L.* & putat se habere, auferetur ab eo.

De parabolis zizaniorum, & siliis naps. *Matth. 13. Marc. 4. Luc. 13. CA. L.*

M. **A**liam parabolam proposuit eis dicens: ¶ Simile factum est regnum caelorum homini, qui seminauit semē bo-

num

num in agro suo. Cum autem dormirent homines, uenit inimicus eius, & supereminauit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo fecit hoc. Serui autem dixerunt ei: Vis, inus & colligimus ea? Et ait: Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul & triticum cum eis. Sinite utraque crescere usque ad messem. Et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum triticum autem congregate in horreum meum. ¶ *R.* Et dicebat eis: Sic est regnum Dei, quemadmodum si iaciat homo sementem in terram, & dormiat: & exurgat nocte & die, & semen germinet, & incre-scat, dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum fructum in spica: & cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis. *M.* Aliam parabolam proposuit eis, *R.* & dicebat: *M.* Cui assimilabimus regnum Dei? Aut cui parabolæ comparabimus illud? *L.* Et cui

g 4 simile

Parabola sinapis. simile esse æstimabo? *M.* Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo, seminavit in agro. *R.* Quod cum seminatum est in terra, *M.* minimum quidem est in omnibus seminibus, *R.* quæ sunt in terra: & cum natum fuerit, *M.* & creuerit, maius est omnibus oleribus. *R.* Ascendit in arborem magnam, & fit arbor, & facit ramos magnos, *M.* ita ut uolucres cæli ueniant, & nidificent in ramis eius, *R.* & possint sub umbra eius habitare. *M.* Aliam parabolam loquutus est eis, *L.* & iterum dixit: Cui simile regnū Dei æstimabo? *M.* Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum. Hæc omnia loquutus est *I E S V S* in parabolis ad turbas. *R.* Et talibus multis parabolis loquebatur eis uerbum, prout poterant audire. Sine parabola autē non loquebatur eis, *M.* ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentē: *Aperiam in parabolis os meum, & eructabo abscondita à constitutione mundi. R.* Scorsum autem discipulis suis differebat omnia. *M.* Tunc *I* dimissis turbis, uenit in domum, & accesserunt discipuli eius ad eum, dicentes: *E* differe nobis parabolam

lam zizaniorum agri. Qui respondens, ait: Qui seminat bonum semen, est filius hominis: ager autem est mundus: bonum uero semen, sunt filii regni. Zizania autem sunt filii nequam: inimicus autem, qui seminauit ea, est diabolus: messis uero consummatio seculi est: messores autem angeli. Sicut ergo zizania colliguntur, & igni comburuntur, sic erit in consummatione seculi. *I*. Mittere filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, id est, eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in calaminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. *I*

De tribus parabolis in domo.

Matthæi 13.

CAP. LI.

I Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo, abscondit: & præ gaudio illius uadit, & uendit uniuersa, quæ habet, & emit agrum illum. Iterum simile est regnum cælorū homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem una pretiosa margarita, abiit, & uendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Iterum simile

*Parabola zizaniorum expositio.**I huius**Sap. 1. b**De thesauro.**De margarita.*

g s simile

De fa- simile est regnum caelorum sicut missa
gena. in mare, & ex omni genere piscium con-
 greganti. Quam, cum impleta esset, edu-
 centes, & secus litus sedentes, elegerunt
 bonos in uasa sua: malos autem foras mi-
 ferunt. Sic erit in consummatione seculi.
 Exhibunt angeli, & separabunt malos de
 medio iustorum: & mittent eos in cam-
 num ignis. Ibi erit fletus & stridor den-
 tium. ¶ *Ait il-* Intellexistis haec omnia? Dicunt
lis Iesus: ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis Scriba
 doctus in regno caelorum, similis est ho-
 mini patrifamiliam, qui profert de thesau-
 ro suo noua & uetera. ¶ Et factum est cum
 consummasset Iesus parabolas istas,
 transiit inde, [de domo ubi erat] & ueniens
 in patriam suam [Nazareth] docebat eos
 in synagoga eorum.

De aduentu domini in Nazareth, ubi legitur quod Nazarethi precipitare eum uoluerunt. *Mat. 13. Mar. 6. Luc. 4. C. A. LII.*

l. ¶ *finitimā* **E**T fama exiit per uniuersam regionem
 nem de illo, & ipse docebat in syna-
 goga eorum, & magnificabatur ab omni-
 bus: & uenit Nazareth ubi erat nutritus,
 & intrauit secundum consuetudinem suam
 die sabbati in synagogam, & surrexit le-
 gere.

Es. 61. d
 gere. Et traditus est illi liber Esaiæ pro-
 pheta. Et ut reuoluit librum, inuenit lo-
 cum, ubi scriptum erat: Spiritus Domini
 ¶ **expli-*
 cuit super me, propter quod unxit me, euange-
 lizare pauperibus misit me: sanare con-
 tritos corde, & predicare captiuis remisio-
 nem, & caecis uisum, dimittere contractos
 in remissionem, predicare annum Do-
 mini acceptam, & diem retributionis. Et
 cum plicuisset librum, reddidit ministro,
 & sedit: & omnium in synagoga oculi
 erant intendentes in eum. Cœpit autem
 dicere ad illos, quia hodie impleta est scri-
 ptura hæc in auribus uestris. Et omnes te-
 stimonium illi dabant, & mirabantur in
 uerbis gratiæ, quæ præcedebant de ore il-
 lius. Et dicebant: R. Vnde huic hæc om-
 nia? & quæ est sapientia, quæ data est il-
 li? & uirtutes tales, quæ per manus eius ef-
 ficiuntur? M. Nonne R. hic est faber, L.
 Ioseph M. fabri filius? Nonne mater eius
 dicitur Maria, & fratres eius Iacobus &
 Ioseph, & Simon, & Iudas? & forores eius
 nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo
 huic hæc omnia ista? Et scandalizaban-
 tur in eo. L. Et ait illis: ¶ **Omni-*
 mihi hanc similitudinem: Medice, cura
 no
 ¶ *teipsum.* ¶ Quanta audiuius facta in
 Capharnaum, fac & hic in patria tua.

M. IESVS autem dixit eis : Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, R. & * in cognatione sua. Et non poterat ibi uirtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit : & mirabatur propter incredulitatem eorum.] [*Ideo paucos curauit, ne dicerent, conterraneos respicit.*] L. In ueritate ¶ dico uobis, multa uiduæ erant in diebus Helix in Israël, quando clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex, quando facta est fames magna in omni terra : & ad nullam illarum missus est Helias, nisi in Sareptam Sidoniæ ad mulierem uiduam. Et multi leprosi erant in Israël sub Helixæ propheta, & nemo eorum mūdatus est, nisi Naamam Syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes : & surrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerunt illum usque in supercilium montis, super quem ciuitas eorū erat ædificata, ut precipitarent eum. Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.]

De nece Ioannis Baptistæ. *Matthæi 14. Marci 6. CAP. LIII.*

R. CVM autem dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit

fecit Principibus, & Tribunis, & primis Galilææ. Cumq; intrasset filia ipsius Herodiadis, & saltasset in medio, & placuisset Herodi, simulq; recumbentibus, Rex ait puellæ: Peto à me quid uis, & dabo tibi. Et iurauit illi, Quia quicquid petieris, dabo tibi, * licet dimidium regni * usq; ad mei. Quæ cum exisset, dixit matri suæ, Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumq; introisset statim cum festinatione ad Regem, petiuit M. præmonita à matre sua: R. dicens: Volo ut protinus (inquit) des mihi hęc in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est Rex. Propter iusurandum autem, & propter simul discumbentes, noluit eam contristare: sed misso spiculatori, præcepit afferri caput Ioannis in disco: & decollauit eum in carcere, & attulit caput eius in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli eius uenerunt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud, M. ac sepelierunt in monumento.] & uenientes nuntiauerunt IESVS, Quod cum audisset IESVS, secessit inde in nauiculam, in locum desertum seorsum.

De refectiōe quinque milium homin

hominum. *Matthæi 14. Iohannis 6. Marci 6. Lucæ 9.*

CAPVT LIIII.

R. [ET ascendentes in nauim abierunt I. A
trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis, R. in desertum locum, seorsum, M. Quod cum audissent turbæ, secutæ sunt eum. R. Et uiderunt eos abeuntes, & cognouerunt multi, & pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præuenerunt eos. Et exiens uidit turbam multam I E S V S, & misertus est super eos, quia erant sicut oues non habentes pastorem: L. & excepit illos, & loquebatur illis de regno Dei: & cœpit illos docere multa, M. & curauit languidos eorum. I. Sequebatur autem illum multitudo magna, quia uidebant signa
† eius † quæ faciebat super iis, qui infirmabantur. Subiit autem in montem I E S V S, & ibi sedebat cum discipulis suis. * Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæorum. M. Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est locus, & hora iam præterit. Dimitte turbas, ut euntes in castella, L. uillasque quæ circa nos sunt, diuertant: ut inueniant escas, R. & ut emanent cibos quos manducent, L. quia in loco deserto sumus.

* Appropinquabat autem

mus. M. I E S V S autem dixit eis: Non habent necesse ire. Date illis uos manducare. L. Cum subleuasset ergo oculos I E S V S, & uidisset quia multitudo maxima uenisset ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat, quid esset facturus. Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, ut unusquisque modicum quid accipiat. R. Et dixit eis: Quot panes habetis? Ite, & uidete. † eorum
I. Dixit ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: Est puer unus hic, habens quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed & hæc, quid sunt inter tantos? L. Nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. I. Dixit ergo I E S V S: Facite homines discubere L. per conuiuia quinquagenos. I. Erat autem scenum multum in loco. Discubuerunt ergo R. super uiride scenum, I. uiri quasi numero quinque milia R. in partes per centenos & quinquagenos. I. Accepit ergo I E S V S panes, R. & intuens in caelum, benedixit & fregit. I. Et cum gratias egisset, L. distribuit discipulis suis, ut poneret ante turbas. M. Discipuli autem dederunt turbis. I. Similiter

ter auré & de piscibus distribuit discumbentibus, quantum uolebant. Vt autem impleti sunt omnes, **L.** & saturati, **I.** dixit discipulis suis: Colligit: quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, **R.** & duobus piscibus, **I.** quæ superauerant iis, qui manducauerant. **M.** Manducantium autem fuit numerus quinque milia uirorum, exceptis mulieribus & paruulis. **R.** Et statim coëgit discipulos suos ascendere in nauim, ut præcederent eum trans fretum à Bethsaida, dum ipse dimitteret populum. **I.** Illi ergo homines, cum uidissent quod **I E S V S** fecerat signum, dicebant: Quia hic est uerè propheta, qui uenturus est in mundum. **I E S V S** autem cum cognouisset, quod uerturi essent, ut raperet eum, * secessit & faceret eum Regem: * fugit in montem iterum ipse solus **M.** orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

De ambulatione Christi supra mare. *Mat. 14. Mar. 6. Ioannis 6.*

C A P. L V.

I. **V**T autem sero factum est, descendunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent nauim, ueniunt trans mare in

in Capharnaum, & tenebræ iam factæ erāt, & non uenerat ad eos **I E S V S**. Mare autem ueto magno flante exurgebat. **M.** Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim uentus contrarius eis. **R.** Et uidit eos laborantes in remigādo. **I.** Cum ergo remigrassent stadia quasi uiginti quinq; aut triginta, **R.** circa quartam uigiliam noctis, uenit ad eos, ambulans supra mare: & uolebat præterire eos. At illi ut uiderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse, & clamauerunt **M.** præ timore. **R.** Omnes enim uiderunt eum, & conturbati sunt. **M.** Statimq; **I E S V S** locutus est eis, dicens: habete fiduciam. **R.** confidite, ego sum. Nolite timere. **M.** Respondens autem Petrus, dixit: Domine, si tu es, iube me uenire ad te super aquas. At ipse dixit: Veni. Et descendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquas, ut ueniret ad **I E S V M**. Videns autem uetum ualidum, timuit. Et cum cœpisset mergi, clamauit, dicens: Domine, saluum me fac. Et continuo **I E S V S** extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei quare dubitasti? **I.** Voluerunt ergo eum recipere in nauim. **M.** Et cum ascendisset in nauiculam, cessauit uentus, **R.** &

h multo

¶ *ad- mirab. an- tiqu* multo magis intra se stupebant. Non enim intellexerant de pambus. Erat enim cor eorum obcæcatum. *m.* Qui autem in nauicula erant, uenerunt, & adorauerunt eum, dicentes: Verè filius Dei es. *i.* Et **uenit.* statim nauis *** fuit ad terram, [*Beithsaida*] ad quã ibant. *m.* Et cum transfretassent, uenerunt in terram Genezareth. *r.* & applicuerunt. Cumq; egressi fuissent de nauis, continuo cognouerunt eum, & percurrentes per uniuersam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui malè habebant, trans ferre, ubi eum audiebãt esse, & quocunq; introibat, in uicos, uel in uias, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut uel fibriam uestimenti eius tangeret. Et quot quot tangebant eum, salui fiebant.]

**De prædicatione Eucharistiæ,
propter quod nonnulli abie-
runt.** *Ioan. 6. CAP. LVI.*

ALtera autem die, turba quæ stabat trans mare, uisit quia nauicula alia non erat ibi, nisi una. Et quia non introiisset *i. s. v. s.* cū discipulis suis in nauim sed soli discipuli eius abiissent. Aliæ uerò superuenerunt nauis à Tyberiadè, iuxta locum ubi manducauerant panem, gra-
tias

etias agentes Deo. Cùm ergo uidissent turba, quia *i. s. v. s.* non esset ibi, neq; discipuli eius: ascenderunt ¶ in nauiculas, ¶ *ipsi* & uenerunt Capharnaum, quærentes *i. s. v. m.* Et cum inuenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc uenisti? Respondit eis *i. s. v. s.*, & dixit: Amen amen dico uobis, quæritis me, non quia uidistis signa, sed quia manducaistis ex panibus, & saturati estis. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in uitam æternam, quem filius hominis dabit uobis. Hunc enim pater *** signauit Deus. **sigilla-* Dixerunt ergo ad eum: Quid facie- uit
mus, ut operemur opera Dei? Respon- dens *i. s. v. s.*, dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.
c Dixerunt ei: Quod ergo tu facis signum, ut uideamus, & credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de cælo dedit eis manducare. Dixit eis ergo *i. s. v. s.*: Amen amen dico uobis, non Moyses dedit uobis panem de cælo, sed
p pater meus dat uobis panem de cælo uerum. Panis enim *** uerus est, qui descendit de cælo, & dat uitam mundo. Dixerunt ergo ei: Domine, semper da nobis hunc panem. Dixit autem eis *i. s. v. s.*: Ego sum
h 2 panis

Exo. 16. c.

Nu. 11. b.

Psal. 77. c.

Sap. 16. c.

Ecc. 1. 4. c.

*Dei.

panis uitæ : qui uenit ad me, non esuriet :
 & qui credit in me, non sitiet * unquam.
 Sed dixi uobis, Quia & uidistis me, &
 non credidistis. [Omne quod dat mihi
 pater, ad me ueniet : & cum qui uenit ad
 me, non eiciam foras. Quia descendi de
 cælo, non ut faciam uoluntatem meam,
 sed uoluntatem eius, qui misit me. Hæc
 est autem uoluntas eius qui misit me pa-
 tris, ut omne quod dedit mihi, non per-
 dam ex eo, sed resuscitem illud in nouis-
 simo die. Hæc est * enim uoluntas patris
 mei, qui misit me, ut omnis qui uidet fi-
 lium & credit in eum, habeat uitam
 æternam. Et ego resuscitabo eum, in no-
 uissimo die.] Murmurabant ergo Iu-
 dæi de illo, quia dixisset : Ego sum pa-
 nis uiuus, qui de cælo descendi. Et dice-
 bant : Nonne hic est I E S U S filius Io-
 seph, cuius nos nouimus patrem, & ma-
 trem ? Quomodo ergo dicit hic : quia
 de cælo descendi ? Respondit ergo I E-
 *inter
 eos s u s, & dixit eis : Nolite murmurare * in-
 uicem. [Nemo potest uenire ad me, nisi
 pater meus, qui misit me, traxerit illum.
 Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.
 Est. 74.c Est scriptum in Prophetis : Et erunt o-
 *docti mnes * docibiles Dei. Omnis, qui au-
 à Deo diuinit à patre & didicit, uenit ad me : non
 quia

quia patrem uidit quisquam, nisi is qui
 est à Deo, hic uidit patrem. Amen, amen
 dico uobis, qui credit in me, habet uitam
 æternam. Ego sum panis uitæ. Patres ue-
 stri manducauerunt manna in deserto,
 & mortui sunt. Hic est panis de cælo de-
 scendens, * ut si quis ex ipso manduca-
 uerit, non moriatur. [Ego sum panis ui-
 uus, qui de cælo descendi. Si quis man-
 ducaverit ex hoc pane, uiuet in æternum. nō mor-
 Et panis quem ego dabo, caro mea est,
 ꝑ pro mundi uita. * Litigabant ergo Iu-
 dæi adinuicem, dicentes : Quomodo po-
 test hic nobis dare carnem suam ad man-
 ducandum ? Dixit ergo eis I E S U S : A-
 men, amen dico uobis, nisi manducaue-
 ritis carnem filii hominis, & biberitis san-
 guinem eius, non habebitis uitam in
 uobis. Qui manducat meam carnem,
 & bibit meum sanguinem, habet uitam
 æternam : & ego resuscitabo eum, in no-
 uissimo die.] [Caro mea uerè est cibus,
 & sanguis meus uerè est potus. Qui
 manducat meam carnem, & bibit meum
 sanguinem, in me manet, & ego in illo.
 Sicut misit me uiuens pater, & ego uiuo
 propter patrem : Et qui manducat me,
 & ipse uiuet propter me. Hic est panis
 qui de cælo descendit. Non sicut man-

ducauerunt patres uestri manna in deserto, & mortui sunt. Qui manducatur hunc panem, uiuet in aeternum. ¶ Haec dixit in synagoga, docens in Capharnaum. Multi ergo ex discipulis audientes, dixerunt: Durus est hic sermo: & quis potest eum audire? Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc uos scandalizat? Si ergo uideritis filium hominis ascendentem, ubi erat prius? Spiritus est qui uiuificat, caro non prodest quicquam. Verba quae ego loquutus sum uobis, spiritus & uita sunt. Sed sunt quidam ex uobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus, qui erant credentes, & quis traditurus esset eum, & dicebat: Propterea dixi uobis, Quia nemo potest uenire ad me, nisi ei datum fuerit à patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo IESVS ad duodecim: Nunquid & uos uultis abire? Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba uitae aeternae habes: & nos credimus: & cognouimus, quia tu es CHRISTVS TVS filius Dei. Respondit eis IESVS: Nonne ego uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus est? Dicebat autem
de Iu

de Iuda Simonis Iscariote. Hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

De confricatione spicarum sabbatis.

Matthaei 12.

Mat. 12. Luc. 6. CAP. LVII.

Factum est autem in sabbato secundo primo, cum transiret Iesus per sata, M. discipuli eius esurientes R. ceperunt progredi, & euellere spicas, L. & manducabant confricantes manibus. Quidam autem Phariseorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet in sabbatis? M. Et uidentes R. dicebant IESVS: Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet eis facere sabbatis. R. Et ait illis: Nunquam legistis, quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit, & I. Re. 21. B. esurii ipse, & qui cum eo erant? quomodo intrauit in domum Domini sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis L. sumpsit, & manducauit, & dedit eis, qui cum ipso erant, M. quos non licebat ei comedere, neque his, qui cum ipso erant, nisi solis sacerdotibus? Aut non legistis, quod in sabbatis sacerdotes in templo sabbatum uiolant, &

¶ *facere*

* nihil * sine crimine sunt. Dico autem vobis, quia tempus maior est hic. Si autem scitabatur retis, quid est: Misericordiam uolo, & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. R. Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter sabbatum. Itaque Dominus est filius hominis etiam sabbati.

De sanatione manus aridæ.

Matthæi 12. Marc. 3. Luca 6.

CAPVT LVII.

MET cum inde transisset, factum est, & in alio sabbato, ut intraret in synagogam, & doceret: & erat ibi homo, & manus eius dextera erat arida. Observabant autem eum Scribæ & Pharisei, si in sabbato curaret, ut inuenirent causam, unde accusaret eum. Ipse uero sciebat cogitationes eorum. M. Et interrogabant eum, dicentes: Si licet in sabbatis curare? ut accusarent eum. R. Et ait homini habenti manum aridam: L. Surge, & sta in medium. Et surgens stetit, & ait ad illos Iesus: Interrogo uos, si licet in sabbatis bene agere, an malè: animam saluam facere, an perdere? R. At illi tacebant. M. Ipse autem dixit eis: Quis erit ex uobis homo, qui habeat ouem unam, & si ceciderit hæc in sabbatis in foueam, nonne

nonne tenebit, & leuabit eam? Quanto magis est homo melior oue? Itaque licet sabbatis bene facere. R. Er circumspiciens eos cum ira, contristatus super cecitatem eorum, dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi sana sicut altera. L. ipsi autem repleti sunt insipientia, & colloquebantur adinuicem, quidnam facerent Iesu. M. Exeuntes autem Pharisei, concilium faciebant R. statim cum Herodianis aduersus eum, quomodo eum perderent. M. Iesus autem sciens recessit inde, & secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes, & præcepit eis, ne manifestum eum facerent: ut adimpleretur, quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem: Ecce puer meus electus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene cõplacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neque clamabit, neque aliquis in plateis audiet uocem eius. Arundinem quassatam non confringet, & linum sumigans non extinguet: donec ciuiat ad uictoriam iudicium, & in nomine eius gentes sperabuunt. R. Iesus autem, cum discipulis suis secessit ad mare, & turba multa à Galilæa & Iudæa secuta est eum, h s & ab

& ab Hierosolymis, & Idumæa, & trans Iordanem, & quæ circa Tyrum & Sydonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, & uenerunt ad eum. Et dixit Iesus discipulis suis, ut in nauicula sibi deseruirent propter turbam, ne comprimerent eum. Multos enim sanabat, ita ut iruerent in eum, ut eum tangerent, quotquot habebant plagas. Et spiritus immundi cum illum uidebant, procidebant ei, & clamabant, dicentes: Tu es filius Dei. Et uehementer comminabatur eis, ne manifestarent eum.

De Herode dicente, Ioannem surrexisse, & miracula facere. *Mat. 14. Mar. 6. Luc. 9.*

CAPVT LIX.

A Vdiuit autem Herodes rex, l. tetrarcha, m. famam de Iesu, l. & omnia quæ fiebant ab eo. r. Manifestum enim factum est nomen eius: l. & hæsitabat, eò quòd diceretur à quibusdam, quòd Ioannes surrexit à mortuis. A quibusdam uerò, quòd Helias apparuit. Ab aliis autem, quòd propheta unus de antiquis surrexerit. Et ait Herodes: Ioannem ego decollauit. **Quis est autem iste, de quo ego talia audio?** & quærebat uidere **familiaris* eum. m. Et ait **pueris* suis: Hic est Ioannes

nes

nes Baptista, ipse surrexit à mortuis, & ideo uirtutes operantur in eo.

De dæmonio muto. *Mat. 12.*

Mar. 3. Luca 11. CAP. LX.

T Vnc oblatuſ est ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, l. & erat ciuiens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium, loquutus est mutus. m. Curauit autem eum, ita ut loqueretur & uideret. l. Et admiratæ sunt turbæ m. & dicebant: Nunquid hic est filius Dauid? Pharisei autem r. & Scribæ, qui ab Hierosolymis descenderant, m. audientes, dixerunt: r. Quoniam Beelzebub habet, l. & in Beelzebub principe dæmoniorum eiciit dæmonia. Alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo. r. Et conuocatis eis l. ipse ut uidit cogitationes eorum r. in parabolis dicebat illis: Quomodo potest Satanas Satanam eicere? l. Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet m. & omnis ciuitas uel domus diuisa contra se, non stabit. l. Si autem Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum ipsius? c r. Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispersitus est, & non poterit stare, sed finem habet. l. Dicitis in Beelzebub

me

me eiicere daemonia. Si autē ego in Beelzebub eiicio daemonia, filii uestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices uestri erunt. Porro si in digito Dei M. & spiritu Dei

*præ-
nit ad
uos

L. eiicio daemonia, profectō *peruenit in uos regnum Dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. R. Nemo potest uasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius forem alliget. L. Si autem fortior eo superueniens uicerit eum, uniuersa uasa eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuēt, R. & tunc domum eius diripiet. L. Qui non est mecum, aduersum me est, & qui non colligit mecum, dispergit. R. Amen dico uobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata & blasphemix, quibus blasphemauerunt: qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni *delicti, quoniam dicebant: Spiritum immun-

*iudicii.

dum habet. M. Er quicumq; dixerit uerbum contra filium hominis, remittetur ei. Qui autem dixerit contra Spiritum sanctum uerbum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum. Aut facite arborem malam, & fructum

*præ-
senti

eius

eius malum. Siquidē ex fructu arbor cognoscitur. Progenies uiperarū, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de thesauro bono profert bona: & malus homo de thesauro malo profert mala. Dico autem uobis, quoniam de omni uerbo ocioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Ex uerbis enim tuis iustificaberis, & ex uerbis tuis condemnaberis.

De Iudæis petentibus signum de cælo. *Matthæi 11. Luc. 11.*

C A P V T L X I.

Tunc responderunt ei quidā de Scribis & Phariseis, dicentes: Magister, M uolumus à te signum uideri. L. Con-
f currentibus autem turbis, cœpit dicere: Generatio hæc generatio nequam est. M. Generatio mala & adultera signum querit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophete. L. Nam sicut Ionas fuit signum Niniuitis, ita erit filius hominis generationi isti. M. Sicut enim Ionas fuit in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus & tribus noctibus. Viri Niniuix surgent in iudicio cum generatione

Ioan. 2. 4.

Ioan. 3. 6.

tione

tionē ista, & condemnabunt eam: qui
 pœnitentiam egerunt in prædicatione
 3. *re. 10. d* Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas hic. *Re.*
 2. *Pa. 9. d* gina Austri surget in die iudicii cum ge-
 neratione ista, & condemnabit eam: qui
 uenit à finibus terræ audire sapientiam
 Salomonis. & ecce plus quàm Salomon
 hic. [*Christus declarat se non debere propi-*
Indæcorum incredulitatem à prædicatione cog-
itare, dicens hanc similitudinem:] L. [Nemo
 lucernam accendit, & in abscondito po-
 nit, neq; sub modio: sed super candelabrum
 ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Lu-
 cerna corporis tui est oculus tuus. Si ocu-
 lus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum
 lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiã
 corpus tuum tenebrosum erit. Vide er-
 go, ne lumen, quod in te est, tenebræ
 sint. Si ergo corpus tuum totum lucidum
 fuerit, non habens aliquam partem **tene-*
 2. *brofam:* nebrarum, erit lucidum totum: & sicut lu-
 cerna fulgoris illuminabit te]. M. Cum
 autem spiritus immundus exierit ab ho-
 mine, ambulat per loca arida, quærēs re-
 quietem, & non inuenit. Tunc dicit: Reuer-
 tar in domum meã, unde exiui, & ueniens
 inuenit eam uacantem, scopis mūdātam,
 & ornatam. Tunc uadit, & assumit septem
 alios spiritus secum nequiores se, & in-
 trantes

trantes habitant ibi: & sunt nouissima
 hominis illius peiora prioribus. Sic erit
 & generationi huic pessimæ.

De muliere uocem extollens
 re, & matre, & fratribus do-
 mini, eum quærentibus.

Matthæi 12. Mar. 3. Luca 8.

C A P U T LXII.

L A C T U M est autem cum hoc diceret,
 A [extollens uocem quædam mulier
 de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te
 portauit, & ubera quæ suxisti. At ille di-
 xit: Quinimo, Beati qui audiunt uerbum
 Dei, & custodiūt illud.] M. [Adhuc co-
 loquēte ad turbas, ecce mater eius & fra-
 tres eius foris stabant, quærentes loqui ei:
 L. & non poterant adire eum præ turba.
 C R. Et miserunt ad eum uocantes eum,
 & sedebat circa eum turba. M. Dixit au-
 tem ei quidam: Ecce mater tua & fratres
 tui foris stant, quærentes te alloqui, L.
 & uidere. M. At ipse respondens di-
 centi sibi, ait: Quæ est mater mea, &
 qui sunt fratres mei? R. Et circumspicens
 eos, qui in circūeui eius sedebant, M. &
 extendens manus suas in discipulos suos,
 dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.
 Quicumque enim fecerit uoluntatem pa-
 tris mei, qui in cælis est, ipse meus fra-
 ter.

ter, soror & mater est.] L. Mater mea,
& fratres mei sunt ii, qui uerbum Dei au-
diunt, & faciunt.

De increpatione Phariseorum.

Lucæ 11.

CAP. LXIII.

ET cum loqueretur [*supradicta*] roga-
uit illum quidam Phariseus, ut pran-
deret apud se. Iesus autem ingressus, re-
cubuit. Phariseus *cepit intra se reputans

* cum ui-
disset ad
dicere, quare non baptizatus esset ante
miratus
est, q̄ nō
prius lo-
utus esset.

* mali-
gnitate.
Impru-
dentes

eriam id quod deintus est fecit? Verun-
tamen quod superest [*supra necessitatem*]
date elemosynam, & ecce omnia munda
sunt uobis. Sed uæ uobis Phariseis, qui
decimatis mentam, & rutam, & omne
olus: & præteritis iudicium & charita-
tem Dei: hæc autem oportuit facere, &
illa non omittere.

De fratre hæreditatem à Chri- sto diuidi petente.

Lucæ 12.

CAPVT LXIIII.

AIt autem ei quidam de turba: Ma-
gister dic fratri meo, ut diuidat
mecum hæreditatem. At ille dixit ei:

Homo,

Homo, quis me constituit iudicem, aut
diuisorem, super uos? Dixitq; ad illos:
Videte, & cauete ab omni auaritia: quia
non in abundantia cuiusquam uita eius
est ex his quæ possidet.

De diuite uolente horrea am- pliare.

Lucæ 12. CAP. LXV.

ADixit autem similitudinem ad illos, *Eccl. 11. c*
dicens: Hominis cuiusdam diuitis
uberes fructus ager attulit: & cogitabar
intra se, dicens: Quid faciam, quia non
habeo, quò congregem fructus meos? Et
dixit: Hoc faciam. Destruam horrea mea,
& maiora faciam: & illuc congregabo
omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea.
Et dicam animæ meæ: Anima mea, habes
multa bona posita in annos plurimos.
Requiesce, comede, bibe, * epulare. Dixit
autem illi Deus: * Stulte, hac nocte repe-
rent animam tuam a te: quæ autem para-
dens
sti, cuius erunt? Sic est, qui sibi thesauri-
zat, & non est in Deum diuus. Dixitq; ad
discipulos suos: Ideo dico uobis, nolite
soliciti esse animæ uestræ, quid mandu-
cetis: neque corpori uestro, quid indua-
mini. Anima enim plus est, quàm esca: &
corpus plus, quàm uestimentum. Consi-
derate coruos, quia non seminant, neque
i met

metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos: Quanto magis uos estis plurius illis? Quis autem uestrum cogitando potest ad futuram suam adicere cubitum unum? Si ergo, neq; quod minimum est, potestis: quid de cæteris solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt: Non laborant neque nent. Dico autem uobis, quia nec Salomon in omni gloria sua uestiebatur, sicut unum ex istis. Si autem foenum, quod hodie in agro est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit: quanto magis uos pusillæ fidei? Et uos nolite querere quid manducetis, aut quid bibatis, & nolite in sublime tolli. Hæc enim omnia gentes mundi querunt. Pater autem uester scit, quoniam his indigetis. Veruntamen, primum querite regnum Dei, & hæc omnia adicientur uobis. [Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri uestro, uobis dare regnum.] Vendite, quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite uobis sacculos, qui non ueterascunt, thesaurum non deficientem in cælis: quod fur non appropriat, neq; tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus uester est, ibi & cor uestrum erit.] Dicebat autem ad turbas: Cùm uideritis nubem orientem

tem ab occasu, statim dicitis: Nimbis uenit: & ita fit. Et cùm austrum flantem, dicitis, quia æstus erit: & ita fit. Hypocritæ faciem cæli & terræ nostris probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem & à uobismetipsis non iudicatis, quod iustum est? Cùm autem uadis cum aduersario ad principem in uia, da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem: & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. Dico tibi, quia non exies inde, donec etiam nouissimum minutum reddas.

De probatica piscina. Ioan. 5.

CAPVT

LXVI.

Post hoc [erat dies festus Iudæorum [dicitur Penecoste] ascendit IESVS [de Galilea] Hierosolymam. Est autem Hierosolymis, in Probatice piscina, quæ cognominatur Hebraicè Bechsaïda, quinque porticus habens. In iis iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini secundum tempus descendebat in piscinam, & mouebatur aqua: & qui prior descendisset in piscinam post aquæ motum sanus fiebat, à quacunque detineba-

* turbabat aqua

tur infirmitate. Erat autem ibi quidam
 *morte homo triginta octo annos^a habens in in-
 detētus firmitate sua. Hunc cum uidisset I E S V S
 iacentem, & cognouisset quod multum
 iam tempus haberet, dixit ei: Vis sanus
 fieri? Respondit ei languidus: Domine
 hominem non habeo, ut cum turbata fue-
 rit aqua, mittat me in piscinam. Dum ue-
 nio enim ego, alius ante me descendit. Di-
 cit ei I E S V S: Surge, tolle grabatū tuum,
 & ambula. Et statim sanus factus est ho-
 mo, & sustulit grabatum suum, & ambu-
 labat. Erat autem sabbatum in illa die.
 Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fue-
 rat: Sabbatum est, non licet tibi tollere
 grabatum tuum. Respondit eis: Qui me
 sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle gra-
 batum tuum, & ambula. Interrogauerunt
 autem eum: Quis est ille homo, qui di-
 xit, Tolle grabatum tuum & ambula? Is
 autem, qui sanus fuerat factus, nesciebat
 quis esset. I E S V S enim declinauit à tur-
 ba constituta in loco. Postea inuenit eum
 I E S V S in templo, & dixit ei: Ecce sanus
 factus es, iam noli peccare, ne deterius ti-
 bi aliquid contingat. Abiit ille homo, &
 nuntiavit Iudæis, quia I E S V S esset, qui
 fecit eum sanum. ¶ Propterea perseque-
 bātur Iudæi I E S V M, ¶ quia hoc faciebat
 in

¶ *que
 rebant cū
 interfice-
 re.*

in sabbato. I E S V S autem respondit eis:
 Pater meus usque modo operatur, & ego
 operor. Propterea ergo Iudæi magis
 querebant eum interficere, quia non so-
 lum soluebat sabbatum, sed & patrē suum
 dicebat Deum, æqualem se faciēti Deo.
 ¶ Respondit itaque I E S V S, & dixit eis:
 Amen amen dico uobis, non potest filius
 à se quicquam facere, nisi quod uiderit
 patrem facientem. Quæcūq; enim ille fa-
 cit, hæc & filius similiter facit. Pater enim
 diligit filium, & omnia demonstrat ei,
 quæ ipse facit: & maiora his demonstra-
 bit ei opera, ut uos miremini. Sicut enim
 pater suscitatur mortuos, & uiuificat, sic &
 filius quos uult, uiuificat. Neque enim
 pater iudicat quenquam, sed iudicium om-
 nium dedit filio, ut omnes honorificent
 filium, sicut honorificant patrem. Qui
 non honorificat filium, non honorifi-
 cat patrem, qui misit illum. Amen amen
 dico uobis, quia qui uerbum meum au-
 dit, & credit ei, qui misit me, habet ui-
 tam æternam: Et in iudicium non uenit,
 sed transit à morte in uitam. ¶ Amen
 amen dico uobis, quia uenit hora & nunc
 est, quando mortui audient uocem filii
 Dei. Et qui audierint, uiuent. Sicut enim
 pater habet uitam in semetipso, sic dedit

& filio uitam habere in semetipso. Et postestatem dedit ei, iudicium facere, quia filius hominis est. Nolite mirari hoc, quia ueniet hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient uocem eius. Et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem uitae: qui uero mala egerunt, in resurrectionem iudicii. ¶ Non possum ego a meipso facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est, quia non quaero uoluntatem meam, sed uoluntatem eius, qui misit me. Si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est uerum. Alius est, qui testimonium perhibet de me, & scio quia uerum est testimonium eius, quod perhibet de me. Vos misistis ad Ioannem, & testimonium perhibuit ueritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hoc dico, ut uos salui sitis. Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem uoluistis ad horam exultare in luce eius. Ego autem habeo testimonium maius Ioanne. Opera enim que dedit mihi pater, ut perficiam ea, ipsa opera quae ego facio, testimonium perhibent de me, quia pariter me misit: & qui misit me pater, ipse testimonium perhibet de me. Neque uocem eius unquam audistis, neque speciem eius u-

distis

distis, & uerbum eius non habetis in uobis manens, quia quem misit ille, hunc uos non creditis. Scrutamini scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam aeternam habere. Et illae sunt, quae testimonium perhibent de me, & non uultis uenire ad me, ut uitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio, sed cognoui uos, quia dilectionem Dei non habetis in uobis. Ego ueni in nomine patris mei, & non accepistis me. Si alius uenerit in nomine suo, illum accipietis. Quomodo potestis uos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam, quae a solo Deo est, non quaeritis? Nolite putare, quia ego accusaturus sum uos apud patrem. Est qui accusat uos Moyses, in quo speratis. Si enim crederetis Moysi, forsitan crederetis & mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quo modo uerbis meis crederetis?

De Galilaeis occisis, & de siculinea. Luca 11. CAP. LXVII.

A Derant autem quidam in illo tempore, [*um de Hierusalem redisset in Galileam*] nuntiantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit il-

i 4 lis

lis: Putatis, quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico uobis, sed nisi *pœnitentiam habueritis, similiter omnes peribitis: sicut & illi decem & octo, super quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos, & gloriabatur quia & ipsi debitores fuerit. Præter omnes homines habitantes in Hierusalem? Non dico uobis, sed si non pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis. [Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in uinea sua, & uenit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem uineæ. Ecce anni tres sunt, ex quo ueni, quærens fructum in *ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam, ut quid etiam terram *occupat? At ille respondens, dixit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora. Et si quidem fecerit fructum, *sin autem, in futurum succides eam.]

De muliere incuruata. Luca 13.

CAPVT

LXVIII.

[ERat autem in synagoga eorum docens sabbatis. Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem &

& octo, & erat *inclinata, nec omnino poterat *sursum respicere. Quam cum uideret IESVS, uocauit ad se, & ait illi: *erigere Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et caput imposuit illi manus, & confestim erecta est, & gloriificabat Deum. Respondens autem archisynagogus indignans, quia sabbato curasset IESVS, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari. In his ergo uenite, & curamini, & non in die sabbati. Respondens autem Dominus ad illum, & dixit: Hypocritæ, unusquisque uestrum sabbato non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit ad aquam: Hanc autem filiam Abraham, quam alligauit Satanas ecce decem & octo annis, non oportuit solui à uinculo isto in die sabbati? Et cum hæc diceret, erubescabant omnes aduersarii eius. Et omnis populus gaudebat in uniuersis, quæ gloriose fiebant ab eo.]

De interrogatione facta Christo, Si pauci fiât salui: & quòd Herodes quærebat eum occidere. Luca 13.

CAP. LXIX.

[ET ibat per ciuitates & castella docens, & iter faciens in Hierusalem. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt

i s sunt

sunt, qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico uobis, quaerent intrare, & non poterunt. Cum autem intrauerit paterfamilias, & clauerit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis. Et respondens dicit uobis: Nescio uos unde sitis. Tunc incipietis dicere: Manducauimus coram te, & bibimus: & in plateis nostris docuisti. Et dicit uobis: Nescio uos unde sitis. Discite à me omnes operari iniquitatis. Ibi erit serus & stridor dentium: cum uideritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes prophetas in regno Dei, uos autem expelli foras. Et uenient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei. Et ecce sunt nouissimi, qui erant primi, & sunt primi, qui erant nouissimi. In ipsa autem die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi, & uade hinc, quia Herodes uult te occidere. Et ait illis: Ite, & dicit uulpi illi. Ecce eiicio daemonia, & fanitates perficio hodie & cras, & tertia die

*finio
*fieri nõ
* consummor. Veruntamen oportet me potest, hodie, & cras, & sequenti die ambulare, ut pphc quia * non capit prophetam perire extra ea pereat Hierusalem.

Do

De hydropico sanato, & exhortatione Christi ad humilitatem. Luc. 14. CAP. LXX.

ET factum est, cum intraret in domum cuiusdam Principis Phariseorum sabbato manducare panem, & ipsi obseruabant eum: Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens **I**ESVS, dixit ad Legisperitos, & Phariseos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse uero apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos, dixit: Cuius uestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hoc respondere illi. [Dicebat autem & ad imitatores parabolam, intendens quomodo primos ac cubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris, ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoret te: sit inuitatus ab illo, & ueniens qui te & illum uocauit, dicat tibi: Da huic locum. Et tunc incipias cum rubore, nouissimum locum tenere. Sed cum uocatus fueris, uade, & recumbe in nouissimo loco, ut cum uenerit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram similibus.] Quia omnis qui se exaltat, tecum humil

*ab alt-

quo

*accubi-

tu

*pudore

Pro. 25. et

*accum-

bentibus

*similibus

*similibus

*similibus

*similibus

humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.]

De uocandis pauperibus ad conuiuium: & parabola, de coena magna. *Luca 14. CAP. LXXI.*

DIcebat autem & ei [*Principi Pharisaeorum*] qui se inuitauerat: Cum facis prandium, aut coenam, noli uocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque uicinos diuites: ne forte & ipsi te reuoluant, & fiat tibi retributio: Sed cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, caecos: & beatus eris, quia non* habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.] At ipse dixit: [Homo quidam fecit coenam magnam, & uocauit multos. Et misit seruum suum hora coenae dicere inuitatis, ut uenirent: quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes se excusare. Primus dixit illi: Villam emi, & necesse habeo exire, & uidere illam. Rogo, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum

possum uenire. Et reuersus seruus ¶ nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, caecos & claudos introduc huc. Et ait seruus: Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem uobis, quod nemo uirorum illorum, qui uocati sunt, gustabit coenam meam. ¶] ¶ *Mulii*

De odendis parentibus propter Christum. *Luc. 14. CAP. LXXII.*

Abant autem turbae multae cum eo, & conuersus dixit ad illos: [Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bauiulat crucem suam & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex uobis, uolens turrim aedificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum? ne posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui uident, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cepit aedificare, & non potuit consummare.] *per haec admonetur religionem profic*

profiteri uolentes.] Aut quis Rex iturus
 committere bellum aduersus alium Re-
 gem, non sedens prius cogitat, si possit
 cum decē milibus occurrere ei, qui cum
 *contra uiginti milibus uenit ad se? Alioqui ad-
 *existen huc illo longē agente, legationem mit-
 tens, rogat ea quae pacis sunt. Sic ergo o-
 mnis ex uobis, qui non renuntiat omni-
 bus quae possidet, non potest meus esse disci-
 scipulus.] [*Hæc parabola innuit, Christi ad
 religioso exigere duplam obseruantiam scilicet
 mandatorum & consiliorum.*] Bonum
 est sal. Si autem sal euanuerit, in quo con-
 dicitur? Neq; in terram, neq; in sterquil-
 nium utile est, sed foras mittetur. Qui ha-
 bet aures audiendi, audiat. [*Per hanc simi-
 litudinem innuitur, omne opus insipidum, si
 careat discretionē.*]

De Scenopegia, & prædicatione passionis Christi.

*Matthæi 17.
 Mar. 9. Luc. 9. Jo. 7. CAP. LXXIII.*

R. **E**T inde profecti s. [**ambulabat post
 uerfatur hæc i e s s in Galileam, non enim
 uolebat ambulare in Iudæam, quia quaere-
 batur in Galilæa. Erat autem
 in proximo, dies festus Iudæorum Sceno-
 pegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius
 Transi hinc, & uade in Iudæam, ut & disci-
 scipu

discipuli tui uideant opera quae tu facis. Ne-
 mo quippe in occulto aliquid facit, &
 querit ipse in palam esse. Si hæc facis, ma-
 nifesta teipsum mundo. Nec enim fratres
 eius credebant in eum. Dixit ergo eis i-
 s s v s : Tempus meum nondum aduenit: qui
 tempus autem uestrum semper est para-
 tum. Non potest mundus odisse uos: me
 autem odit, quia testimonium perhibeo
 de illo, quia opera eius mala sunt. Vos
 ascendite ad diem festum hunc: ego enim
 *non ascendam ad diem festum istum, * nondum
 quia tempus meum nondum impletum ascendo
 est. Hæc cum dixisset ipse, mansit in Ga-
 *illis lilæa. m. Conuersantibus autem illis in
 Galilæa, r. docebat discipulos suos, &
 dixit illis: Quonia filius hominis traden-
 dus est in manus hominum, & occidetur:
 eum: & occisus, tertia die resurget. r. At
 illi ignorabant uerbum istud, & erat uela-
 tum ante eos, ut non sentirent illud: & ti-
 mebant eum interrogare de hoc uerbo.
 m. Et contristati sunt uehementer. r. Ut
 autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse
 ascendit ad diem festum, non manifeste,
 sed quasi in occulto. Iudæi ergo quære-
 bant eum in die festo, & dicebant. Vbi est
 ille? Et murmur multum erat de illo in
 turba. Quidam enim dicebant: Quia bo-
 nus

nus est. Alii autem dicebant: Non, sed se-
 liberè ducit turbas. Nemo tamen palàm loque-
 barur de eo, propter metum Iudæorum.]
 circa fe- ¶ Iam autem die festo mediante ascendit
 sti me- I E S V S in templum, & docebat. Et mira-
 dium bantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic
 literas scit, cum non didicerit? Respon-
 dit eis I E S V S, & dixit: Mea doctrina,
 non est mea: sed eius qui misit me. Si quis
 uoluerit uoluntatem eius facere, cogno-
 scet de doctrina, utrū ex Deo sit, an ego
 à meipso loquar. Qui à semetipso loquitur,
 gloriam propriam querit. Qui autem
 querit gloriam eius qui misit illum, hic
 uerax est, & iniustitia in illo non est.
 Nonne Moyses dedit uobis legem, &
 nemo ex uobis facit legem? Quid me
 queritis interficere? Respondit ei turba,
 & dixit: Dæmonium habes, quis te que-
 rit interficere? Respondit I E S V S, & di-
 xit ei: Vnum opus feci: & omnes mira-
 mini. Propterea Moyses dedit uobis cir-
 cuncisionem, non quia ex Moysè est, sed
 ex patribus. Et in sabbato circunciditis
 hominem. Si circuncisionem accipit ho-
 mo in sabbato, ut nō soluat lex Moysi,
 mihi cur indignamini, quia totum ho-
 minem sanum feci in sabbato? Nolite in-
 aspectū dicare secundum faciem, sed iustum iu-
 dicium

Gen. 18. a

Deut. 10

*aspectū

dicium iudicare. Dicebant ergo quidam
 ex Hierosolymis: Nonne hic est, quem
 querunt interficere? Ecce* palàm loqui- *liberè
 tur, & nihil ei dicunt. Nunquid uerè co-
 gnouerūt Principes, quia hic est C H R I -
 S T V S? Sed hunc scimus unde sit: Chri-
 stus autē cum uenerit, nemo scit unde sit.
 Clamabat ergo docens in templo I E -
 S V S, & dicens: Et me scitis, & unde sum,
 scitis: & à meipso non ueni, sed est uerus
 qui misit me, quem uos nescitis. Ego au-
 tem scio eum. Et si dixerō quia nescio
 eum, ero similis uobis, mendax. Sed scio
 eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit.
 Quærebant ergo eum apprehendere, &
 nemo misit in illum manus, quia non-
 dum uenerat hora eius. De turba autem
 multi crediderunt in eum.] Et dicebant:
 Christus cum uenerit, nunquid plura* si- *his
 gna faciet, quàm quæ hic facit? Audie-
 runt Pharisei turbam murmurantem de
 illo hæc: & miserunt Pharisei & Prin-
 cipes* ministros ut apprehenderent eum. ¶ *sacerdo*
 Dixit ergo eis I E S V S: Adhuc modicum *sum*
 tempus uobiscum sum, uado ad eum,
 qui misit me. Quæretis me, & non inue-
 nietis. Et ubi ego sum, uos non potestis
 uenire. Dixerunt ergo Iudæi ad seipso:
 Quò hic iturus est, quia non inuenimus
 k cum

eum? Nunquid in dispersionem Gen-
 rium iturus est, & docturus Gentes? Quis
 est hic sermo, quem dixit? **Quæretis me,**
 & non inuenietis: & ubi ego sum, uos
 non potestis uenire? [In nouissimo au-
 tem die magno festiuitatis stabat **I E S V S,**
 & clamabat, dicens: Si quis sitit, ueniat
 ad me, & bibat. Qui credit in me (sicut di-
 cit scriptura) flumina de uentre eius fluent
 aquæ uiuæ. Hoc autem dixit de spiritu,
 quem accepturi erant credentes in eum.]
 Nondum enim erat spiritus datus, quia
I E S V S nondum fuerat glorificatus. Ex
 illa ergo turba cum audissent hos sermo-
 nes eius, dicebant: Hic est uere propheta.
 Alii dicebant: hic est **C H R I S T V S.**
 Quidam autem dicebant: Nunquid à
 Galilæa Christus uenit? Nonne scriptu-
 ra dicit, quia ex semine Dauid, & de
 Bethleem castello, ubi erat Dauid, uenit
 Christus? Dissensio itaque facta est in
 turba propter eum. Quidam autem ex
 ipsis uolebant apprehendere eum: sed ne-
 mo misit super illum manus. Venerunt
 ergo ministri ad Pontifices, & Phariseos,
 & dixerunt eis illi: Quare non adduxi-
 stis illum? Responderunt ministri: Nun-
 quam sic locutus est homo, sicut hic ho-
 mo loquitur. Responderunt ergo eis Pha-

risæ.

risæi: Nunquid & uos seducti estis? Nun-
 quid aliquis ex Principibus & Phariseis
 credit in eum? Sed turba hæc quæ non
 nouit legem, maledicti sunt. Dixit Nicе-
 demus ad eos, ille qui uenit ad eum ro-
 tæ, qui unus erat ex ipsis: Nunquid lex
 nostra iudicat hominem, nisi audierit ab
 ipso prius, & cognouerit quid faciat? Re-
 sponderunt & dixerunt ei: Nunquid &
 Galilæus es? Scrutare scripturas, & ni-
 de, quia propheta à Galilæa non sur-
 git. Et reuersi sunt unusquisque in do-
 mum suam.

De muliere deprehensa in adul-
 terio. Ioan. 8. CAP. LXXIII.

I E S V S autem perrexit in mô: tem Oli-
 ueti, & diluculo iterum uenit in tem-
 plum. Et omnis populus uenit ad eum, &
 edens docebat eos. Adducunt autem
 Scribæ & Pharisei mulierem in adulte-
 rio deprehensam, & statuerunt eam in
 medio, & dixerunt ei: Magister, hæc mu-
 lier modò deprehensa est in adulterio: *ad ipsam*
 In lege autem mandauit nobis Moyses, *Zeu. 20. &*
 huiusmodi lapidare. Tu ergo quid di-
 cis? *prostra* Hæc autem dicebat, tentans eum, *de illa.*
 ut possent accusare eum. **I E S V S** autem
 k 2. inclin

Si enim non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato uestro. Dixerunt ergo ei: Tu quis es? Dixit eis IESVS: *quia Principium, *qui & loquor uobis. Multa *possum ta *habeo de uobis loqui & iudicare, sed qui me misit, uerax est. Et ego, quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Et non *de pa- cognouerunt, quia *patrem eius dicebat tre eius Deum. Dixit ergo eis IESVS: Cum exal- locutus taueritis filium hominis, tunc cognosce- effect. tis, quia ego sum, & à meipso facio nihil: sed sicut docuit me pater, hæc loquor: & qui misit me, mecum est: & non reliquit me solum, quia quæ placita sunt ei, facio semper. Hæc illo loquente multi crediderunt in eum. [Dicebat ergo IESVS ad eos, qui crederunt ei, Iudæos: Si uos manseritis in sermone meo, uere discipuli mei eritis, & cognoscetis ueritatem, & ueritas *liberabit uos. Responderunt uos fa- uos fa- ciet. ci: Semen Abraham sumus, & nemini ser- uinimus unquam. Quomodo tu dicis, li- beri eritis? Respondit eis IESVS: Amen amen dico uobis, quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autè non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum. Si ergo filius uos liberauerit, uere liberi eritis. Scio quia filii Abraham estis: sed quæritis me inter- ficere,

ficere, quia sermo meus non *capit in uo- *habet bis. Ego, quod uidi apud patrem, loquor: locum & uos quæ uidistis apud patrem uestrum, facitis. Responderunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filii Abraham estis, opera Abraham facite. Nunc autem quæritis me interficere hominem, qui ueritatem uobis loquutus sum, quam audiui à Deo: hoc Abraham nõ fecit. Vos facitis opera patris uestri. Dixerunt ergo ei: Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus Deum. Dixit ergo eis IESVS: Si Deus pater uester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex Deo processi, & ueni. Neque enim à meipso ueni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? quia nõ potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris uestri uultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit, quia non est ueritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, et pater eius. Ego autem quia ueritatem dico, non creditis mihi. 6 [Quis ex uobis arguet me de peccato? Si ueritatè dico, quare nõ creditis mihi? Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos nõ auditis, quia ex Deo nõ estis, Re- k 4 sponde

sponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit **I E S U S**: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico patrem meum: & uos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam, est qui quærat, & iudicet. Amen amen dico uobis: Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non uidebit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus est & propheta, & tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum? Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est: & prophetae mortui sunt? Quem teipsum facis? Respondit **I E S U S**: Si ego glorifico meipsum: gloria mea nihil est. Est pater meus, qui glorificat me, quem uos dicitis, quia Deus noster est, & non cognouistis eum: Ego autem noui eum. Est si dixero, quia non scio eum, ero similis uobis mendax: sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater uester exultauit, ut uideret diem meum: uidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham uidisti?

Dixit

Dixit ergo eis: Amen amen dico uobis, antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides, ut iaceret in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo. ¶ Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius.

De cæco nato.

Joan. 9. diu illorum

CAPVT LXXXVII.

ET præteriens, Iesus uidit hominem cæcum à natiuitate. Et interrogauerunt eum discipuli sui: ¶ Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, ut cæcus nasceretur? Respondit Iesus: Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed ut manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est. Venit nox, quando nemo poterit operari. Quandiu sum in mundo, lux sum mundi. Hoc cum dixisset, expaue in terram, & fecit lutum ex spuo, & sinxit lutum super oculos eius, & dixit ei: Vade & laua in *nataroria Siloë, quod *pisci interpretatur missus. Abiit ergo & lauit, na. sic & uenit uidens. Itaque uicini, & qui uiderant eum prius (quia mendicus erat) dicebant: Nonne hic est, qui sedebat & mendicabar? Alii dicebant, quia hic est. Alii autem: Nequaquam, sed similis eius est. Ille uero dicebat, quia ego sum.

transiit per me diu illorum
præterijt. dicentes
infrã
 bant

bant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi
oculi? Respondit Ille homo, qui dicitur
Iesus, lutum fecit, & unxit oculos meos,
& dixit mihi: Vade ad natatoriã Siloẽ, &
*Vt autẽ laua. *Et abii, & laui, & uideo. Dixerunt
abii, & ei: Vbi est ille? At: Nescio. Adducunt ad
laui, ui- Pharisæos cum qui cæcus fuerat. Erat au-
sum ac - tem sabbatum, quando lutum fecit Iesus,
cepi. & aperuit oculos eius. Iterum ergo in-
*uisum terrogabant eum Pharisæi, quomodo *ui-
recepif- disse. Ille autem dixit eis: Lutum mihi
set posuit super oculos, & laui, & uideo. Di-
cebant ergo ex Pharisæis quidam: Non
est hic homo à Deo, qui sabbatum non
custodit. Alii autem dicebant: Quo-
modo potest homo peccator hæc signa
facere? Et schisma erat inter eos. Dicunt
ergo cæco iterum: Tu quid dicis de eo,
qui aperuit tibi oculos tuos? Ille autem
dixit, Quia propheta est. Non credi-
derunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus
fuisse & uidisset, donec uocauerunt pa-
rentes eius, qui uiderat. Et interroga-
uerunt eos, dicentes: Hic filius uester
est, quem uos dicitis, quia cæcus natus
est? quomodo ergo nunc uidet? Re-
sponderunt ergo eis parentes eius, &
dixerunt: Scimus, quia hic est filius no-
ster, & quia cæcus natus est; quomodo
autem

autem nunc uideat, aut quis aperuerit
oculos eius, nos nescimus. Ipsum inter-
rogate: ætatem habet, ipse de se loqua-
tur. Hæc dixerunt parentes eius, quia ti-
mebant Iudæos. Iam enim conspiraue-
rant Iudæi, ut si quis confiteretur eum ef-
se Christum, extra synagogã fieret. Pro-
pterea parentes eius dixerunt: Ætatem
habet, ipsum interrogate. Vocauerunt er-
go rursum hominem, qui cæcus fuerat, &
dixerunt ei: Da gloriam deo. Nos sci-
mus, quia hic homo peccator est. Dixit er-
go ille: Si peccator est, nescio: unum scio,
quia cum cæcus essem, modo uideo. Di-
xerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo
aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi
uobis iam, & audistis. Quid iterum uultis
audire? Nunquid & uos uultis discipuli
eius fieri? Maledixerunt ei, & dixerunt:
Tu discipulus illius sis, nos autem Moyfi
discipuli sumus. Nos scimus, quia Moyfi
loquutus est Deus, hunc autem nescimus,
unde sit. Respondit ille homo, & dixit
eis: In hoc mirabile est, quia uos nescitis
unde sit, & aperuit oculos meos. Sci-
mus autẽ, quia peccatores Deus non au-
dit: sed si quis Dei cultor est, & uolun-
tatem eius facit, hunc Deus exaudit. A
seculo non est auditum, quia quis aperuit
oculos

oculos cæci nati: nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. Responderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & u doces nos? Et ciecerunt eum foras. Audiuit Iesus, quia ciecerunt eum foras, & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei? Respondit ei & dixit: Quis est de mine, ut credam in eum? Dixit ei Iesus: Et uidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo domine, & proci dens adorauit eum. Et dixit ei Iesus: In iudiciam ego ueni in hunc mundum, ut qui non uident, uideant: & qui uident, cæci fiant. Et audierunt ex Phariseis, qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Nuaquid & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nunc uerò quia dicitis, quia uidemus, peccatum uestrum manet.

De sermone Christi: Ego sum pastor bonus.

1. ioh. 10.

C A P V T L X X V I I I.

A Men amen dico uobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, hic pastor est ouium. Huic ostiarius aperit, & oues uocem eius audiunt, & proprias oues uocat nomin

nominatim, et educit eas: & cum proprias oues emiserit, uadit ante eas, & oues illum sequuntur, quia sciunt uocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt uocem alienorum. Hoc prouerbiū dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amē dico uobis, quia ego sum ostium ouium. Omnes, quotquot uenerunt, & fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues. Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Fur autem nō uenit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego ueni, ut uitam habeant, & abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor dat animam suam pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & dimittit oues & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de illi cura ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo, quæ nō sunt ex hoc

ante me

Est. 40. c

Est. 14. f

g. 37. f

Est. 17. f

hoc

hoc ouili: & illas oportet me adducere, & nocem meam audient, & fiet unum ouile, & unus pastor. ¶ Propterea me pater diligit, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo. Diffensio igitur iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex his: Dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis? Alii dicebant: Hæc uerba non sunt dæmonium potest habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

De Encæniis. *Ioan. 10.*

CAPVT LXXIX.

FACTA sunt autem Encænia in Hierosolymis *[quinta decima decembris.]* & hyems erat. Et ambulabat Iesus in tēplo, in porticu Salomonis. Circunderunt eum eum Iudæi, & dixerunt ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis * pafam. Respondit eis Iesus: * dixi *liberè* Loquor uobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me: sed uos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.

¶ Oues

¶ Oues meæ uocem meam audiunt, & ego agnosco eas, & sequuntur me. Et ego uitam æternam dō eis, & non peribunt in æternum: & non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, * qui de maius omnibus est. Et nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego & pater unum sumus. ¶ Sustulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi uobis ex patre meo, propter quod horum opus me lapidatis? Responderunt ei Iudæi: Propter bonum opus non lapidamus te, sed de blasphemia. Et quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Respondit eis Iesus: Nōne scriptum est in lege uestra, Ego dixi, dii estis? Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, & nō potest solui scriptura, quem pater sanctificauit, & misit in mundum, uos dicitis, quia blasphemias, quia dixi, filius Dei sum? Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi: si autem facio, & si mihi nō uultis credere, ope ribus credite, ut cognoscatis & credatis, quia pater in me est, & ego in patre. ¶ Quærebant ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Iordanem, in eum locum, ubi erat Ioānes baptizans primum, & mansit illic. Et multi uenie

ti uenerunt ad eum, & dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum, Omnia autem quaecumque dixit Ioannes de hoc, uera erant: & multi crediderunt in eum.

De reprehensione traditionis Iudæorum. *Matth. 15. Marc. 7.*

C A P V T L X X X .

Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribæ & Pharisei. R. Et cum uicissent quosdam de discipulis eius *communibus manibus, id est non lotis manducare panem, *uituperauerunt. Pharisei enim & omnes Iudæi, nisi crebro lauent manus, non manducant, tenentes traditiones seniorum: & à foro redeuntes, nisi *baptizentur, non comedunt. Et alia multa, quæ tradita sunt illis seruari, *baptizata calicum & urceorum, & ærametorum, & lectorum. Et interrogabant eum Pharisei & Scribæ, m. dicentes: **Quare** discipuli tui transgrediuntur, R. & non ambulat iuxta traditiones seniorum? m. Non enim lauant manus suas, quum panem manducant, R. sed communibus manibus manducant panem. m. Ipse autem respondens ait illis: **Quare** & uos mandatum Dei transgredimini propter traditionem uestram? R. Relinquentes

*inquinatis

*incusauerunt

*abluti fuerint

*ablutiones

tes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, & baptizata urceorum, & calicum, & alia similia uis factis multa. Et dicebat eis: Bene irritum fecistis mandatum Dei, ut seruetis traditionem uestram. m. Nam Deus *dixit R. & Moyse: **Honora** patrem tuum & matrem. Et qui inapit Iedixerit patri uel matri, morte moriatur. *Exo. 10. c*
D Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri & matri, Corban, hoc est, donum, quodcumque ex me, tibi profuerit, m. & non honorificabit patrem suum aut matrem suam, *Le. 20. b*
 R. & ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo, aut matri, *rescindentes uerbum Dei per traditionem uestram, quam tradidistis: & multa similia huiusmodi facitis. m. Hypocritæ, bene prophetauit *Esa. 29. d*
E de uobis Esaias, dicens: *Populus hic labilis me honorat, cor autem eorum longe pinquat est à me R. In uanum autem m. & sine mihi potantia colunt me, docentes doctrinas & pulshic mandata hominum. Et conuocatis iterum ore suo ad se turbis, dixit. R. Audite me omnes, & intelligite: m. Non quod intrat in os, coinquinat hominem. R. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum inquinare: sed quæ de homine procedunt, illa sunt, quæ coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi, audiat.

*præce-

nora

Exo. 10. c

Deut. 5. b

Le. 20. b

Pro. 10. c

*abro-

gantes.

Esa. 29. d

*appro-

bitis

me

longe

pinquat

est

à me

R. In

uanum

autem

m. &

sine

michi

potantia

colunt

me,

docentes

doctrinas

&

pulshic

mandata

hominum.

Et

Et cum introisset in domum à turba, m. accedentes discipuli eius, r. interrogabant eum parabolā, m. & dixerūt ei: Scis, quia Pharisei audito hoc uerbo, scandalizati sunt? At ille respondens, ait: Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus caelestis, eradicabitur. Sinite illos, caeci sunt, & duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foueam cadunt. Respondens autem Petrus, dixit ei: Ediffere nobis parabolam hanc. At ille dixit: Adhuc & uos sine intellectu, r. sic & imprudentes estis? Non intelligitis, quia m. omne quod in os inirat, r. non potest eum coquinare? quia non intrat in cor eius, sed in uentrem uadit, & in secessum exit, purgans omnes escas. Dicebat autem: Quoniam m. quae procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coquinant hominem. r. Abiunt enim de corde hominum malae cogitationes procedū, m. homicidia, adulteria, fornicationes, *conuicia furta, falsa testimonia, *blasphemiae, r. auariciae, nequitiae, dolus, impudicitia, oculus malus, superbia, stultitia. Omnia haec mala abiunt procedunt, m. & haec sunt quae coquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non loquitur hominem. 7

De

De Chananaea muliere. *Mat. 15.**Marci 7.*

CAP. LXXXI.

ET egressus inde, IESVS, secessit, in partes Tyri & Sidonis. r. Et ingressus domum neminem uoluit scire, & non potuit latere. m. Et ecce mulier Chananaea, r. gentilis, & Syrophœnissa genere, ut audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, m. egressa à finibus illis, r. intrauit m. & clamauit dicens ei: Misere mei Domine fili Dauid: filia mea male à daemonio uexatur. Qui non respondit ei uerbum. Et accedentes discipuli eius, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens, ait: Non sum missus nisi ad oues, quae perierunt, domus Israël. At illa uenit, & adorauit eum, r. & prociudit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis Syrophœnissa genere: & rogauit eum, ut daemonium eiceret de filia eius, m. dicens: Domine adiuua me. Qui respondens, ait: r. Sine prius saturari filios. m. Non est enim bonum saturare panem filiorum & mittere canibus. At illa respondens, dixit illi: Etiam Domine, naua & carelli edunt de micis, quae cadunt de mensa dominorum suorum, r. & comedunt de micis sub mensa puercorum. m.

1 2 Tene

Tunc respondens IESVS, ait illi: O mulier, magna est fides tua: Fiar tibi, sicut uis. R. Propter hunc sermonem uade, exiit dæmoniū de filia tua. M. Et sanata est filia eius ex illa hora. Et cum abiisset domum suam, inuenit puellam iacentem super lectum, & dæmonium exisse.

De surdo, & muto sanatis, & multis aliis.

Matth. 15.

Matth. 15.
CAP. LXXXII.

R. [E]T iterum exiens de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilææ, quod est inter medios fines Decapoleos: & adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Et suspiciens in cælum ingemuit, & ait: Ephera, quod est aperire. Et statim aperta sunt aures eius, & solutum est uinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit eis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebatur, tanto magis * plus prædicabant, & de eo amplius * admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui. [Et ascendens in montem, sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turba

* abundanti-
* stupēbant
Esai. 35. b

turbæ multæ, habentes secum mutos & claudos, * debiles, cæcos, & alios multos, * muti- & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos, ita ut turbæ admirarentur, uidentes mutos loquentes & claudos ambulantes, cæcos uidentes, * & magnificabant Deum Israël.]

* mutilos
incolumes
* glorificabant

QVARTA PARS.

Continens ea, quæ fecit, ac dixit Iesus anno ætatis suæ tricesimo tertio.

De secunda refectioe turbæ ex septem panibus. *Matth. 15.*

Marc. 8.

CAP. LXXXIII.

[E]N diebus illis, iterū cum turba multa esset cum IESV, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis suis, ait illis: Mitreor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, M. & perseuerant mecum, nec habent quod manducet, & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia: R. quidam enim ex eis de longe uenerunt. Responderūt ei discipuli: Vnde istos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? M. Vnde nobis panes in deserto tanti, ut saturemus turbam tantam?

I 3 R. Et

R. Et interrogabat eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem, M. & paucos pisciculos. R. Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, ut apponeret. Et apposuerunt turbæ, M. & dederunt populo. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. R. Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis, septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor milia hominum, M. extra paruulos & mulieres, R. & dimisit eos. M. Et dimisit turba, ascendit in nauiculam cum discipulis suis, & venit in fines Magedon partes Dalmanutha.

De Iudæis iterum petentibus signum de cælo, & fermento Pharisæorum cauendo. *Matthæi 16. Marci 8. CAP. LXXXIII.*

M. **E**T accesserunt ad eum Pharisæi & Sadducæi tentantes, & rogauerunt eum, ut signum de cælo ostenderet. At ille respondens, ait illis: Facto uespere dicitis: Serenum erit, rubicundum enim est cælum. Et manè, Hodie tépestas, rutilat enim triste cælum. †faciem* ergo cæli diiudicare nōstis: signa autem temporum non potestis.

stis? R. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quærit? M. Generatio mala & adultera signum quærit. R. Amen dico uobis: M. Non dabitur R. generationi huic signum, M. nisi signum Ionæ prophætæ. Et relictis illis R. ascendit in nauim, & abiit trans fretum. M. Et cum uenissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes recipere. Et nisi unum panem habebant secum in naui. R. Et præcipiebat eis, dicens: M. *Intuemini, & cauete * Videte à fermento Pharisæorum & Sadducæorum, R. & à fermento Herodis. M. At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia panes non accepimus. R. Quo cognito, ait illis IESVS: M. Quid cogitatis inter uos, modicæ fidei, quia panes non*habetis? R. *accipitis Nondum cognoscitis, nec intelligitis? Adstis huc cæcatum habetis cor uestrum: oculos habentes, & non uidetis, & aures habentes, non auditis? Nec recordamini, quando quinque panes fregi in quinque milia hominum? Et quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicitur ei: Duodecim. Quando & septem panes in quatuor milia hominum, & quot sportas fragmentorum sustulistis? Dicunt ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis, M. quia non de pane dixi uobis, Cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum

ducæorū? Tunc intellexerūt, quia non dixerit cauendum à fermento panum: sed à doctrina Phariseorū & Sadducæorum.

De cæco Bethsaidæ sanato.

Mar. 8.

CAP. LXXXV.

ET ueniunt Bethsaida, & adducunt eum cæcum. Et rogabāt eum, ut illū tangeret. Et apprehēsa manu cæci, educit eum extra uicem, expuēs in oculos eius: & impositis manibus suis interrogauit eum, si quid uideret? Et aspiciens, ait: Vidco homines uelut arbores ambulantes. Deinde iterū imposuit manus super oculos eius, & cœpit uidere. Et restitutus est ita, ut clarè uideret omnia. Et misit illū in domū suam, dicens: Vade in domū tuam. Et si in uicū introieris, nemini dixeris. Et egressus est IESVS & discipuli eius in castella.

*fecit eū respicere

De confessione ueræ fidei, quam fecit Petrus.

Matt. 16. Mar. 8.

Luc. 9.

CAP. LXXXVI.

VENIT autem in partes Cæsareæ Philippi. I. Et factū est cum solus esset orās, & discipuli eius cum eo, R. in uia M. interrogabat discipulos suos, dicens: Quē dicunt homines esse filiū hominis? L. quē me dicunt esse turbæ? R. Et responderūt illi, dicentes: M. Alii Ioannē Baptistam: alii

alii Heliam, alii uerò Hieremiam, R. alii uerò quasi unū de prophetis. L. Alii uerò, quia unus propheta de prioribus surrexit. R. Tunc dixit illis IESVS: M. Vos autem quē me esse dicitis? Respondēs Simō Petrus, dixit: Tu es Christus filius Dei uiui. Respondēs autē IESVS, dixit ei: Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cælis. Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus, & super hanc Petrā ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauēs regni cælorū, & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutū & in cælis. J. L. At ille increpans eos R. comminatus est eis, M. & præcepit discipulis, ut nemini dicerent de illo, quod ipse esset IESVS Christus. Exinde cœpit IESVS docere eos & ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymā, & multa pati, R. & reprobari à senioribus, & à summis sacerdotibus & Scribis M. & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere. R. Et palam uerbum loquebatur. M. Et assūmēs eum Petrus cœpit illum increpare, dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc. R. Qui conuersus uidens

uidens discipulos, comminatus est Petro, dicens: *M.* Vade retro post me² Satana. Scandalū es mihi: quia non sapiſ ea, quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.

De cruce baſulanda poſt Chriſtum, *Mat. 16. Mar. 8. & 9.*

Luc. 9.

CAP. LXXXVII.

R. **E**T conuocata turba cū diſcipulis ſuis, dicebat ad omnes: *M.* ¶ Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemeriſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Qui enim uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam ſuam propter me, *R.* & Euangeliū, ſaluam faciet eam, *M.* & inueniet eam. Quid enim prodeſt homini, ſi uniuerſum mundum lucretur, animæ uerò ſuæ detrimentum patiat? *L.* & ſemetipſum perdat, & detrimentū ſui faciat? *M.* Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Filius enim hominis uenturus eſt in gloria ſui patris cum angelis ſuis, & tunc reddet unicuique ſecundum opera eius. *R.* Qui enim me² confeſſus fuerit, & uerba mea, in generatione iſta adultera & peccatrice: & filius hominis² confitebitur eum, cum uenerit in gloria patris ſui cum angelis ſuis. *L.* Nam qui erubuerit me, & ſermoneſ meoſ, hunc filius hominis erub

*aduerſarie

*confuſus
*coſundetur

erubeſcet, cum uenerit in² maiestate ſua, *gloria & patris, & ſanctorum angelorum. *R.* Et dicebat illis: Amen dico uobis. *M.* Sunt quidam de hęc ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec uideant filium hominis uenientem in regno ſuo. ¶

De tranſfiguratione Domini.

Mat. 17. Marci 9. Luc. 9.

CAPVT

LXXXVIII.

L. **F**ACTUM eſt autem *M.* poſt dieſ ſex, poſt hæc uerba ferè dieſ octo: *M.* ſaſſumpſit *I E S V S* Petrū, & Iacobum, & Ioannē fratrem eius: & duxit illoſ in montem excelſum ſeorſum *R.* ſoloſ, *L.* ut oraret. *M.* Et *tranſfiguratus eſt ante illoſ. *trāſfor
L. Et facta eſt, dum oraret, ſpecies uultuſ eius altera, *M.* & reſplenduit facieſ eius ſicut Sol, ueſtimenta autem eiſ facta ſunt alba uelut *nix, *R.* & qualia ſullo nō po- *lux
teſt candida facere ſuper terrā. *L.* Et ecce duo uiri *M.* *apparuerunt eiſ Moyleſ & *uiſi
Heliaſ, cum eo loquentes, *L.* uiſi in ma- ſunt
ieſtate. Et dicebant *excelſum eiſ, quem *exitum
completurus erat in Hieruſalem. Petruſ uerò, & qui cum illo erant, grauati erant ſomno. Et euigilanteſ uiderunt maiestateſ eiſ, & duoſ uiroſ qui ſtabant cum illo. Et factum eſt dum diſcederent ab illo, ait Petruſ ad *I E S V M*: *M.* Domine, bo-
num

num est nos hic esse. Si uis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyse unum, & Heliae unum. R. Non enim sciebat quid diceret. Erant enim timore exterriti. M. Adhuc autem illo loquente ecce nubes lucida obstravit eos, L. & timuerunt illis in nubem irrantibus. M. Et ecce uenit uox de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, R. charissimus, M. in quo mihi bene placui, ipsam audite. Et audiētes discipuli eius, ceciderunt in faciem suam, & timuerūt ualde. Et accessit I E S V S & tetigit eos, dixitq; eis: Surgite, nolite timere. L. Et dum fieret uox, M. Ieuantes oculos suos, R. & circumspiciētes, neminem uiderunt amplius, nisi I E S V M tantum secum: L. & inuentus est I E S V S solus. M. Et descēdentibus illis de monte, praecepit illis I E S V S, dicens: Nemini dixeritis uisionem, donec filius hominis a morte resurgat. ¶ Et uerbum continuerūt apud se, conquirentes, quid esset, cum a mortuis resurrexerit. L. Et tacuerūt ipsi, & nemini * dixerunt in illis diebus quicquam ex his, quae uiderant. M. Et interrogauerunt eum discipuli eius, & dicebāt: Quid ergo dicunt Scribae, R. & Pharisaei, quia Heliam oportet uenire primum? Qui respondens, ait illis: M. Helias quidem

* renuntiauerūt

Mat. 4. b

dem uenturus est, R. & dum uenerit, primo restituet omnia: & quomodo scriptū est* in filium hominis, ut multa patiar, *de filio. & contemnatur. M. Dico autem uobis, quia Helias iam uenit, & non cognouerunt eum: sed fecerūt in eo, quaecunq; uoluerunt, R. sicut scriptum est de eo. M. Sic & filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Iohanne Baptista dixisset eis.

De spiritu muto & lunatico, quē non potuerūt curare discipuli Christi. Mat. 17. Mar. 9.

Luc. 9.

CAP. LXXXIX.

FACTUM est autem in sequenti die, descendētibus illis de monte, R. & ueniens ad discipulos suos, uidit turbā magnā circa eos, & Scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus uidens I E S V M, stupefactus est, & expauerūt. M. Et cum uenisset ad turbā, R. accurrentes salutabāt eum: & interrogauit eos: Quid inter uos cōquiritis? L. Et ecce R. respondens L. uir R. unus de turba M. accessit ad eum *genibus prouolutus ante eum L. *genua & exclamauit, dicens: Magister, R. attuli flectens filium meum ad te, habentē spiritum mutum, qui ubi cunq; apprehēderit eum, allidit eum, & spumat, & stridet dentibus, & arefc

arefcit. *M.* Domine, miferere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur. Nam saepe cadit in ignè, & crebrò in aquà. *L.* Vnicus mihi est. Et ecce spiritus apprehendit illū, & subitò clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & uix discedit, dilanians eum. Et obtuli cum discipulis tuis, *M.* rogavi, *L.* ut eicièret eum, *M.* & nò potuerunt curare eum. Respondens *Iesus*, ait: *O* generatio incredula, *L.* infidelis, ** distor-* *M.* & peruerfa: quousque ero uobiscum; ta usquequo patiar uos? Adferre huc illū ad ** illum* me, *R.* & attulerūt eum. *L.* Et cūm ac- ad eum cederet, *R.* & uidisset illū, statim spiritus turbauit illū, *L.* & elisit eum dæmoniū, ** cadens* & dissipauit: *R.* & ** elisus* in terrā uolubatur, spumans. Et interrogauit patrem: *Quanti* temporis est, ex quo ei hoc accidit? Et ille dixit: Ab infantia, & frequèter eum in ignè, & in aquā misit, ut eum perderet. Sed si quid potes, adiuua nos, miserus nostri. *Iesus* autè ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credèti. Et continud exclamans pater pueri cum lacrymis, aiebat: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et cūm uidisset *Iesus* concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, *M.* & increpauit eum *Iesus*, *R.* dicès: Surde, & mute spiritus,

ritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introëas in eum. Et exclamàs & multum discerpens eum, *M.* exiit ab eo demoniū, *L.* & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerèt, quia mortuus est. *Iesus* autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit, *M.* & curatus est puer in illa hora, *L.* & reddidit illum patri suo. Stupebāt autem omnes in ** magnitudine* ** magni-* *I* Dei, omnibusq; mirantibus in omnibus scientia quæ faciebat, & dixit ad discipulos suos: *Iesus* Ponite uos in ** cordibus* uestris sermones ** aures* istos. filius enim hominis, futurum est, ut uestras tradatur in manus hominum. *R.* Et cūm introissent domum discipuli eius, *M.* accesserunt ad eum ** secretò*, & dixerunt ei: ** secretim* Quare nos non potuimus curare eum? Dixit illis *Iesus*: Propter incredulitatem uestram. Amen quippe dico uobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc; & transibit. Et nihil impossibile erit uobis. *R.* Hoc autem genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.]

De discipulis petentibus sibi fidem augeri. *Luc. 17. CAP. XC.*

ET dixerunt apostoli Domino: ** Ad- * Adite* Ange nobis fidem. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinap

datur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundū maris. Væ mūdo à scandalis. Necessè est enim, ut ueniāt scandala: ueruntamen, uæ homini illi, per quē scandalum uenit. Si autem *R.* manus tua scandalizat te, absconde eam, *M.* & proice: *R.* Bonū est tibi* debilē, uel claudum, introire in uitā, quā duas manus habentem, ire in gehennam, *M.* in ignem æternum, *R.* & inextinguibilem: ubi uermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum. Bonū est tibi claudum intrare in uitam æternā, quā duos pedes habentem mitti in gehennā ignis inextinguibilis: ubi uermis eorū non moritur, & ignis nō extinguitur. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, *M.* & proice ab te. *R.* Bonum est tibi lusco cū uno oculo uitā intrare, quā duos oculos habentē mitti in gehennam ignis: ubi uermis eorum non moritur, & ignis nō extinguitur. Omnis enim igne salietur, & omnis uictima sale salietur. Bonū est sal. Quid si sal in sulfum fuerit, in quo illud cōdieris? Habere in uobis sal, & pacē habete inter uos. *M.* Videge ne cōtemnatis unū ex his pusillis. Dico enim uobis, quia angeli eorū in cælis semper uident faciē patris mei, qui in cælis est.

Veni

Venit enim filius hominis saluare quod perierat. Quid uobis uidetur? Si fuerint alicui centum oues, & errauit una ex eis: nonne relinquit nonagintanouē in* de* mōn-
ferro, & uadit quærere eā, quæ errauerat: tibus

R. Et si cōtigerit, ut inueniat eam: amē dico uobis, quia gaudet super eā magis, quā super nonagintanouē, quæ non errauerūt. Sic non est uolūtas ante patrē uestrū, qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis.

**De illo qui eiciebat dæmonia,
& non sequebatur Christum.**

Mar. 9. Luc. 9. CAP. XCIII.

R. Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, *L.* uidimus quendā in nomine tuo eicientē dæmonia: & phibauimus eū, quia nō sequitur te nobiscū. Et ait ad illos *I E S V S: R.* Nolite phibere eū. Nemo est enim q̄ faciat uirtutē in nomine meo, & possit citō malē loqui de me. *L.* Qui enim nō est aduersum uos, p̄ uobis est. *R.* Quisquis uobis potū dederit calicē aquæ frigidæ in nomine meo, q̄ Christi estis: amē dico uobis, non perdet mercedē suā.

**De tribus parabolis ouis uidelicet,
& drachmæ perditæ, & filii prodigi.** *Luc. 15. CAP. XCIII.*

R. Erant autē appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audirēt illum.

m 2 Et

Et murmurabant Scribæ & Pharisei, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: Quis ex uobis homo, qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & uadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cum inuenierit illam, imponit in humeros suos gaudens. Et ueniens domum, cõuocat amicos & uicinos,

*Cõgautete dicens illis: **Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat.* Dico uobis, quod ita erit gaudium in cælo, super uno peccatore pœnitentiã agente, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentiã. Aut quæ mulier, habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & **euerit domum, & quærit diligenter, donec inueniat eam?* Et cum inuenierit, cõuocat amicas et uicinas, dicens: *Cõgratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.* Ita dico uobis: Gaudium erit angelis Dei super uno peccatore pœnitentiã agente.] Ait autem:

De drachma. *uerrit

De filio prodigo. [Homo quidam habuit duos filios, & dixit ad adolescentior ex illis patri: Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me cõtingit. Et diuisit illis substantiã. Et nõ post multos dies congregatis omnibus, adolescentior

rior filius peregrè profectus est in regionem longinquam. Et ibi dissipauit substantiam suam, uiuendo luxuriosè. Et postquã omnia cõsumpsisset, facta est fames ualida in regione illa. Et ipse cœpit egere, & abiit, & adhaesit uni ciuium regionis illius, & misit illum in uillam suam, ut pasceret porcos. Et cupiebat uertrem suum implere de siliquis, quas porci māducabant, & nemo illi dabat. In se autem reuersus, dixit: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? & ego hic fame pereo. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam illi: Pater peccaui in cælum & coram te, iam non sum dignus uocari filius tuus: fac me, sicut unum de mercenariis tuis.* Et surgens, uenit ad patrem suum. Cum autem adhuc longè esset, uidit illum pater suus, & misericordia motus est. Et occurrès, cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Dixitq; ei filius: Pater, peccaui in cælum & coram te, iam non sum dignus uocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos: *Citò, proferte stolam primam, & induite illum, & date *† illum* annulum in manu eius, & calciamenta in **macta* pedes eius: & adducite uitulum *†* signatum, & ** occidite, & māducemus, & **epule* letemur, quia hic filius meus mortuus erat, mur**

& reuixit: perierat, & inuentus est. Et cœperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro: & cū ueniret, & appropinquaret domui, audiuit symphoniam & chororum, & uocauit unum de seruis, & interrogauit, quæ hæc essent. Isq; dixit illi: Frater tuus uenit, & occidit pater tuus uitulum saginatum, quia saluum illum recepit. * Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus, cepit rogare illum. At ille respondens patri suo, dixit: Ecce tot annis seruo tibi, & nunquam mandatum tuum præteritui, & nunquam dedisti mihi hæc, ut cum amicis meis epularer, sed postquam hic filius tuus, qui deuorauit substantiã suam cum meretricibus, uenit, occidisti ei uitulum saginatum. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt, epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est.]

De correptione fraterna. *Mat. 18.*

Luce 17.

CAP. XCV.

1. **A**tendite uobis. M. [Si autem peccauerit in te frater tuus, uade et corripe eum.] & increpa illum M. inter te & ipsum solum. Si audierit te, L. & * peccatentiam egerit, dimitte illi, M. & lu-

* respice
rit

cratus

cratus es fratrem tuum. L. Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die ad te conuersus fuerit, dicens: Pœnitent me. Dimitte illi. M. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum uel duos, ut in ore duorum testium, uel trium stet omne uerbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si autem & Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amē dico uobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis. c Et quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Iterum dico uobis, quia si duo ex uobis consenserint super terram, de omni re, quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis est. Vbi enim sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Tūc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam illi, usque septies? Dixit illi Iesus: Non dico tibi: Usque septies: sed usq; septuagesies septies.]

De seruo nequam, cui omne debitum dimissum fuerat. *Mat. 18.*

CAP. T XCVI.

1. **I**n Deo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui uoluit ratione ponere cum seruis suis. Et cū cœpisset ratione

m 4 pone

merati sunt. Nolite ergo timere: multis
 *præsta- passisribus meliores, & pluris estis uos. Di
 tis co autem uobis: Quicumq; me confessus
 fuerit coram hominibus, & filius hominis
 cōfitebitur eum coram angelis Dei. Qui
 autem negauerit me coram hominibus,
 denegabitur coram angelis Dei. Et om
 nis, qui dixerit uerbum in filium ho
 minis, remittetur illi. Si autē in Spiritum
 sanctum blasphemauerit, non remittetur
 ei. Cū autem inducent uos in synago
 gas, & ad magistratus, & potestates: nolite
 solliciti esse, qualiter aut quid respon
 deatis, aut quid dicatis. Spiritus enim san
 ctus docebit uos in ipsa hora, quid oport
 eat uos dicere.

De causa dimittēdi uxore. *Mat. 19.*

Mar. 10. Luc. 16. CAP. XC VIII.

M. **E**T accesserunt Pharisei tentantes eū, A
 atq; dicentes: Si licet homini dimit
 tere uxorem quacūq; ex causa? *R.* At il
 le respondens, ait: Quid uobis præcepit

Gen. 1. d Moyses? Qui dixerunt: Moyses permisit
 libellum repudii scribere, & dimittere. *M.*
 Qui respondens, ait illis: Non legistis,
 quia qui fecit hominem ab initio creatu
 ræ, masculum & foeminā fecit eos: Et di
 xit: Propter hoc relinquet homo patrem
 & matrem, & adhærebit uxori suæ: &

Gen. 2. d erunt

erunt duo in carne una. Itaque iam non
 sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus
 coniunxit, homo non separet. Dicunt illi:

B. Quid ergo Moyses mandauit dare libel
 lum repudii, & dimittere? Ait illis: Quo
 niam Moyses ad duritiam cordis uestri
 permisit uobis dimittere uxores uestras,
R. & scripsit uobis præceptum istud. *M.*
 Ab initio autem non fuit sic. *R.* Et in do
 mo iterum discipuli eius eodem inter
 c rogauerunt eū. Et ait illis: *M.* Dico autē
 uobis, quia quicumque dimiserit uxorem
 suam, nisi ob fornicationem, & aliam du
 xerit, mœchatur. *R.* & adulterium com
 mittit super eam. *L.* Et qui dimissam à
 uiro duxerit, mœchatur. *R.* Et si uxor di
 miserit uirum suum, & alii nupsit, mœ
 chatur. *M.* Dicit ei discipuli eius: Si ita
 est causa hominis cum uxore, non expe
 dit nubere. Qui dixit: Nō omnes capiunt
 p uerbū istud, sed quibus datum est. Sunt
 enim eunuchi, qui de matris utero sic na
 ti sunt. Et sunt eunuchi, qui facti sunt ab
 hominibus. Et sunt eunuchi, qui semet
 ipsos castrauerunt, propter regnum celo
 rum. Qui potest capere, capiat.

De paruulis oblati Domino.

Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18.

CAPVT XCIX.

Tunc

M Tunc oblati sunt ei paruuli infantes, & ut tangeret eos, & manus imponeret & oraret. **L.** Quod cum uideret discipuli, increpabant illos, **R.** & comminabantur offerentibus. Quos cum uidisset indignè tollit. **L.** Iesus autem conuocans illos, dixit eis: **M.** Sinite paruulos uenire ad me, & nolite prohibere eos, talium est enim regnum caelorum. **Et** dixit: Amen dico uobis, quicumque non acceperit regnum Dei ut puer, non intrabit in illud. **R.** Et complexus illos, & imponens manum super eos, benedicebat illos. **M.** Et cum impo-
fuit eis manus, abiit inde.

De adolescente quærente, quid faciendo uitam æternam possideret.

Matthæi 19.

M. ¶ **A**biit inde Iesus. **R.** Et cum egressus esset in uia, ecce unus princeps p̄currens, & accedens genu flexo ante eum interrogabat, & rogabat illū, dicens: **M.** Magister bone, quid boni faciam ut habeam uitam æternam? Dixit ei Iesus: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus. Si autem uis ad uitam ingredi, serua mandata. **R.** Præcepta nostræ? **M.** Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit illi: Nō homicidium facies, Nō adulterabis, Non facies
furtum,

R. Non falsum testimonium dices, **R.** Ne fraudem feceris. **M.** Honora patrem tuum, & matrem tuam. Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Dixit illi adolescens: Hæc omnia custodiui à iuuentute mea. Quid adhuc mihi deest? **R.** Iesus autem intuitus eum, dilexit eum. **L.** Quo audito Iesus ait: Adhuc unum tibi deest. **M.** Si uis perfectus esse, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & ueni & sequere me. **C.** Cum autem audisset adolescens uerbum, abiit tristis & inærens. Erat enim habens multas possessiones, & diues ualde. **L.** Videns autem Iesus tristè factum, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecuniam habent in regnum Dei intrant!

Quam difficile sit diuiti, intrare in regnum caelorum.

Mat. 19.

Luc. 18. Matth. 10. CAP. CI.

M. **A**men dico uobis, quia diues difficile intrabit in regnum caelorum. **R.** Discipuli autem obstupescabant in uerbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: **E** Filioli quam difficile est, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire! **M.** Et iterum dico uobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum caelorum. Auditis au-

ctm

tem his discipuli mirabantur valde. r. Quidam qui hoc audiebant, magis admirabantur, dicentes ad seipsos: l. Et quis potest saluus fieri? r. Et intuens illos Iesus, ait illis: m. Apud homines hoc impossibile est, sed apud Deum omnia possible sunt. l. Quae impossibilia sunt apud homines, possible sunt apud Deum.

De Præmio relinquētis omnia, & Christiū sequentis. *Mat. 19.*

Mar. 10. Luc. 18. CAP. CII.

M Tunc respondens Petrus, cepit ei dicere: [Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te; quid ergo erit nobis? Respondens Iesus, ait eis: Amen dico vobis, quod uos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et omnis qui reliquerit domum, uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, r. cum persecutionibus propter me, & propter euangelium, m. & propter nomen meum, l. & regnum Dei, m. centuplum r. nunc in tempore hoc: l. & multo plura etiam in seculo futuro, uitam aeternam m. possidebit.] Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.

De

De denario diurno operariorum in uineam millorum. *Mat. 20. CAP. CIII.*

Simile est regnum caelorum homini patri familias, qui exiit primo mane conducere operarios in uineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in uineam suam. Et egressus circa horam tertiam, uidit alios stantes in foro ociosos, & dixit illis: Ite & uos in uineam meam, & quod iustum fuerit, dabo uobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa horam sextam & nonam, & fecit similiter. Circa undecimam uero exiit, & inuenit alios stantes, & dixit illis: Quid hic statis tota die ociosi? Dicit ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & uos in uineam meam. Cum autem sero factum esset, dicit dominus uineae procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens a nouissimis usque ad primos. Cum uenissent ergo, qui circa undecimam horam uenerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati sunt, quod plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patrem familias, dicentes: Hi nouissimi una hora fecerunt, & pares nobis illos fecisti, qui portauimus pondus diei & aestus. At ille respondens uni eorum dixit:

dixit: Amice, non facio tibi iniuriā: Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & uade. Volo autem & *An huic nouissimo dare, sicut & tibi. *Aut
 ¶ *in his* non licet mihi quod uolo ¶ facere? An
que mea sunt oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Multi enim sunt uocati, pauci uero electi.]

De Villico iniquitatis. Lucae 16.

CAPVT CIIII.

[Dicebat autem & ad discipulos suos: Homo quidā erat diues, qui habebat uillicum. Et hic diffamatus est apud fatorem illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et delatus uocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem uillicationis tuae. Iam enim non poteris uillicare. Ait autē uillicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus auferet à me uillicationē? Fodere non ualeo, mendicare erubescō. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero à uillicatione, recipiant me in domos suas. Co-uocatis itaq; singulis debitorib⁹ domini sui dicebat primo: Quārum debes dominum meo? At ille dixit: Centū *cados olei.
 *litaram Dixitq; illi: Accipe *cautionem tuam, & sede, citò scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu uerò quantum debes? Qui ait:

ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit dominus uillicū iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego uobis dico: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiāt uos in aeterna tabernaculatio[n]e.] Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est. Et qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod uerum est, quis credet uobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod uestrū est, quid dabit uobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire. Aut enim unum odiet, & alterū diliget, aut uni adhaerebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & mammonae. Audiebant autem omnia haec Pharisei, qui erant auari, & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis uos coram hominibus. Deus autem nouit corda uestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Lex & prophetarū usq; ad Ioannem: ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud uim facit. Facilius est enim caelū & terram praeterire quàm de lege unum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam,

Formis suam, & ducit alteram, incoehatur. Et qui dimissum à viro ducit, incoehatur.

De diuice epulone. *Luc. 16. c. a. cv.*

Homo quidam erat diues, qui induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes ueniebant, & lingeabant ulcera eius. Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinu Abraham. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno. Eleuas autem oculos suos, cum esset in tormentis, uidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans, dixit: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, ut iningat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili recordare, quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu uerò cruciaris. ** Et in his omnibus, inter omnia* ** uorago* Et hi qui uolunt hinc transire ad uos, non possunt: neque inde huc transire. Et ait: Rogo te ergo pater, ut mittas eum in domum patris

patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi ueniât in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen & prophetas, audiât illos. At ille dixit: Non parer Abraham, sed si quis ex mortuis uerit ad eos, poenitentiam ageret. Ait autem illi: Si Moysen & prophetas non audierit, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credet. *[Post hæc iuit Iesus cum discipulis suis in ans Jordanem, ubi primo Ioannes baptizabat.]*

De suscitatioe Lazari. *Ioan. 11. c. cvi.*

Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ, & Marthæ sororū eius. Mariæ autem erat, quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine ecce, quem amas, infirmatur. Audiens autem Iesus, dixit eis: Infirmetas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam. Diligebat autem Iesus Martham, & sororē eius Mariam, & Lazarum. *U*t ergo audiuit, quia infirmabatur, tunc quidam mansit in eodem loco duobus diebus. *[ubi Ioannes baptizauerat.]* Deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum uadis illuc?

Respondit I E S V S : Nonne duodecim
 horę sunt diei? Si quis ambulauerit in die,
 non offendit, quia lucē huius mundi ui-
 det. Si autem ambulauerit in nocte, offen-
 dit, quia lux non est in eo. Hęc ait, et post
 hoc dicit eis : Lazarus amicus noster dor-
 mit : sed uado, ut à somno exuscitē illum.
 Dixerunt ergo discipuli eius : Domine si
 dormit, saluus erit. Dixerat autem I E S V S
 de morte eius. Illi autem putabāt, quia de
 dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit
 I E S V S manifestē : Lazarus mortuus
 est : sed gaudeo propter uos, ut credatis,
 quia nō eram ibi, sed eamus ad eum. Dixit
 ergo Thomas (qui dicitur Didymus) ad
 cōdiscipulos : Eamus & nos, & moriamur
 cum eo. Venit igitur I E S V S, & inuenit
 eum quatuor dies in monumēto iam ha-
 bentē. Erat autē Bethania iuxta Hieroso-
 lymā quasi stadiis quindecim. Multi autē
 ex Iudæis uenerant ad Matham & Ma-
 riam, ut consolarentur eas de fratre suo.
 Martha autem ut audiuit, quia I E S V S
 uenit, occurrit ei. Maria autem domi-
 debat. [Dixit autem Martha ad I E S V M
 Domine si fuisses hic, frater meus nō fuisset
 mortuus. Sed & nunc scio, quia quicunq;
 poposceris à Deo, dabit tibi Deus.
 Dicit illi I E S V S : Resurget frater tuus

Dicit

Dicit ei Martha : Scio, quia resurget in re-
 surrectione in nouissimo die. Dicit ei I E-
 S V S : Ego sum resurrectio & uita: Qui cre-
 dit in me, etiā si mortuus fuerit, uiuet. Et
 omnis, qui uiuit, & credit in me, non mori-
 erit in eternū. Credis hoc? Ait illi. Vtiq;
 Domine. Ego credidi, quia tu es Christus
 filius Dei uiuī, qui in hūc mundū uenisti. ¶
 Et cū hęc dixisset, abiit, & uocauit Mariā
 sororē suā* silentio, dicēs: Magister adest,
 & uocat te. Illa autem ut audiuit, surrexit
 cito, & uenit ad eū. Nondū enim uenerat
 I E S V S in castellū, sed adhuc erat in illo
 loco, ubi occurreret ei Martha. Iudæi igitur,
 qui erāt cum ea in domo, & cōsolabatur
 eam, cū uidissent Mariam, quia cito
 surrexit & exiit, secuti sunt eam, dicentes:
 Quia uadit ad monumentū, ut ploret ibi.
 Maria ergo cū uenisset ubi erat I E S V S,
 uidens eum, cecidit ad pedes eius, & dixit
 ei : Domine si fuisses hic, frater meus non
 fuisset mortuus. I E S V S autē ut uidit eam
 plorantē, & Iudæos, qui uenerant cum ea
 plorantes, fremuit spiritu, & turbauit se-
 metipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Di-
 cunt ei : Domine ueni, & uide. Et lacry-
 matus est I E S V S. Dixerunt ergo Iudæi:
 Ecce quomodo amabat eum. Quidā au-
 tem ex ipsis dixerunt: Nō poterat hic (qui

*clancu-
lum

n 3 ocul

oculos caeci aperuit) facere, ut & hic non moreretur? IESVS ergo fremens in semetipso, uenit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superimpositus erat ei. Ait IESVS: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror eius, qui fuerat mortuus: Domine iam fuerat, quatrduanus enim est. Dicit ei IESVS: Nonne dixi tibi: Si credideris, uidebis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem & IESVS autē eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis: sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credat, quia tu me misisti. Hęc cum dixisset, uoce magna clamabat: Lazare ueni foras. Et statim prociit, qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes & institis. Et facies illius sudario sepulcra erat ligata. Dicit eis IESVS: Soluite eum, & sinite abire. Multi ergo ex Iudæis, qui uenerant ad Mariam, & uiderant quae fecit, crediderunt in eum. ¶ Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis, quae fecit IESVS.

De conspiratione facta cōtra Iesum, & eius egressu in Ephrem.

IOH. II.

CAP. CVII.

*princeps factus

Conlegerunt ergo pontifices & Pharisæi concilium, & dicebant: Quid

fac

facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & uenient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem. Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis: quia expedit uobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit. Quia IESVS moriturus erat pro gente: & non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitauerunt, ut interficerent eum. IESVS autem iam non in palam ambulauerunt apud Iudæos: sed abiit in regionem iuxta desertum, in ciuitatem, quae dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. ¶ Proximum autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificarent seipso. Querebant ergo IESVM, & colloquebantur ad unumquem in templo stantes: Quid puratis, uidetur quia non uenit ad diem festum istum uobis? Dederunt autem pontifices & Pharisæi mandatam, ut si quis cognouerit, ubi sit, indicet: ut apprehendant eum.

n 4 De

De regressu eius ab Ephrē in Hierusalem. *Mat. 20. Mar. 10. Luc. 18. C. CVIII.*

R. **E**Rant autem in uia ascendentes Hierosolymam, & præcedebat illos IESVS: & stupebant, & sequentes timebāt. **M.** [Et ascendens IESVS Hierosolymam, assumpsit iterum duodecim discipulos suos, & secreto cepit eis dicere, quæ essent ei uētura. Et ait illis: **L.** Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis. **R.** Tradetur enim principibus sacerdotum, & Scribis, & senioribus, **M.** & condemnabunt eum morte. Et tradēt illum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, **L.** & consuētur. Et postquam flagellauerint, occident eum, & tertia die resurget.] Et ipsi nihil horum intellexerūt. Et erat uerbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur.

De decem leprosis sanatis in uia. *Luc. 17. CAP. CXIX.*

ET factum est [dum iret in Hierusalem,] transibat per mediam Samariam & Galilæā. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerūt ei decē uiri leprosi. Qui steterunt à longe, & leuauerunt uocem, dicentes: **IESVS** præceptor miserere nostri.

nostri. Quos ut uidit, dixit: Ite, ostendite uos sacerdotibus. Et factū est, dum irent, ***abirent** mandati sunt. **V**nus autē ex illis, ut uidit, quia mundatus est: regressus est cum magna uoce, ***magnificans** Deum. Et cecidit in facie ante pedes eius, gratias agens. ***glorificans**
C Et hic erat Samaritanus. Respondens autem **IESVS**, dixit: Nonne decem mandati sunt? & nouem ubi sunt? Non est inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, uade, quia fides tua te saluum fecit.]

De non receptione Christi per Samaritanos. *Luc. 9. CAP. CX.*

ACTum est autem, dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciem suam firmavit ut iret in Hierusalem, & misit nuntios ante conspectū suum. Et euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, ut pararent illi: & non receperunt eum, quia facies eius erat euntis [***reflexa**] in Hierusalem. Cum autem uidiissent discipuli eius, Iacobus & Ioannes, dixerunt: Domine uis dicamus ut ignis descendat de caelo, & consumat eos? sicut & Helias fecit. Et conuersus increpauit eos, dicens: **N**escitis cuius spiritus estis. Filius hominis non uenit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud castellum.

De petitione filiorum Zebedæi.

Matt. 10. Mar. 10. CAP. CXI.

Tunc ꝑ accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid uis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. R. Et accedit ad eum filii Zebedæi, Iacobus & Ioannes, dicentes: Magister uolumus, ut quodcumq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. M. Respondens autem IESVS, dixit eis: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? R. Aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: Possumus. M. Ait illis IESVS: Calicem quidem meum bibetis, R. & baptismo, quo baptizor, baptizabimini: M. sedere autem ad dexteram uel sinistram meam, non est meum dare uobis: sed quibus parati est à patre meo. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus, Iacobo & Ioanne. IESVS autem uocauit eos ad se, & ait illis: Scitis, quia principes gentium, R. & hi, qui uidentur principari gētibus, dominantur eis: M. et qui

*poculū
*bibo

*ma

maiores sunt, potestatem exercēt in eos. *magni. Non ita erit in uos. Sed quicumq; inter uos uoluerit maior fieri, sit uester minister. Et quicumque uoluerit in nos primus esse, erit uestrum omnium seruus. Sicut filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare: & animam suam dare in redemptionem pro multis.]

De illuminatione cæci, ante ingressum in Hierico: & de Zachæo, & de decem milibus. Luc. 18.

19. Mar. 10. CAP. CXII.

Factum est autē, cum appropinquaret IESVS in Hierico, cæcus quidam sedebat secus uiam, inedicans. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. *Dixerunt autem ei, quod IESVS Nazarenus transisset. Et clamauerunt filii Dauid, miserere mei. Et qui præibāt, increpabant eum, ut taceret. Ipse uerò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei. Stans autem IESVS, iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogauit illum, dicens: Quid uis, ut faciā tibi? At ille dixit: Domine, ut uideam. Et IESVS dixit illi: Respice, fides tua te saluum fecit. Et contestum uidit, & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs ut uidit, dedit laudē Deo. R. Et

*Renuntiarunt

R. Et

Euc. 19. R. Et uenit Hiericho. L. [Et ingressus
De Zachæo. perambulabat Hiericho. Et ecce uir no-
 mine Zachæus: & hic erat Princeps Publi-
 canorū, & ipse diues. Et quærebat uidere
 1 B S V M, quis esset: & nō poterat præ tur-
 ba, quia statura pusillus erat. Et præcur-
 rens, ascendit in arborem* *fycomorum*, ut
 ficum uideret illum, quia inde erat transiturus.
 Aegy- Et cūm uenisset ad locū, suspiciens
 pñiam 1 B S V S, uidit illum, & dixit ad eum: Za-
 *illac chæ, festinans descende, quia hodie in
 domo tua oportet me manere. Et festinās
 descendit, & excepit illum gaudens. Et
 cūm uiderent, omnes murmurabant, di-
 centes: quōd ad hominem peccatorem di-
 uertisset. Stans autem Zachæus, dixit ad
 Dominum: Ecce, dimidium bonorum
 meorum, Domine, do pauperibus: & si
 quid aliquem defraudauit, reddo quadru-
 plū. Ait 1 B S V S ad eum: Quia hodie do-
 * ipsa fi- muli huic salus facta est, eo quōd & * ipse
 lia filius sit Abraham. Venit enim filius homi-
 nis, querere & saluum facere, quod perie-
 rat. ¶ Hæc illis audiētibz adūciens para-
 bola, dixit, eo quōd prope Hierusalem
 esset, & quia existimarēt, quōd confestim
 regnum Dei manifestaretur. Dixit ergo:
 ¶ Homo quidam nobilis abiit in regionē
 longinquam accipere sibi regnum, & re-
 uerti.

di uerti. Vocatis autē decem seruis suis, de-
 dit illis decem mnas, & ait illis: Negotia-
 mini, dum uenio. Ciues autem eius ode-
 rant illum, & miserunt legationē post il-
 lum, dicentes: Nolumus hunc regnare su-
 per nos. Et factū est cūm rediret, accepto
 regno: iussit uocari ꝑ seruos, quibus dede-
 rat pecuniam, ut sciret, quantum quisque
 negotiatus esset. Venit autem primus, di-
 cens: Domine, mna tua decem mnas ac-
 quisiiuit. Et ait illi: Euge serue bone, quia
 in * modico fidelis fuisti, eris potestatem
 * mini- habens supra decem ciuitates. Et alter uenit
 mo dicens: Domine, mna tua fecit quin-
 que mnas. Et huic ait: Et tu esto su-
 per quinque ciuitates. Et alter uenit,
 dicens: Domine, ecce mna tua, quā habui repositam
 in sudario: timui enim te, quia homo
 austerus es, tollis quod nō posuisti: & me-
 tis, quod nō seminauisti. Dicit ei: De ore
 tuo te iudico, serue nequā. Sciebas quōd
 ego homo austerus sum, tollēs quod non
 posui, & metens, quod non seminaui. Et
 quare non dedisti pecuniā meam ad men-
 sam, & ego ueniens cum usuris utiq; exe-
 gissem illam? Et adstantibus dixit: Aufer-
 te ab illo mnam, & date ei, qui decē mnas
 habet. Et dixerūt illi: Domine, decē mnas
 habet. Dico autem uobis, quia omni ha-
 bent,

benti, dabitur: & abundabit. Ab eo autem, qui nō habet, & quod habet, auferetur ab eo. Veruntamē inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc & interficite ante me. Et iis dictis præcedebat, ascendens Hierosolymam.

De duobus cæcis in egressu Hierico illuminatis. *Mat. 20. c. cxiii.*

ET egredientibus illis ab Hierico, secuta est eū turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quod **I E S V S** transiret. Et clamauerūt, dicētes: Domine, miserere nostri fili David. Turba autē increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicētes: Domine, miserere nostri, fili David. Et stans **I E S V S**, uocauit eos, & ait: Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum **I E S V S**, tetigit oculos eorum. Et confesum

*uisum uiderunt, & secuti sunt eum.

De Bartimæo cæco inter Hierico & Bethaniā illuminato. *Mar. 10. c. cxiiii.*

ET proficiente eo die Hierico, & discipulis eius, & plurima multitudo, filius Timæi Bartimæus cæcus sedebat iuxta uiam mendicans. Qui cum audisset, quia **I E S V S** Nazareus est, cepit clamare,

mare, & dicere: **I E S V** fili David, miserere mei. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miserere mei. Et stans **I E S V S**, præcepit illum uocari. Et uocant cæcum, dicentes ei: *Animæ quior esto, surge, uocat te. Qui proiecto uestimento suo, exiliens uenit ad eum. Et respondens **I E S V S**, dixit illi: Quid tibi uis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut *uideā. **I E S V S** ait illi: Vade, fides tua te saluum fecit. Et statim uidit, & sequebatur eum in uia.

Quādo post reditum ab Ephrem uenit Dominus Bethaniā. *Io. 12. c. cxv.*

CAPVT

CXV.

IE S V S ergo ante sex dies paschæ uenit Bethaniā, ubi Lazarus fuerat mortuus, quē suscitauit à mortuis. **I E S V S**. [Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quia illic esset: & uenerunt, non propter **I E S V M** tantum, sed ut Lazarum uiderent, quem suscitauit à mortuis.] [*Cogitauerunt autē Principes sacerdotum, ut & Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in **I E S V M**.]

De sessione a selli. *Mat. 20. Luc. 19. Domini. Mar. 11. Ioan. 12. CAP. CXVI.*

IN crastinū **M.** [cum appropinquaissent Hierosolymis, & uenissent Bethphage] *ca in ramis palm. marum.*

ad

ad montem Oliueti: tunc IESVS misit
 duos discipulos [*Petrū & Philippū*] dicēs
 * pagum illis: Ite in* castellum, quod cōtra uos est.
 l. In quod introēntes, m. statim inue-
 nietis asinā alligatam, l. & pullū asinae
 alligatum m. cum ea, l. cui nemo unquā
 hominū fedit. Soluite illum, & adducite.
 Et si quis uos interrogauerit, Quare sol-
 uitis? sic dicetis ei: Quia m. Dominus his
 opus habet. Et cōfestim dimittet eos. Hoc
 † totum autem factum est, ut adimpleretur quod
 dictum est per prophetā, dicentem: Dicite
 2 zach. 9, b filiae Sion, i. Noli timere filia Sion: Ecce
 2 isa. 69, d Rex tuus uenit m. tibi mansuetus, sedens
 [*successiue*] super asinam, & pullū filium
 i. asinae m. subiugalis, i. Haec nō cogno-
 uerunt discipuli eius primū: sed quādo
 glorificatus est IESVS, tūc recordati sunt,
 quia haec scripta erant de eo, & haec fece-
 runt ei. m. Euates autē discipuli, fecerunt
 sicut p̄cepit eis IESVS, r. & inuenerūt
 pullum alligatū ante ianuam foris in bi-
 nio, & soluerūt eum. l. Soluentibus autē
 illis pullū, dixerunt domini eius ad illos:
 Quid soluitis pullū? At illi dixerūt, r. si-
 cut p̄cepit eis IESVS: l. quia Dominus
 * eo op^o eum necessarium habet. r. Et dimise-
 2 zach. 9, b runt eos. m. Et adduxerūt asinam & pul-
 2 isa. 69, d lum, & imposuerunt super eos uestimēta
 sua,

sua, & cum* desuper sedere fecerunt. *super
 De gloriosa Christi susceptione illa
 in die palmarum. *Mat. 21. 10. 11.*

Luc. 19. Marci 11. CAP. CXVII.

[**E** Vnte autem illo, m. plurima turba i.
 1. quae uenerat ad diē festū, cum audis-
 A set quia IESVS uenit Hierosolymā, pro-
 cesserunt obuiā ei. m. Et strauerūt uesti-
 menta sua in uia: alii ramos i. palmarum,
 r. & frondes m. de arboribus caedebāt, &
 sternebāt in uia. Turbae autem quae praecede-
 cedebant, & quae sequebantur clamabant,
 2 dicētes: * Osanna filio Dauid: Benedictus fac obse
 qui uenit in nomine Domini.] r. Et be-
 nedictū, quod uenit regnum patris nostri
 Dauid: Osanna in excelsis. l. Et cum ap-
 propinquaret iam ad descensum montis
 Oliueti, cœperunt omnes turbae descen-
 dentium gaudentes laudare Deum uoce
 magna super omnibus, quas uiderāt, uir-
 tutibus, dicētes: Benedictus qui uenit rex
 in nomine Domini: pax in celo, & gloria
 in excelsis, i. & benedictus qui uenit in
 nomine Domini Rex Israël. Testimoniū
 ergo perhibebat turba, quae erat cum eo,
 quando Lazarum uocauit de monumento,
 & suscitauit eum à mortuis: propterea
 & obuiam uenit ei turba, quia audierunt
 eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo
 o dixer

psa. 117, d
 * saluum
 fac obse
 cro filii
 Dauid

dixerunt ad semetipfos: Videtis quia nihil proficimus: Ecce mundus totus post eum abiit. **L.** Et quidam Phariseorum de turba dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.

De fletu Iesu super Hierusalē, & eiectione uendentium. *Mat. 21.*

Mat. 21. Luc. 19. CAP. CXVIII.

Et ut appropinquauit, uidens ciuitatem, fletit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu. Et quidē in hac die tua, quæ ad pacē tibi. Nunc autē abscondita sunt ab oculis tuis. Quia ueniēt dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo. Et circumdabunt te, & coangustabunt

te undiq; & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod nō cognoueris tēpus uisitacionis tuæ. **A.** Et introiuit Hierosolymā. **M.** [Et cum intrasset, commota est uniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? Populi autē dicebant: Hic est Iesus propheta à Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in templū Dei, & eiciebat omnes uendentes & ementes

in illo de templo, & mēsas nummulariorum, & cathedras uendentium columbas, euertit: & dixit eis: Scriptū est, **M. L.** Quia

domus

domus mea, domus orationis uocabitur: Vos autem fecistis eam speluncam latronum. **M.** Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in templo, & sanauit eos. Videntes autem Principes sacerdotū mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Osaana filio David: indignati sunt, & dixerūt ei: Audis quid isti dicunt? **Iesus** autem dixit eis: Vtiq;. Nunquam legistis: Ex ore infantium, & lactentium profecisti laudem? **L.** Et erat quotidie dicens in templo. Principes autem sacerdotū, & Scribæ, & Principes pharisæorum, quærebāt illum perdere, & non inueniebant, quid facerent ei. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

De gentibus quærentibus uidere

Iesum. *Mat. 21. Marc. 11. Io. 11. c. CXIX.*

Erant autem Gentiles quidā ex iis, qui ascenderant, ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserūt ad Philippū, qui erat à Bethsaida Galilææ; & rogabant eum, dicētes: Domine, uolumus uidere. Venit Philippus, & dixit Andreæ, rursūm & Philippus dixerunt Iesus. **Iesus** autem respondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur filius hominis. Amen, amen dico uobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mor-

o 2 tuum

tuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi ego sum, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de caelo, dicens: Et clarificavi, & iterum clarificabo. Turba ergo quae stabat & audierat, dicebat tonitruum factum esse. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit IESVS, & dixit: Non propter me uox haec uenit, sed propter uos. [Nunc iudicium est mundi. Nunc Princeps huius mundi euicetur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat, significans qua morte erat moriturus. Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in aeternum. Et quomodo tu dicis: Oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis IESVS: Adhuc modicum lumen in uobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebrae uos

compt

*omnes
psa. 109. b
psa. 116. d

comprehendant. Et qui ambulat in tenebris, nescit quo uadit. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Haec locutus est IESVS, & abiit, & abscondit se ab eis. M. Relictis illis, R. & circumspectis omnibus, cum iam uespera esset hora, M. abiit extra ciuitatem in Bethaniam R. cum duodecim, M. ibique mansit.] L. Erat autem diebus docens in templo: noctibus uero exiens, morabatur in monte, qui uocabatur Oliueti. [In Bethania, in radice huius sita.] Et omnis populus mane ibat ad eum, in templo audire eum.

De ficus maledictione: & de terra iectione uendentium. *Mar. 11. Mat. 21. Et de Pharisaeo, & Publicano.* *Luc. 18.* CAP. CXX.

ET alia die [*feria secunda*] cum exiret de Bethania M. mane reuertens in ciuitate, esuriit. Cumque uidisset a longe ficum secus uiam, habentem folia, uenit ad eam, si quid forte in ea inueniret. Et cum uenisset ad eam, nihil inuenit praeter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit illi: **Nunquam ex te fructus nascatur in aeternum. *Non uult* Et arefacta est continuo ficulnea, R. Et uentram Hierosolymam. Et cum introisset in templum, coepit euicere uendentes & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras

o 3 dras

dras vendendum columbas euerit. Et nō sinebat, ut quisquam transferret uas per templum: & docebat, dicens eis: Nōne scriptū est, quia domus mea domus orationis uocabitur cūctis gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum, Quo audito, principes sacerdotum, & scribæ quærebant, quomodo eum perderent: timebant enim eum: quoniam uniuersa turba admirabatur super doctrinam eius. l. [Dixit autem & ad quosdam, qui
 *quod in se cōsidebant *tanquam iusti, & asper-
 essent in se cōsidebant *tanquam iusti, & asper-
 nabantur cæteros, parabolam istam, di-
 cens: Duo homines ascenderunt in tem-
 plum ut orarent, unus Phariseus, & alter
 Publicanus. Phariseus stans, hæc apud se
 orabat: Deus gratias ago tibi, quia non
 sum sicut cæteri hominū, raptores, iniu-
 sti, adulteri, uelut etiā hic publicanus. Iei-
 iuno bis in sabbato, decimas dō omnium
 quæ possideo. Et publicanus à longè
 stans, nolebat nec oculos ad cælum leua-
 re, sed percutiebat pectus suū, dicens: Deus
 propitiusesto mihi peccatori. Dico uobis,
 descendit hic iustificatus in domum suam
 *magis ab illo. Quia omnis qui se exaltat, humi-
 liabitur, & q̄ se humiliat, exaltabitur.]r. p̄
 Et cū uespera facta esset, egrediebatur
 de ciuitate. [Hierusalem in Eucharistiam.]

De

De admiratione discipulorum super ficus arefactione. Mat. 21.

Marci 11.

CAP. CXXI.

R. **E**T cū mane [scilicet feria tertia]
 trāsirent, uiderūt discipuli ficū aridū
 factū à radicib⁹, & m. mirati sunt, dicē-
 tes: Quomodo cōtinuū aruit? R. Et recor-
 datus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui
 maledixisti, aruit. Et respōdēs Iesus, ait il-
 lis: Habete fidē Dei. m. Amē dico uobis, si
 habueritis fidē, & nō hæsiteritis, nō so-
 lū *de siculnea facieris, sed et si mōti huic
 dixeritis: Tollere, & iactare in mare: ita
 fiet. Propterea dico uobis: Omnia quæq; *id q̄
 orantes petitis, credite, quia accipietis, &
 eueniēt uobis. Et cū stabitis ad orandū,
 dimitte si quid habetis aduersus ali-
 quem, ut & pater uester qui in cælis est,
 dimittat uobis peccata uestra.]

De quæstione baptismi Ioannis.

Mat. 11. Mar. 11. Luc. 20.

CAP. CXXII.

R. **E**T uenit rursus Hierosolymā. l. fa-
 ctā est una dierū, [scilicet feria ter-
 tia] docēte illo populū in tēplo & euan-
 gelizāte, cōuenerunt. m. & accesserunt ad
 eum docētem principes sacerdotum l. &
 scribæ, cū senioribus m. populi, dicentes:
 In qua potestate hæc facis: & quis dedit
 tibi hanc potestātē, r. ut ista facias? l. Dic
 nobis.

o 4

nobis.

nobis. *M.* Respondens Iesus, dixit: Interrogabo uos & ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego uobis dicam, in qua potestate hæc facio: Baptismus Ioannis unde erat, de cælo, an ex hominibus? *R.* Respondete mihi. *M.* At illi cogitabant *L.* intra se, dicentes: *R.* Si dixerimus, de cælo, dicit uobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timeamus *M.* turbam. Omnes enim habent Ioannem sicut prophetam. Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse. Neque ego dico uobis, in qua potestate hæc facio.

De duobus filiis, quorum unus facit uoluntatem patris. *Mat. 21.*

CAPVT CXXIII.

Quid autem uobis uidetur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, uade hodie operari in uinea mea. Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem poenitentia motus, abiit. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait: Eo domine: Et non iuit. Quis ex duobus istis fecit uoluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit eis Iesus: Amē dico uobis, quia publicani & meretrices præcedent uos in regnum Dei. Venit autem ad uos Ioannes

in uia

in uia iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei. Vos autem uidentes, nec poenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

*poenitentia motus

De parabola locatæ uineæ agricolis. *Mat. 21. Marc. 12. Lucæ 20.*

CAPVT CXXVIII.

Aliam parabolam audite: *L.* Homo quidam *M.* erat paterfamilias, qui platanam uit uineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & lacum, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregre profectus est *L.* multis temporibus. *M.* Cum autem tempus fructuum appropinquasset, *L.* in tempore uindemiæ, *M.* misit seruos suos ad agricolas, *L.* ut de fructu uineæ daret illis. *B. M.* Et agricolæ apphensis seruis eius, alium ceciderunt, & alium uero lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt eis similiter, *R.* & in capite *L.* cædentes *R.* uulnerauerunt, & cotumelias affecerunt. *L.* Et addidit alterum mittere. *Qui* & illum uulnerates, eiecerunt. *M.* Nouissime autem *R.* adhuc habes unum filium charissimum, *L.* dixit dominus uineæ: *Quid* faciam? *Mittam* filium meum dilectum. *R.* Et illum misit ad eos nouissime, dicens: *Quia* forte urebuntur filium meum, *L.* cum hunc uiderint. *Quem*

o s cum

cum uiderent coloni, cogitauerunt intra se, & r. dixerunt adinuicem: m. Hic est heres, uenite, occidamus eum, & habebimus hereditatē. Et apprehensum cum eiecerunt extra uineā, & occiderunt. Cum ergo uenerit dominus uineæ, quid faciet agricolis illis? l. Veni: [dixit Iesus] & perdet colonos istos, & dabit uineā aliis. [hic inferiores] m. Aiunt illi: Malos male perdet, et uineā suā locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructū tēporibus suis. l. Quo audito, [superiores] dixerunt illi: Absit. Ille autē respiciens eos, dixit: Quid ergo est hoc, quod scriptū est? r. Nec scripturam

isa. 17.d hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificātes, hic factus est in caput anguli? A domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris? m. Ideo dico uobis, Quia auferetur a uobis regnū Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. l.

isa. 28.d Omnis qui ceciderit super lapidē istum, cōquassabitur: super quem autem ceciderit, cōminuet m. & cōeret eū. Et cum audissent p̄ncipes sacerdotū & Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quod de ipsis diceret. Et quæretes eum tenere, & mittere in illum manus in illa hora, timuerunt populum, m. quia sicut prophetam illam habebant.]r. Et relicto eo abierunt.

De

De ueste nuptiali. *Matt. 22. Luc. 14.*

CAPVT CXXV.

ET respōdēs Iesus dixit iterū in parabolis eis, dicēs: Simile factū est regnū celorū homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias, & uolebāt uenire. Iterum misit alios seruos, dicēs: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum parauit, tauri mei & alalia *occisa sunt, & omnia parata, uenite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierūt, alius in uillam, alius ad negotiationē suam. Reliqui uerō tenuerunt seruos ei⁹, & cōtumelios affectos occiderūt.

Rex autem ꝑ cum audisset, iratus est, & ꝑ illis missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Tūc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, nō fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarū, & quotcūq; inueneritis, uocate ad nuptias. Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quos inuenerūt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ: discumbētū.

Intrauit autem rex, ut uideret discumbentes, & uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali, & ait illi: Amice quomodo huc intrasti, nō habens uestem nuptialem? At ille obtrauit. Tūc dixit rex ministris: Ligatis

Feria tertia Hierusalem.

* immo-

lata

* quot-
quot* discum-
bentibus

Ligatis

Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium. Multi enim sunt uocati, pauci uero electi. 7

De tributo reddendo Cæsari.

Math. 22. Marc. 12. Luca 20.

CAPVT CXXXVI.

Tunc abeuntes Pharisei consiliū in-
M. f. FERIA TER
tia in Hie
rusalem.
* illa-
querēt
 ierūt, ut caperēt eum in sermone. l. Et obseruantes miserūt insidiatores r. quosdam ex Pharisæis m. discipulos suos cum Herodianis, l. qui se iustos simularēt, r. ut eum caperent in uerbo, l. & traderent illū principatui & potestati præsidis. r. Qui ueniētes l. interrogauerūt eum, dicentes: m. Magister scimus, quia uerax es l. & recte dicis & doces, m. & nō est tibi cura de aliquo. Nō enim respicis personā hominum: r. neq; uides in faciē, sed in ueritate uiam Dei doces. l. Licet nobis dare tributum Cæsari, an non? Considerans autem dolū illorum, & cognita Iesus nequitia eorū, m. ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma cæsus, r. ut uideam. m. At illi obrulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc, & superscriptio ei? l. Et respōdētes, dixerūt ei: m. Cæsaris. Tūc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ

quæ sunt Dei, Deo. 7 l. Et nō potuerūtprehendere uerbum eius corā plebe. m. Et audientes l. mirati sunt in responso eius, & tacuerunt. m. Et relicto eo abierunt.

De muliere, quæ habuit uiros septem.

Math. 22. Mar. 12. Luca 20.

CAP. CXXXVII.

In illo die accesserūt ad eū Sadducei,
 A qui dicūt nō esse resurrectionē. Et interrogauerunt eū, dicētes: Magister Moyses dixit r. & scripsit nobis, ut si cui⁹ frater mortuus fuerit, & dimiserit uxore, & filios non reliquerit, m. ut frater eius ducat uxore illi⁹, & suscipiat semē fratri suo. Erāt autem apud nos septē fratres, & primus uxore ducta, defunctus est l. sine filiis. m. Similiter secūsdus, & terci⁹, usq; ad septimū, r. habuerūt eā uxore, l. & nō reliquerūt semen, & mortui sunt. Nouissime ergo cuius corū erit uxor? siquidē septē habuerūt eā uxore. r. Et respōdens Iesus ait illis: Nonne ideo erratis, nescientes scripturas, neq; uirtutē Dei? l. Filii huius seculi nubunt, & tradūtur ad nuptias. Illi uerō qui digni habebūtur seculo illo, & resurrectione ex mortuis, nō nubent, neq; nubētur: neq; enim ultra mori poterunt: æquales enim angelis sunt, & filii sunt

Deu. 25. b

* ducunt
 uxores
 * ducunt
 uxores,
 neq; nu-
 ptum da
 buntur
 sunt

sunt Dei, eū sunt filii resurrexerūt. Quod uerō resurgēt mortui, & Moyses ostendit. ** cūm sec^o rubi: sicut dixit Dominū Deū Abrahā, Deū Isaac, & Deū Iacob. Deus autē nō est mortuorū, sed uiuentiū. Omnes enim uiuunt ei. R. Vos ergo multū erratis. M. Et audientes turbā mirabantur in doctrinā eius. I. Responderēs autē quidā Scribarū, dixerūt ei: Magister bene dixisti. Et amplius nō audebant eum quicquā interrogare.*

De primo mandato: uidelicet, de dilectione Dei. *Mat. 22. Mar. 12. Luc. 10. & 13.*

M. [**P**harisei autē audientes, quodā silentium imposuissent Sadducæis, cōueniunt in unum. *R. Et accessit unus de Scribis, M. legis doctor, R. q. audierat illos quōs occupātes. Et uidēs quōdā bene illis responderit interrogauit, M. tenens eū quōdā Magister quod est mādatum magnū R. & primum in lege omnium? Respondit ei Iesus, quod primum omnium mādatū est: Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est. Et diliges dominū Deū tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mēte tua, & ex totā uirtute tua. Hoc est primum & maximū mādatum. Secundum simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. R. Maius horum aliud mādatum*

non

non est. *M. In iis duobus mādaris tota lex pēdet & propheta. R. Et ait illi Scriba: Magister bene in ueritate dixisti, quia unus est Deus, & nō est alius prāter ipsum: & ut diligatur ex toto corde, M. & ex tota mēte, R. & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine. I. & ex totis uiribus. R. Et diligere proximum tāquā teipsum, maius est omnibus holocaustis & sacrificiis. Iesus autē uidens quōdā sapiēter respondisset, ait illi: Non lōge es a regno Dei. I. Interrogates autē [*pr. hoc*] *Luc. 17.* a Phariseis, quando ueniet regnum Dei? Respondens eis, dixit: Non ueniet regnum Dei cum obseruatione, neq; dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra uos est. R. Et nemo iam audebat eum interrogare.]*

De interrogatione, Cuius Christus est filius? *Matth. 22. Marci 12.*

Luc. 10. CAP. CXXXIX.

M. [**C**ongregatis autem Phariseis interrogauit eos Iesus, dicens: Quid uobis uidetur de Christo, cuius filius est? Dicit ei, Dauid. R. Et respondens Iesus, dicebat, docēs in tēplo. Quomodo dicunt Scribæ *Ps. 109. 4* Christum filiū Dauid: ipse enim Dauid dicebat in spiritu sancto: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, Donec ponam

ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? **M.** Quomodo ergo David in spiritu **L.** in libro Psalmorum **M.** uocat eum dominum, **R.** & unde, **L.** & quomodo est filius eius? **M.** Et nemo poterat respondere ei uerbum. **R.** Et multa turba libenter eum audiebat. **M.** Neque ausus fuit quisquam eum amplius ex illa die interrogare.

De doctrinis Phariseorum audiendis. Mat. 23. Mar. 12. Luc. 10.

C A P U T C X X X.

M. **T**unc Iesus locutus est ad turbas, & ad discipulos suos, **R.** & dicebat eis in doctrina sua: **M.** Super cathedram Moysi sederunt scribae & Pharisei. Omnia quaecumque dixerint uobis, seruate, & facite: secundum uero opera eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Alligant autem onera grauiam & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere. Omnia uero opera sua faciunt, ut uideantur ab hominibus. **L.** Attendite **R.** & caute a Scribis. **M.** Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias. **R.** Volunt in stolis ambulare, **M.** & diuinitas. **R.** primas cathedras in synagogis **M.** & in primis cathedris sedere in synagogis, & salutationes in foro. **R.** Qui deuo-

runt

runt domos uiduarum sub obtentu prolixae orationis, **L.** simulantes longam orationem, hi accipient damnationem maiorem, **R.** & prolixius iudicium. **M.** Amant ab hominibus uocari rabbi. Vos autem nolite uocari rabbi. **Vnus** est enim magister uester. Omnes autem uos fratres estis. Et patrem nolite uobis uocare super terram. **Vnus** est enim pater uester, qui in caelis est. **Nec** uocemini magistri, quia magister uester unus est Christus. **Qui** maior est uestrum, erit minor uester. **Qui** autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.]

De uae multiplici. Matthaei 23.

Luc. 11. & 12. C A P U T C X X X I.

M. **V**ae uobis Scribae & Pharisei hypocritae, qui clauditis regnum caelorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare. **Vae** uobis Scribae & Pharisei hypocritae, qui comeditis domos uiduarum longa oratione orantes, propter haec amplius accipietis iudicium. **Vae** uobis Scribae & Pharisei hypocritae, qui circumitis mare & aridam, ut faciatis unum profelytum. **Et** cum fuerit factus, facitis eum filium gehennae duplo quam uos. **Vae** uobis duces caeci, qui dicitis: **Quicumque** iurauerit per templum, nihil est: qui autem iurauerit in auro templi, debitor est. **Stulti** &

p caeci

cæci, quid enim maius est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? Et quicumque iuraverit in altari, nihil est: qui autem iuraverit in dono, quod est super illud, debet. Cæci, quid enim maius est, donum an altare, quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus quæ super illud sunt. Et qui iurat in templo, iurat in illo, & in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, quæ decimatis mentham & anethum, l. rutam m. & cyminum, l. & or. u. c. olus, m. & relinquitis quæ grauiora sunt legis, iudiciû & misericordiâ, & fidē l. & charitatē Dei. Hęc autē oportuit facere, & illa non emittere. m. Duces cæci, excolantes culicē, camelum autē glutieris. l. Væ vobis Pharisei, qui diligitis * priuas cathedentiam dras in synagogis, & salutationes in foro. Væ vobis, qui estis ut monumēta quæ nō apparēt, & homines ambulantes supra, nesciunt. [quid mira sit.] Respondēs autē quidam ex legisperitis, ait illi: Magister hæc dicens, etiā nobis conuulsiā facis. At ille ait: Et vobis legisperitis uax, qui oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, & ipsi uno digito nō tāgitis sarcinas,

m. Væ

m. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis, & paropsidis: intus autē pleni estis rapina, & * immūdia. Phariseæ cæce, mūda prius * iniusti, quod intus est calicis & paropsidis, ut fiat tita & id, quod deforis est mundū. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui similes estis sepulcris * dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus autem sunt illitis plena osibus mortuorum, & omni spurcicia. Sic & vos quidem à foris apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocriti & iniquitate. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui ædificatis sepulcra prophetarum. l. patres autem uestri occiderunt illos m. & ornatis monumenta iustorū. Et dicitis: Si fuissēmus in diebus patrum nostrorum, non * effecimus * fuissē socii eorū in sanguine prophetarum. Itaq; mus testimonio estis vobismetipsis, l. & profectō testificamini, quod consentitis operibus patrū uestrorū: m. quia filii eorum estis, qui prophetas occiderūt, l. quoniā quidē ipsi eos occiderunt, uos autē ædificatis eorum sepulcra. m. Et uos adimplete mensuram patrum uestrorum. Serpentes & * genimina uiperarū, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? l. Propterea & na sapientia Dei dixit: m. [Ecce ego mitto

p. 2 ad

ad uos prophetas L. & apostolos, M. & sapiētes & Scribas, & ex illis occidētis, & crucifigētis, & ex eis flagellabitis in synagogis uestris, & persequemini de ciuitate in ciuitate, ut ueniat super uos, L. & * requiratur M. omnis sanguis iustus, L. & sanguis omnium prophetarum, M. qui effusus est super terram L. a cōstitutione mundi, à generatione ista, M. à sanguine Abel iusti usq; ad sanguinē Zachariæ filii Barachie, L. & perit, M. inter tēplū & altare. Amen dico uobis, uenient hæc omnia super generationem istam. L. Vae uobis legisperitis, qui tulistis clauē scientiæ, & ipsi nō introistis, & eos, qui introibant, prohibuistis. Cū hæc ad illos diceret, cœperūt Pharisei, & legisperiti grauius insisterē, & os eius * opprimere de multis, insidiantes ei, & quæretes aliquid * uenari * capere ex ore eius, ut accusarent eum.] M. Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te misisti sunt : Quoties uolui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas, & noluisti! Ecce relinquetur uobis domus uestra deserta. Dico enim uobis: Non me uidebitis amodo, donec L. ueniat, cūm dicetis: Benedictus, qui uenit in nomine Domini.]

De

De obstinatione Iudæorum : & uidua offerente duo minuta.

Ioā. 12. Mar. 12. Luc. 21. CA. CXXXII.

1. **C**Um autem tanta signa fecisset coram illis, non credebant in eum, ut sermo Elaiæ cōpleretur, quæ dixit: Domine, quis credidit auditui nostro, & brachiū domini cui reuelatū est? Propterea nō poterant credere, quia iterū dixit Esaias: Et excæcauit oculos eorū, & indurauit cor eorū, ut nō uideāt oculis, & intelligāt corde, & cōuertātur, & sanē eos. Hoc dixit Esaias, quādo uidit gloriam eius, & loquutus est de eo. Veruntamen ex principibus multi crediderūt in eum, sed propter Phariseos nō cōstebantur, ut de synagoga nō eiicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominū magis, quā gloriā Dei. **I**esus autem clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eū, qui misit me. Ego lux in mundum ueni, ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. Et si quis audierit uerba mea, & nō custodierit, ego non iudico eum. Non enim ueni, ut iudicem mundum, sed ut saluum faciam mundum. Qui spernit me, & non accipit uerba mea, habet qui iudicet eū. Sermo, quæ loquutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die: quia ego ex meipso non sum lo-

Feris terra in iudicia iudicem.
* tot
Esai. 53. d
prophe-
ta
Esai. 6. c

* saluificem

quatus: sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar. Et scio, quia mādātū eius uita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.] R. Et sedens i e-

* ex ad-
uerso ga
zophy-
laccii
s vs * contra gazophylacium, aspicebat eos, qui mittebāt munera sua in gazophylacium, R. quomodo turba iactabat æs, & multi diuites iactabant multa. Cū uenisset autem una uidua pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. L. Vidit autē i e s v s pauperulam illam uiduam mittentem æra duo minuta. R. Et cōuocatis discipulis suis, ait illis: Amē dico uobis, quoniā uidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserūt in gazophylacium. Omnes enim ex eo, quod abūdat illis, miserunt L. in munera Dei. Hæc autē ex eo, quod illi deest, R. & de penuria sua, omnia, quæ habuit, misit, totū mētum suū.

De ædificio templi, & cōminatione euerfionis Hierusalem.

Mat. 24. Mar. 13. Luc. 21. CA. CXXXIII.

*Feria ier
sida* M. Egressus i e s v s de tēplo, ibat. Et accesserunt discipuli eius, ut ostenderent ei ædificationes templi. L. Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus & donis ornatum esset, M. ipse autem respondens, ait illis: Videtis hæc

hæc omnia, R. & has magnas ædificationes? M. Amen dico uobis, L. uenient dies, in quibus non relinquetur hic lapis super lapidē, qui non destruat. M. [Sedente autem eo super montē Oliueti * con * e regio tra templum, accesserunt ad eum discipuli eius secretō, R. & interrogabant eum separatim Petrus, & Iacobus, & Andreas, & Ioannes M. dicentes: Dic nobis præceptor, quando hæc erunt? & quod signū aduentus tui, & consummationis seculi? Et respondens i e s v s, dixit eis: Videte, ne quis uos seducat. Multi uenient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus, & multos seducunt. L. Et tempus appropinquabit. Nolite ergo ire post illos. M. Audiri enim estis prælia & * opiniones * rumo- præliorū. L. [Cū autem audieritis præres lia, & seditiones, nolite terreri. Oportet enim primū hæc fieri, sed nondum statim c. finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum. Et terræ motus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, terroresq; de cælo, & signa magna erunt. M. Hæc autem omnia initia sunt dolorum. R. Videte autem uosmetipsos. L. Sed ante hæc omnia iniicient uobis manus suas, & persequentur. M. Tunc tradent uos in tribulationē,

& occident uos. R. Tradent enim uos in cōciliis, & in synagogis suis uapulabitis, & ante reges & praesides stabitis propter me. & nomē meū. L. Cōtinget autem uobis in testimoniū illis. M. Et eritis odio omnibus gentibus propter nomē meum. Et tunc scādalizabūtur multi, & inuicem tradent, & odio habebūt inuicē. Et multi pseudoprophetae surgent, & seducēt multos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorū. Qui autē perseuerauerit usq; in finē, hic saluus erit. Et praedicabitur hoc Euangelium regni in uniuerso orbe, in testimoniū omnibus gētib; & tunc ueniet * cōsummatio. R. Et cūm duxerint uos tradentes, L. ponite in cordibus uestris nō praemeditari, * quē ad modū respondeatis: nō enim uos estis loquētes: sed Spiritus sanctus. I. Ego enim R. in illa hora L. dabo uobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarii uestri. R. Tradet autem frater fratrem in mortē, & pater filium: & confurgent filii in parentes, & morte eos afficiēt. I. Trademini enim ¶ *habiti* a parentibus, & fratribus, & amicis, & cognatis: & eritis odio ¶ omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de ¶ *ab* capite uestro non peribit. In * patientia uestra

*finis

*defensionem

¶ *habiti*
ab

*tolerantia

uestra possidebitis animas uestras.]

De aduentu & persecutione Antichristi. *Mat. 24. Mar. 13. Luca 21.*

CAP. CXXXIIII.

M C Vm ergo uideritis abominationem ¶ *Dan. 9. 2*
desolationis, quae dicta est à Daniele propheta, stantē in loco sancto, R. ubi non debet, M. qui legit, intelligat. L. quia appropinquabit desolatio eius. M. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, nō descendāt aliquid tollere. * de domo sua, & qui in agro, non reuertantur tollere tunicam suam, L. & qui in medio eius sunt, discedāt, & qui in regionibus, non intrent in eam, quia dies ultionum hi sunt, ut impleantur omnia, quae scripta sunt. Vae autem praegnantibus & ¶ *La 2. 22*
nutrientibus in illis diebus. M. Orate, ne fiat fuga uestra hyeme uel sabbato. L. Erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic. Et cadent in ore gladii, & captiui ducētur in omnes gentes. Et Hierusalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum.

De signis cōsummationis seculi.

Mat. 24. Mar. 13. Luc. 17. CAP. CXXXV.

L. ET ait ad discipulos suos: Veniet tempus, quando desiderabitis uidere unū diem filii hominis, & nō uidebitis. M. Erit

p s enim

enim tunc tribulatio magna. R. Eruntq; dies illi tribulationis tales, quales nō fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus usq; nunc, neq; fient. Et nisi abbreviasset Dominus dies illos, nō fuisset salua omnis caro, sed propter electos, quos elegit Dominus, abbreviabit dies. M. Tūc si quis uobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere, L. nolite ire, neq; sectemini. M. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabūt signa magna, & prodigia. R. & portenta ad seducendos (si fieri potest) etiā electos. Vos ergo uidete: ecce prædixi uobis omnia. M. Si ergo dixerint uobis: Ecce in deserto est: nolite exire. Ecce in penetralibus: nolite credere. L. Nam sicut fulgur exit ab oriente, coruscans deß sub cælo in * ea, quæ sub cælo * sunt, fulget, M. & paret * altero usque in occidentem: ita erit & aduentus * est filii hominis, in die sua. Vbicunque fuerit * cada- * corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Primum oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

De signis posteriorib⁹ cōsummatiōis seculi. *Mat. 24. Luc. 21. c. cxxxvi.*

M. **T**acim autem post tribulationem die-
Esai. 13 b **S**um illorum, sol obscurabitur, & luna
Eccl. 32. b non dabit lumē suū, & stellæ cadēt de cælo.

Io. 1. **E**t erunt signa in Sole & Luna & *Joel. 2. e*
 stellis, & in terris * pressura gentium, * præ * auxie-
 confusione sonitus maris, & fluctuū, are-
 tates scentibus hominibus præ timore & expe- * per de-
 ctatione, & quæ superueniēt uniuerso orbi. speratio-
 nem re-
De aduentu Christi iudicis signi
ficato multipliciter. *Mat. 24. & corum*

Luc. 21. & 17. Mat. 13. C. A. CXXXVII.

M **E**T tunc parebit signum filii hominis
 A in cælo: & tunc plangent omnes tri-
 bus terræ. Et uidebunt filium hominis ue-
 nientē in nubibus cæli cum * uirtute ma- * potesta
 gna, & maiestate. Et mittet angelos suos te multa
 cum tuba & uoce magna: & congregaba- et gloria
 bunt electos à quatuor uētis, à summis cæ-
 lorum usq; ad * terminos eorum, R. & à * extre-
 summo terræ usq; ad summū cæli. M. Ab ma
 arbore autē fici, discite * parabolam. Cūm * simili-
 iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, tudinē
 R. cognoscitis, quia in proximo fit æstas.
 L. His autem fieri incipientibus, suscipite, 21
 & leuate capita uestra, quoniā appropin-
 quat redemptio uestra. Et dixit illis simi-
 litudinē: Videte ficulneam, & omnes ar-
 bores, cūm producunt iam ex se fructum,
 scitis quia prope est æstas. R. Ita & uos
 cū uideritis hæc fieri, M. scitote quia pro-
 pe est, & in ianuis L. regnum Dei. Amen 21
 dico

dico uobis , quoniam non prateribit generatio hæc , donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt.] Attendite autem uobis , ne forte grauentur corda uestra crapula , & ebrietate, & curis huius uitæ, & *ignuat
 Gen. 7. b sedent super faciem omnis terræ. m. [De die autem & hora illa, nemo scit, neq; angeli cælorum, r. neq; filius, m. nisi solus pater. Sicut autem fuit in diebus Noë, ita erit in diebus aduentus filii hominis. Sicut enim erant ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradêtes, usq; ad eum diem , in quo intrauit in arcam Noë , & non cognouerunt , donec uenit diluuiũ, & tulit, l. & perdidit omnes: m.
 17 ita erit aduentus filii hominis. l. Similiter sicut factum est in diebus Loth: edebant & bibebant, emebant & uendebant, plantabant & ædificabãt. Qua die autem exiuit Loth à Sodomis , pluit Deus ignẽ & sulphur de cælo, & omnes perdidit, secundum hæc erit, qua die filius hominis reuelabitur. In hora illa, qui fuerit in tecto & uasa eius in domo, ne descēdat tollere illa. Et qui in agro, similiter non redeat retro. Memores estote uxoris Loth.
 Quic

F Quicumq; quæserit animam suam saluã facere, perdet eam. Et quicumq; perdidit eam, uiuificabit illam. Dico uobis, in illa nocte erũt duo in lecto, unus assumetur, & alter relinquetur. Duæ erant molentes in unum m. in mola, l. una assumetur, & altera relinquetur. Duo in agro , unus assumeretur, & alter relinquetur. Respondentes dicunt illi: Vbi, Domine? qui Dixit illis : Vbiunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni * habeami-
 Lucæ 17. & stare ante filium hominis. * redda-
 Lucæ 12. mini

De uigilia, & Oratione. Lucæ. 21. c.

18. Mat. 24. Mar. 13. CAP. CXXXVIII.

l. Dicebat autem & parabolã ad illos: 18
 A [scilicet discipulos] quoniã oportet semper orare, & non * deficere, dicens: Iudex quidam erat in ciuitate quadam , qui Deum non timebat, & hominem non reuerbatur. Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & ueniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo. Et uolebat * per multum tempus. Post hæc autem * aliquãdixit intra se : Etsi Deum non timeo, nec diu hominem reuereor , tamen quia molesta * tandẽ est mihi hæc uidua, uindicabo eam, ne * in * uitupenouissimo ueniens * fugillet me. Ait autem ret
 reu

tem Dominus: Audite, quid Iudex iniquitatis dixit. Dens autem non faciet uindictam electorū suorum clamantium ad

*etiam se die ac nocte, & patientiam habebit in longani illis? Dico uobis, quia citò faciet uindictam illorum. Veruntamē filius hominis stens suueniens, putas inueniet fidem super terrā? per illis

R. [Videte, uigilate & orate: nescitis enim quando tempus sit. Sicut enim homo, qui peregrē profectus, reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem* cuiuscun- que operis, & ianitori praecepit, ut uigilaret. Vigilate ergo, nescitis enim quando

Dominus domus uenit, serō, an media nocte, an gallicāru, an manē: ne cūm uenerit repentē, inueniat uos dormientes. Quod

12 autē uobis dico, omnibus dico: Vigilate.]

L. [Sint lumbi uestri praeincti, & lucerne ardētes in manibus uestris. Et uos similes hominibus expectantibus Dominū suum, quando reuertatur à nuptiis: ut cūm uenerit, & pulsauerit, contestum aperiant ei. Beati sunt serui illi, quos cūm uenerit Dominus, inuenit uigilantes. Amen dico uobis, quod praeinget te, & faciet illos discubere, & transiens ministrabit illis. Et si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia

*custo- uigilia uenerit, et ita inuenit: beati sunt serui illi. m. [Vigilate ergo, quia nescitis

qua

qua hora Dominus uester uēturus sit. L.

Hoc autem scitote, quoniā si sciret paterfamilias, qua hora fur ueniret, uigilaret utiq; & non finiret perfodi domū suam.

Et uos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet.] Ait autē ei

Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolā, an ad omnes? Dixit autē Dominus:

Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore triti-

ci* mensurā? Beatus ille seruus, quem cūm uenerit Dominus, inuenit sic faciētem. sum

m. Amē dico uobis, super omnia bona, l. quae possidet, m. constituet eum.] Si autē

12 dixerit malus ille seruus in corde suo: Moram facit dominus meus uenire, & ceperit percutere cōseruos suos. l. & ancillas,

& edere & bibere, & inebriari. m. madu- cer autē & bibat cum ebriosis: l. ueniet

dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum,

*diffeca partemq; eius cū infidelibus. m. & hypo- bit

critis ponet. Ibi erit fletus & stridor dentium. l. Ille autem seruus, qui cognouit

uoluntatem Domini sui, & non se prae- parauit, & non fecit secundum uoluntatem

eius, plagis uapulabit multis. Qui autem nō cognouit, & fecit digna plagis, uapu-

labit

labit paucis. Omni autē cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commédauerunt multum, plus petent ab eo. Ignem ueni mittere in terram, & quid
 *si iam
 accensus
 est
 uolo, * nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, usq; dum perficiatur? Putatis quia pacem ueni mittere in terram? non dico uobis, sed separationem. Erunt enim ex hoc quinq; in una domo diuisi, tres in duos, & duo in tres. Diuidetur pater in filium, & filius in patrem suum. Et mater in filiam, & filia in matrem. Socrus in nurum suam, & nurus in socrum suam.

De decem uirginibus, & decem talentis. *Mat. 13. Luc. 14. c. CXXXIX.*

Tunc simile erit regnum cælorum ^A decem uirginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obuiam sponso & sponse. Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinq; prudētes. Sed quinq; fatuæ accipitis lampadibus, non sumpserunt oleum secū. Prudentes uerò acceperunt oleū in uasis suis cum lampadibus. Moram autē faciente sponso, dormitauerunt omnes, ac dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus uenit, exite obuiā ei. Tunc surrexerunt omnes uirgines illæ, & ornauerunt lampades suas. Fatuæ autem

tem

tem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo uestro, quia lampades nostræ extinguantur. Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis & uobis, ire potius ad uendentes, & emite uobis. Dum autem irent emere, uenit sponsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. * Nouissimè uerò ueniūt & reliquæ uirgines, dicentes: Domine, domine, aperi nobis. At ille respondens, ait: Amen dico uobis, nescio uos. Vigilate itaq; , quia nescitis diē neq; horā. ¶ Sicut enim homo peregrinè proficiscens, uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinq; talēra, alii autem duo, alii uerò unum: unicuique secundum propriam uirtutem, & profectus est statim. Abiit autem qui quinq; talēra acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinq;. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autē unum acceperat, abiit & fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. Post multum uerò tēporis uenit Dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. Et accedens, qui quinq; talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinq; talēra tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi

* Postremum

¶ in qua filius hominis ueniet.

De decē talentis. * potentiana

q domin

dominuseius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudiū Domini tui. Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi Dominus eius: Euge, serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudiū Domini tui. Accedens autem & qui unum talenti acceperat, ait: Domine, noui te scio quia homo durus es: metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti. Et timens, abiit: & abscondi talentum tuum in terrā. Ecce, habes quod tuum est. Respondens autem Dominus eius, dixit ei: Serue male & piger, sciebas quia meto ubi non seminavi, & cōgrego ubi non sparsi, oportuit ergo te pecuniam meam committere numulariis, & acciens ego accepissem utiq; quod meum est, cum usura. Tollite igitur ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti, dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod uidetur habere, auferetur ab eo. Er inutilem seruum eiecite in tenebras exteriores. Illic erit fletus, & stridor dentium. [*Parabolam de decem Aenis, uide supra, capite cxii.*]

De

De uentilatione aræ in extremo iudicio. *Mat. 25. CAP. CXL.*

Cum autē uenerit filius hominis in *maiestate sua, & omnes *angeli *gloria eius cum eo: tunc sedebit super sedē maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gētes, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Et statuet oues quidē à dextris, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex, his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum à cōstitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes erā, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, & uisitastis me: in carcere erā, & uenistis ad me. Tunc respondebūt ei iusti, dicentes: Domine, quando te uidimus esurientem, & pauimus? sitientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te uidimus hospitum, & collegimus? aut nudum, & cooperuimus te? Aut quando te uidimus infirmum, aut in carcere, & uenimus ad te? Et respondens Rex, dicet illis: Amen dico uobis, quā diu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet et his qui à sinistris eius erunt: Dicedite à me maledicti in ignem æternum, qui pa-

q 2 ratur

ratus est diabolo, & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, & non uisitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando uidimus te esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico uobis, quãdiu non fecistis uni de* minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in uitam æternam.]

*mini-
mis

De ultimo reditu Christi à monte Oliueti in Bethaniam. Luc. 22.

Mat. 11. Mat. 26. CAP. CXLI.

1. **A**ppropinquabat autẽ dies festus azymorum, qui dicitur Pascha. Et factum est cùm consummasset *I E S V S* sermones hos omnes, dixit discipulis suis: Scitis quia post biduum pascha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur. *R.* Cùm autem iam uespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

De Alabastro unguenti. Ioan. 12.

Mat. 14. Mat. 26. CAP. CXLI.

Fecer

1. **F**ecerunt autẽ ei cenam ibi, *R.* in domo Simonis leprosi. *I.* Et Martha ministrabat: Lazarus uerò erat unus ex discumbẽtibus. *R.* Et cùm recuberet, *I.* Maria accepit libram unguenti nardi pisticæ pretiosi, & unxit pedes *I E S V*, & extersit capillis suis pedes eius, *R.* & fracto alabastro effudit super caput *M.* ipsius recumbentis, *I.* & domus repleta est ex odore unguenti. *R.* Erant autẽ quidam indignẽ ferentes intra semetipfos discipuli, & dicentes: * Ut quid perditio hæc unguenti * Ad facta est? *I.* Dixit ergo unus ex discipulis eius, Iudas Iscariotis, qui eum erat traditurus: Quare hoc unguentum non uenit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis *pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & *cura es-
*oculos habens, & ea quæ mittebantur, set illi portabat. *R.* Et fremebãt in eã. *M.* Sciens * marsu-
autẽ *I E S V S*, ait illis: *R.* Sinite illã. *I.* in diẽ pium sepulturæ meæ seruat illud. *M.* Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonũ operata est in me. *R.* Semper enim pauperes habetis uobiscũ: & cùm uolueritis, poteritis eis benefacere: me autẽ nõ semper habebitis. Quod habuit, hoc fecit. Preuenit ungere corpus meum in sepulturã. *M.* Mittens enim unguentum hoc in corpus
q 3 meum,

meum, ad sepeliendum me fecit. Amē di-
co uobis, ubicunque predicatum fuerit
Euangelium hoc in toto mūdo, & quod

*mūlti-
ris, sup-
ple hęc fecerit r. narrabitur in memoria ei?
**De Christi uenditione facta per
Iudam.** *Mat. 26. Luc. 22. Mar. 14.*

CAPVT CXLIII.

Tunc cōgregati sunt principes sacer-
dotum, & seniores populi, in atrium
principis sacerdotum, qui dicebatur Cai-
phas, & consilium fecerunt. r. Et quære-
bāt summi sacerdotes & Scribæ, quomo-
do eum dolo tenerent, & occiderent. l.
Timebant uerò plebem. m. Dicebant au-
tem: Non in die festo: Ne fortē tumultus
fieret in populo. l. Intrauit autem Sata-
na in Iudam, qui cognominabatur Isca-
riotes, unum de duodecim: & abiit m. ad
principes sacerdotū r. & summos sacer-
dotes, ut proderet eū illis. l. Et loquutus
est cum principibus sacerdotum & magi-
stratibus, quemadmodū illū traderet eis,
m. & ait illis: **Quid uultis mihi dare, &
ego uobis eum tradam?** r. Qui audientes
gausi sunt, & promiserūt, l. & pacti sunt
pecuniam illi dare. m. At illi cōstituerūt
ei triginta argenteos l. & sponpondit. m.
Et exinde quarebat opportunitatem, ut
cum opportunē traderet l. sine turbis.

Liber

LIBERTER-
TIVS.

De Egressu Christi.

**De missione Petri, & Ioannis, ut
pararent pascha.** *Ioan. 22. Mat. 26.*

Mar. 14. Luc. 22. CAP. CXLIIII.

ANTE diem festū paschæ,
r. primo die azymorum,
quando pascha immola-
bant: l. & in quo necesse
erat *occurri pascha: m. ac-
cesserunt discipuli ad Iesum: r. & dicunt: **lari**
ei discipuli: **Quō uis eamus, & paremus ti-
bi, ut manduces Pascha?** Et mittit duos ex
discipulis suis, l. Petrum & Ioannē, dicēs:
Euntes parate nobis Pascha, ut māduce-
mus. At illi dixerūt: **Vbi uis paremus?** Et
dixit ad eos: m. **Ite in ciuitatē ad quendā.**
l. **Ecce introeuntibus uobis in ciuitatem,**
occurret uobis homo *āphorā aq̄q̄ por-
tans: sequimini eum in domum, in quam
intrat, & dicetis patrifamilias dom⁹: **Di-
cit tibi magister.** m. **Tēpus meū prope est,**
apud te facio Pascha cum discipulis meis.
r. **Vbi est refectio mea l. & diuersorium,**

q 4 ubi

ubi Pascha cū discipulis meis māducem? Et ipse ostendet uobis cœnaculum magnum strātū, & ibi parate nobis. R. Et abierūt discipuli eius, & uenerunt in ciuitatem. L. Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis Iesus: & parauerunt Pascha.

De comestione agni paschalis in cœna Domini. *Mat. 26. Mar. 14.*

Luce 22.

CAP. CXLV.

M. & R. **V**espere autem facto, uenit [à Bethaniam in Hierusalem] cū duodecim. L.

Et cū facta esset hora, discubuit, & duodecim apostoli cū eo. Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha māducare uobiscum antequam patiar. Dico enim uobis,

* post hoc
* nō edā
ultra ex
eo
† hoc
* germine

quia ex hoc [id est, post hanc horā] nō manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. Et accepto calice, gratias egit, et dixit: Accipite ꝑ, & diuidite inter uos. Dico enim uobis, quod nō bibam de generatione uitris, donec regnum Dei ueniat.

De ablutione pedum, & obscura proditoris manifestatione.

Ioan. 13.

CAP. CXLVI.

Sciens Iesus quia uenit hora eius, ut transeat de hoc mundo ad patrē: cū dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos: & cœna facta [agni typici] cū iam diabolus misisset in cor, ut traderet

traderet eum Iudas Simonis Iscariotis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum uadit: surgit à cœna, & ponit uestimēta sua. Et cū accepisset linteum, præcinxit se. Deinde misit aquam in peluim, & cepit lauare pedes discipulorum suorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum, & dicit ei Petrus: Domine tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus, & dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus: Si non lauero te, non habebis partē mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, nō tantum pedes meos, sed & manus & caput. Dicit ei Iesus: Qui lotus est, nō indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. Et uos mundi estis, sed non omnes. Sciebat nanque quisnam esset, qui traderet eum. Propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lauit pedes eorum, & accepit uestimenta sua, cū recubisset iterum, dixit eis: Scitis, quid fecerim uobis? Vos uocatis me magister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego laui pedes uestros dominus & magister, & uos debetis alter alterius lauare pedes. Ex eplum enim dedi ꝑ ꝑ uobis,

uobis, ut quemadmodū ego feci uobis, ita & nos faciatis. ¶ Amē amē dico uobis, nō est seruus maior domino suo, neq; *apostolus maior eo qui misit illū. Si hæc feceritis, beati eritis, si feceritis ea. Nō de omnibus uobis dico, [quod eritis beati] ego scio quos elegerim: sed ut adimpleatur scriptura, Qui manducat mecum panem leuabit contra me calcaneum suum. Amodo dico uobis prius quā fiat, ut cū factum fuerit, credatis quia ego sum.

Psa. 40. c.

De sacramēti Eucharistiæ institutione. *Matt. 16. Mar. 14. Luc. 22.*

CAPVT CXLVII.

M. **C**oenātib; autē eis, accepit Iesus panē, & L. gratias egit, m. benedixit, ac fregit deditq; discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est corpus meū, L. qd̄ pro uobis tradetur. Hoc facite in meā cōmemorationē. Similiter et calicē postquā cenauit m. accipiēs, gratias egit, & dedit illis, dicēs: Bibite ex hoc oēs: Hic ē sanguis me⁹ noui testamēti. L. Hic est calix noui testamēti in meo sanguine, qui pro uobis m. & pro multis effunderet in remissionē peccatorū. Dico autē uobis, quia non bibā amodo de hoc genimine uitis, usq; in diē illū, cū illud bibā nouū uobiscū in regno patris mei. R. Et biberunt ex eo oēs.

De

De apertiori proditoris manifestatione, eiusq; egressu. *Matt. 26. Ioa. 13. Luc. 22. Mar. 14.* CAP. CXLVIII.

I. **A**men dico uobis, qui accipit, A si quem misero, me accipit. Qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Cū hæc dixisset Iesus turbatus est spiritu, & *protestatus est, & dixit, Amen dico uobis, quia unus ex uobis me tradet, B R. qui manducat mecum. I. Aspiciebant ergo adinuicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. M. Et cōtristati ualde, cœperunt singuli R. & singulatim M. dicere: Nūquid ego sum Domine? At ille respondens, ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in *paropside, hic me tradet. Filius quidem hominis uadit, sicut scriptū est de illo. Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum rabbi? Ait illi: Tu dixisti. I. Erat ergo recumbēs unus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei: Quis est, de quo dicitur? Itaq; cū recubisset ille super pectus Iesu, dicit ei: Domine quis est? Respondit Iesus: Ille est, cui ego intinctū panē porrexero.

*testatus

*catino

xero.

xero. Et cum intinxisset panē, dedit Iudę Simonis Iſcariotis. Et post buccellā intravit in eū Satanas. Et dicit ei Iesus: Quod facis, fac citius. Hoc autē nemo sciuit discubentiu, ad quid dixerit ei. Quidā enim putabant, quia oculos habebat Iudas, quod dixerat ei Iesus: Eme ea quę op⁹ sunt nobis ad diem festum. Aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille, exiuit continuo. Erat autē nox. Cum ergo exisset, dixit Iesus: Nūc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eū in semetipſo. Et continuo clarificabit eum.

*glorificatus

De quęstione, quis discipulorū esset maior: & prædictione negationis Petri. *Mat. 26. Marc. 14.*

Luc. 22. Io. 13. CAP. CXLIX.

ET ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset, qui eum traditurus esset. Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum uideretur esse maior. Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici uocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est in uobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. Nā quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? Nōne qui recumbit?

Ego

Ego autem in medio uestrum sum, sicut qui ministrat. Vos autē estis, qui permanistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnū, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedetis super thronos iudicantes duodecim tribus Iſraēl.] *M.* Tunc dixit illis Iesus: Omnes uos scandalum patiemini in me in ista nocte, quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergetur oues gregis. Sed postquam resurrexero, præcedam uos in Galilæam. Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, nunquam scandalizabor. Et ait illi Iesus: *C. l.* Simon ecce Satan expetuit uos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogauit pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. *D. r.* Filioli adhuc modicum uobiscum sum. Quæretis me, & sicut ego dixi Iudæis, Quod ego uado, uos non potestis uenire. Et uobis dico modo: Dicit ei Simon Petrus: Domine quo uadis? Respondit Iesus: Quod ego uado, non potes me sequi modo. Sequeris autē postea. Dicit ei Petrus: ¶ Quare non possum te sequi modo? Domine tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire. Animam meam pro te ponam.

Zac. 13. e

¶ Domi-

ne

tur pater in filio. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. [Si diligitis, & alium *paraclerum dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternam, spiritum ueritatis, quem mundus non potest accipere, quia non uidet eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud uos manebit, & in uobis erit. Non relinquam uos orphanos: ueniam ad uos. Adhuc modicum, & mundus me iam non uidet. Vos autem uideris me, quia ego uiuo, & uos uiuetis. In illo die uos cognoscetis, quia ego sum in patre meo, & uos in me, & ego in uobis. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & *manifestabo ei meipsum.] Dicit ei Iudas, non ille Iscariotis: Domine quid factum est, quia manifestaturus es teipsum nobis, & non mundo? Respondit Iesus, & dixit ei. [Si quis diligit me, sermonem meum seruat, & pater meus diliget eum, & ad eum uenietis, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus, sed eius qui misit me patris. Hæc locutus sum uobis, apud

* confessorum

* insinuatione

apud uos manes. Paraclerus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & *suggeret *submonebit uobis omnia quæcumque dixerit uobis. Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. Non quomodo mundus dat, ego do uobis. Non turbetur cor uestrum, neque formidet. Audistis, quia dixi uobis, *Vado & *Ab eo uenio ad uos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia *uado ad patrem, quia pater maior me est. Et nunc dixi uobis, prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar uobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus, quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi pater sic facio.] Surgite eamus hinc. *m.* Et hymno dicto exierunt. [*extra ciuitatem, uersus montem Oliueti.*]

De residuo sermonis Domini, facti post urbis egressum, modo eundo, modo stando.

20. 21. 15. 16. 17.

CAP. CL I.

[E]go sum uitis uera, & pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus adferat. Iam uos mundi estis propter sermonem, quem loquutus sum uobis. Ma-

r nete

nete in me, & ego in uobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi māsērit in uite: sic nec uos, nisi in me māsēritis. ¶ Ego sum uitis, & uos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructū multū: quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me nō māsērit, mittetur foras, sicut palmes: & arefcet, & colligent eum, & in ignē mittent, & ardet. ¶ Si māsēritis in me, & uerba mea in uobis māsērint, quodcumque uolueritis, petetis, & fiet uobis. ¶ In hoc clarificatus est pater meus, ut fructum plurimum adferatis, & efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos. Manete in dilectione mea. Si praecepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut & ego praecepta patris mei seruauī, & maneo in eius dilectione. Hæc loquutus sum uobis, ut gaudiū meum in uobis sit, & gaudiū uestrū impleatur. ¶ Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicē, sicut dilexi uos. Maiorē hac dilectiōe nemo habet, quā ut animā suā ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego praecepī uobis. ¶ Iam non dicam uos seruos, quia seruus nescit, quid faciat domino eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumq; audiui à patre meo, nota feci

*glorificatus

*Post hac

feci uobis. Non uos me elegistis, sed ego elegi uos, & posui uos, ut eatis & fructum adferatis, & fructus uester maneat: ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo, det uobis. ¶ Hæc māsēro uobis, ut diligatis inuicē. Si mūdus uos odit, scitote, quia me priorē uobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mūdus quod suū erat, uos diligeret: quia uerō de mundo non estis, sed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mūdus. Memērote sermonis mei, quem ego dixi uobis: Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt, & uos persequētur. Si sermonē meū seruauerint, & uestrum seruabū: Sed hæc omnia facient uobis propter nomen meum, quia nesciunt eum, qui misit me. Si non uenifsem, & loquutus eis nō fuifsem, peccatum non haberent. Nunc autem excusationē non habent de peccato suo. Qui odit me, odit & patrem meum. Si opera non fecifsem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & uiderunt, & oderunt & me, & patrem meum. Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege corū scriptus est: Quia odio habuerunt me gratias. ¶ Cum autē uenerit paraclētus, quem ego mītram uobis à patre, spiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille testimonium

r per

perhibebit de me. Et uos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Hæc

16 loquutus sum uobis, ut non scandalizetis. ^{*Alienos} Absque synagogis facient uos. Sed ^{à syna-} uenit hora, ut omnis, qui interficit uos, argogis fa- bitretur ^{* obsequium se præstare Deo.} Et ^{cient, id hæc facient uobis, quia non nouerunt pa-} est, excō trem neq; me. Sed hæc loquutus sum uo- mūnica- bis, ut cum uenerit hora, corum remini- bunt. ^{scamini, quia ego dixi uobis.] Hæc autē}

^{*cultum} uobis ab initio non dixi, quia uobiscum eram. Et nunc [uado ad eum, qui me misit, & nemo ex uobis interrogat me, quo uadis? Sed quia hæc loquutus sum uobis, x tristitia impleuit cor uestrum, sed ego ueritatem dico uobis, Expediit uobis, ut ego uadam. Si enim nō abiero, paracletus non ueniet ad uos, Si autem abiero, mittam eum ad uos. Et cum uenerit, ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. De peccato quidē, quia non crediderunt in me. De iustitia uerō, quia ad patrem uado, & iam non uidebitis me. De iudicio autē, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc multa habeo uobis dicere, sed nō potestis portare modo.

Cum autem uenerit spiritus ille Veritatis ^{*ducet} docebit uos omnē ueritatem. Non enim ^{uos in} loquetur à semetipso, sed quæcūq; audierit, loquetur

loquetur, & quæ uentura sunt, annuntia- bit uobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annūtiabit uobis. Omnia quæ- cunque habet pater, mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiat ^{ampli?} uobis.] [Modicum, & iam non uidebi- tis me, & iterum modicum, & uidebitis me, quia uado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius adiuuicē: Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum & iam non uidebitis me, & iterum modicum & uidebitis me, & quia uado ad patrem? Dicebāt ergo: Quid est hoc, quod dicit nobis Modicum? Ne- scimus, quid loquitur. Cognouit autē i e- s v s, quia uolebāt eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter uos, quia dixi, Modicum & non uidebitis me, & iterum modicum, & uidebitis me. Amen amen di- ^{ameti-} co uobis, quia plorabitis & ^{tabitis} flebitis uos, mundus autē gaudebit, uos autem cōtri- stabimini: sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia uenit hora eius. Cum autē peperit puerum, iam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et uos igitur nunc quidē tristitiam habetis. Iterum autē uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet à uobis:] & in die illo me non rogab

rogabitis quicquam. [Amé amé dico uobis: * Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Vsq; modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite & accipietis, ut gaudium uestru sit plenum. Hæc in prouerbis loquutus sum uobis. Venit hora, cum iam non in prouerbis loquar uobis, sed palam de patre meo annuntiabo uobis. In illo die in nomine meo petetis. Et non dico uobis, quia ego rogabo patrem de uobis. Ipse enim pater amat uos, quia uos me amatis, & credidistis, quia à Deo exiui. Exiui à patre, & ueni in mundum: iterum relinquo mundum, & uado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, & prouerbum nullum dicis. Nunc scimus, quia scis omnia, & non opus est tibi, ut quis te interroget. In hoc credimus, quod à Deo existi.] Respondit eis Iesus: [Modo creditis. Ecce uenit hora, & iam uenit, ut dispergamini unusquisq; in propria, & me solum relinquatis. Et tamen non sum solus, quia pater mecum est. Hæc loquutus sum uobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego uici mundum. Hæc loquutus est IESVS. [& subleuatis in caelum oculis, dixit: Pater uenit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarifi

17

clarificet te: sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis uitam æternam. Hæc est autem uita æterna, ut cognoscant te solum Deum uerum, & quem misisti IESVM Christum.] Ego te clarificaui super terram, opus conuincimauit, quod dedisti mihi ut faciã. Et nunc clarifica me tu pater apud te ipsum, claritate quam habui prius, quam mundus fieret, apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt. Et nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt: quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt & cognouerunt uerè, quia à te exiui, & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt, & clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te uenio.] Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo: quos ^{¶ in manu} dedisti mihi, custodiui, & nemo ex eis ^{do} perit, nisi filius perditionis, ut scriptura ^{psa. 105. b} impleatur. Nunc autem ad te uenio, & hæc

r + loquor

loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit: quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos à malo. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. Sanctifica eos in ueritate. Sermo tuus ueritas est. Sicut tu me misisti in mundū, & ego misi eos in mundum, & ego pro ipsis sanctifico incipsum, ut sint & ipsi sanctificati in ueritate. Nō pro his autē rogo tantū, sed & pro eis, qui credituri sunt per uerbum eorū in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut mundus credat, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam tu dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis & tu in me, ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexi eos, sicut & me dilexisti. Pater quos dedisti mihi, uolo ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut uideant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, nūdus te non cognouit. Ego autem te cognoui, & ii cognouerunt, quia tu me misisti, & notum feci eis

†114

eis nomen tuum, ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

De ingressu Christi in hortum, & de oratione, & captiuitate sua. *Mat. 26. Mar. 14. Luc. 22.*

Ioan. 18.

CAP. CLII.

Hæc cum dixisset **I**ESVS egressus est cum discipulis suis, **L.** secundum consuetudinem **M.** in montem Oliueti, **I.** trans torrentem Cedron, **M.** in uillam **R.** cui nomē Gethsemani. **I.** ubi erat hortus, in quē introiuit ipse & discipuli eius. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locū quia frequenter conuenerat **I**ESVS illuc cum discipulis suis. **M.** Et dixit discipulis suis: Sedere hic, donec uadam illuc & orem. Et coassumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse, **R.** pauere & tædere. **M.** Tunc ait illis: * Tristis est anima mea usque ad mortem. * Sustinete hic, & uigilate mecum. **L.** Et ipse auulsus est ab eis, te quantum iactus est lapidis. **M.** Et progressus puñillum, procidit in faciem suam ad iactū **R.** super terrā, & orabat, ut si fieri posset, c transiret ab eo hora. Et dixit: Abba pater, omnia possibilia sunt tibi, transfer hęc calicem à me: sed non quod ego uolo, sed quod tu. **M.** Et uenit ad discipulos suos,

r s &

& inuenit eos dormientes. Et dixit Petro sic: r. Simon dormis? Non potuisti una hora uigilare mecum? Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autē infirma. m. Iterum secundo abiit & orauit r. eundem sermonē, dicens: m. Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat uoluntas tua. Et uenit iterum & inuenit eos dormientes: Erant enim oculi eorū grauati, r. & ignorabāt quid responderent ei. m. Et relictis illis, iterum abiit terrio, & orauit eundem sermonē. l. Et positus genibus orabat, dicens: Pater si uis, transfer calicem istum à me: Veruntamen non mea, sed tua uoluntas fiat. Apparuit autē illi angelus de caelo, confortās eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione, & uenisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia. Et ait illis: Quid dormitis? r. Dormite iam, & requiescite. Sufficit. l. Surgite & orate, ne intretis in tentationē. m. Ecce appropinquabit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: r. Ecce qui me tradet, prope est. i. Iudas ergo cum accepisset cohortem, & à pontificib

fificibus & Phariseis ministros, uenit illuc cum laternis, & facibus, & armis. m. Et adhuc r e s v loquēte, ecce Iudas Iscariotis unus ex duodecim, & cū eo turba multa cum gladiis & fustibus & lignis missi à principibus sacerdotum, & Scribis, & senioribus populi. r. Dederat autē traditor eis signum, dicens: Quenecunq; osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite caute. l. Et antecedebat eos, & appropinquauit r e s v, ut oscularetur eum. r. Et cum uenisset, statim accessit ad eum, & ait: m. Aue rabbi. Et osculatus est eū. Dixitq; ei i e s v s: Amice, ad quid uenisti? l. Iuda, osculo filium hominis tradis? i. r e s v s itaq; sciens omnia, quæ uentura erāt super eum, processit, & dixit eis: Quæ quæritis? Responderunt ei: r e s v m Nazarenum. Dixit eis i e s v s: Ego sum. Stabat autem & Iudas, qui tradidit eum, cum ipsis. Vt ergo dixit eis i e s v s, Ego sum: abierūt retrorsum, & ceciderunt in terram. Iterum ergo eos interrogauit: Quæ quæritis? Illi autē dixerūt: r e s v m Nazarenū. Respondit i e s v s: Dixi uobis, Quia ego sum. Si ergo me quæritis, sinite hos abire. Vt impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidit ex eis quenquam. m. Tunc accesserūt, & manus iniecerunt

cerūt in I E S V M, & tenuerūt eum. L. Videntes autem hi, qui cum ipso erāt, quod futurum erat, dixerūt ei: Domine, *si percutiem⁹
 *nō percutimus in gladio? I. Simon ergo Petrus L. unus ex illis I. habens gladium, eduxit eum, & percutit Pontificis summi sacerdotis seruum, & abscidit auriculam eius dexteram. L. Respondens autem I E S V S, ait: Sinite usq; huc. I. Erat autem nomen seruo Malchus. Dixit ergo I E S V S Petro: Mitte gladium tuum in uaginā. Calicem quem dedit mihi pater, non uis ut bibam illū? M. Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas, quia non possum ꝑ rogare patrē meum, & exhibebit mihi modō plus quā duodecim legiones angelorū? Quomodo ergo implebūtur scripturæ? Quia sic oportet fieri. L. Et cū tetigisset auriculam eius, sū nauit eum. Dixit autē I E S V S ad eos qui uenerant ad se, Principes sacerdotum, & magistratus templi, & seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus, comprehendere me, cum quotidie fuerim uobiscum in templo, non extendistis manus in me. M. Et sedebam docens, & non me tenuistis. L. Sed hęc est hora uestra, & potestas tenebrarū. M. Hoc autem totum factū est, ut adimplerentur scripturæ prophet

Gen. 9. 12

ꝑ modō

Esa. 53. 7

phetarū. Tunc discipuli, relicto eo, omnes fugerunt. I. Cohors autem, & Tribunus, & ministri Iudęorum, comprehenderunt I E S V M. R. Adolefens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo, & tenuerunt eum. At ille relicta sindone, nudus profugit ab eis.

De missione Iesu ad Annam: & prima negatione Petri. *Mat. 26.*

Mat. 14. Luc. 22. Ioan. 18. CAP. CLIII.

M A T illi tenētes I E S V M, I. ligauerūt, & adduxerunt eum ad Annam primum. Erat enim sacer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphæ, qui consiliū dederat Iudæis. Quia expedit unum hominē* mori pro populo. Sequebatur autē I E S V M à longe Simō Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille, erat notus pōtifici: & introiuit cū I E S V in atriū Pontificis. Petrus autē stabat ad ostiū, foris. Exiuit ergo discipulus qui erat notus Pōtifici, & dixit ostiarię, & introduxit Petrum intrō. M. usq; in atrium Principis sacerdotū. R. Et cū misset Petrus in atrio, deorsum, L. accēso igne in medio atrio, & circumsedentibus illis, M. Petrus sedebat foris in atrio, L. in medio eorū: quē cū uidisset M. una ancilla, L. sedentem ad lunē, & cum fuisset intuita, dixit:

*perdi

dixit: Et hic cū illo erat. **I.** Dicit ergo Petro ancilla ostiaria, **R.** summi sacerdotis, cū uidisset Petram calefacientem se, **I.** Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? **I.** Mulier, **R.** neq; scio, neq; noui qd dicas. **M.** Tu cū **I E S V** Galilæo eras. At ille negauit eum corā omnibus, dicēs: **I.** Non sum: **L.** Non noui illum. **I.** Stabant autem serui & ministri ad pranas, quia frigus erat, & calefaciebant se. Erat autē Petrus stans cum eis, & calefaciēs se, **R.** Et exiuit foras in atrium, & gallus cātauit. **I.** Pontifex ergo interrogauit **I E S V M** de discipulis suis, & de doctrina eius. Respondit ei **I E S V S**: Ego palam locutus sum mūdo. Ego semper docui in synagoga, & in templo, quod omnes Iudei cōueniunt, et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos, qui audierunt, quid locutus sum ipsis. Ecce, hi sciunt quid dixerim ego. Hæc autē cū dixisset, unus assisēs ministrorū, dedit alapā **I E S V**, dicēs: Sic respōdes pōtifici? Respondit ei **I E S V S**: Si male locutus sum, testimoniū perhibe de malo: Si autem bene, quid me cædis?

De missione Iesu ad Caiphā: & de secunda, & tertia negationibus Petri in domo Caiphæ: deque falsis testimoniis contra Iesum.

sum. *Mat. 16. Mar. 14. Luc. 22. Ioh. 18.*

CAPVT

CLIIII.

I. **E T I E S V M** ligatum misit Annas ad **A** Caiphā, Principem sacerdotū, **M.** ubi Scribæ, & seniores, & Pharisei conue-
nerant. Petrus autē sequebatur eum à longè usq; in atrium Principis sacerdotum. Et ingressus intrō, sedebat cū ministris, **B** ut uideret finem. Exeunte autē Petro* **I a** *in uesti-
nuam, **R.** rursus cū uidisset illū **M.** alia bulum
ancilla, **R.** cœpit dicere circūstantibus, **M.** his qui erant ibi: Hic erat cum **I E S V** Na-
zareno. **I.** Erat autem Simon Petrus stans
& calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Nun-
quid & tu ex discipulis eius es? **L.** Et post
pusillum, alius uidens eum, dixit: Et tu de
illis es. **M.** Et iterū negauit cum iuramen-
to, **I.** & dixit: **L.** O homo, nō sum: **M.** quia
non noui hominem. Et post pusillum, **L.**
intervallo factō quasi horæ unius, alius
quidā affirmabat, dicens: Verè & hic cum
illo erat, nam & Galilæus est. **R.** Rursum,
qui astabant, dicebāt Petro: **M.** Verè & tu
ex illis es, **R.** nā & Galilæus es, **M.** loquela
c tua manifestū te facit. **I.** Dixit ei unus ex
seruis Pōtificis, cognatus eius, cuius absci-
dit Petrus anriculum, Nonne ego te uidi
in horto cū illo? **L.** Et petrus **M.** cœpit ana-
thematizare, detestari, & iurare, **R.** quia
nescio

nescio hominē istum, quem dicitis. **L.** Et cōtinuò adhuc eo loquēte, **R.** iterū gallus d cantauit. Et conuersus Dominus, respexit Petrū. **R.** Et recordatus est Petrus uerbi, quod dixerat ei **I E S V S**, Priusquā gallus eāter bis, ter me negabis. **L.** Et egressus foras Petrus, fleuit anare. **M.** Princeps autē sacerdotū & omne concilium, quærebāt falsum testimoniū cōtra **I E S V M**, ut eum morti traderent. Et non inuenerunt, cum multi falsi testes accessissent. **R.** Et quidā surgentes falsum testimoniū ferebant aduersus eum, dicētes: Quoniā nos audiimus eum dicentē: Ego dissoluam templū hoc manufactū, & post triduum aliud nō manufactum ædificabo. Et nō erat conueniens testimoniū illorum. **M.** Nouissimē autē uenerunt duo falsi testes, & dixerūt: Hic dixit: Possum destruere templū Dei, & post triduum reædificare illud. **R.** Et

* sufficiētia
* cōuenientia testimonia non erāt. Et surgens summus sacerdos in mediū interrogauit **I E S V M**, dicēs: Non respōdes quicquam ad ea, quæ obiciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: **M.** A diuro te per Deū uiuū, ut dicas nobis, si tu es Christus filius Dei **R.** benedicti. **M.** Dixit illi **I E S V S**: Tu dixisti

xisti. **R.** Ego sum. **M.** Veruntamē dico uobis: A modo uidebitis filiū hominis sedentem à dextris uirtutis Dei, & uenientem in nubibus cæli. Tunc Princeps sacerdotum scidit uestimēta sua, dicens: Blasphemauit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam? Quid uobis uidetur? **R.** Qui omnes condēnauerunt eum, esse reū mortis. **L.** Et uiri qui tenebāt eū, illudebāt ei. **M.** Tunc expuerunt in facie eius: **L.** Et uelauerūt eum, cędētes eum cōlaphis. **M.** Alii autē palmas in facie eius dederunt, **L.** & interrogabāt, **M.** dicētes: Prophetiza nobis Christe, Quis est, qui te percussit? **R.** Et ministri eū alapis cędebāt. **L.** Et alia multa blasphemātes dicebāt in eū.

De tertiā cōuentione seniorū, & traditione Iesu Pilato. *Mat. 27.*

Luc. 22. 23. Mar. 15. Jo. 18. 19. CAP. CLV.

L. **E**T ut factus est dies, **R.** confestim, **M.** 22. **A** manē consiliū inierunt **R.** summi sacerdotes, **M.** omnes Principes & Seniores populi, **R.** cū Scribis, & uniuerso cōcilio, **M.** aduersus **I E S V M**, ut eū morti traderēt. **L.** Et duxerūt illum in conciliū suum, dicētes: Si tu es Christus, dic nobis. Et ait illis: Si uobis dixero, non credetis mihi: si autē & interrogauero, non respondebitis mihi, neq; dimittetis. Ex hoc autē erit fili-

s
lius

lius hominis sedēs à dextris uirtutis Dei.
 Dixerunt autē omnes: Tu ergo filius Dei
 ¶ *ad ipsos* es? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum. At
 illi dixerūt: Quid adhuc desideramus testi-
 moniū? Ipsi enim audiui⁹ de ore eius,
 Et surgēs omnis multitudo eorum, r. &
 uincientes I E S V M, r. duxerūt illum r. à
 23 Caipha in prætoriū, L. ad Pilatum. r. Erat e
 13 autē mane. Et ipsi non introierūt in præ-
 toriū, ut non cōtaminarentur, sed mandu-
 carent pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos
 foras. M. Et uinctum tradiderūt Pontio
 Pilato præfidi. Tunc uidēs Iudas, qui tra-
 didit eum, quod damnatus esset pœnitenti-
 a ductus, retulit triginta argenteos prin-
 cipibus sacerdotum, & senioribus populi,
 dicēs: Peccauī, tradens sanguinem iustū.
 * innocētem
 At illi dixerunt: Quid ad nos? tu uideris. D
 Et proiectis argenteis in tēplo, recessit: &
 abiens, laqueo se suspendit. Principes autē
 sacerdotū, acceptis argēteis, dixerunt: Nō
 licet mittere in corbonam, quia pretium
 sanguinis est. Cōcilio autē inito, emerūt
 ex illis agrū siguli in sepulturā peregrin-
 orum. Propter hoc uocatus est ager ille
 Acheldemach, hoc est, ager sanguinis,
 usq; in hodiernū diem. Tunc impletū est
 Hic. 18. a
 Zac. 1. 1. c
 centem; Et acceperunt triginta argēteos,
 pret

pretium appretiatī, quem appretiauerūt à
 filiis Iſraēl, & dederūt eos in agrū siguli,
 sicut cōstituit mihi Dominus. I E S V S au-
 tem stetit ante Præsidiē, r. Et dixit Præsides:
 Quam accusationē adfertis aduersus ho- 18
 minem hunc? Responderunt, & dixerunt
 ei: Si non esset hic malefactor, nō tibi tra-
 didissemus eū. Dixit ergo eis Pilatus: Ac-
 cipite eum uos, & secundum legem uestrā
 iudicate eum. Dixerūt ergo ei Iudæi: No-
 bis non licet interficere quēquam: Vt sermo 18 s v
 inpleretur, quem dixit, signifi-
 cans qua morte esset moriturus. r. Cō-
 ceperunt autē accusare eum, dicentes: Hunc
 inuenimus subuertentem gentem nostrā,
 & prohibētē tributa dari Cæsari, & di-
 centem se Christum Regem esse. Pilatus
 e autem interrogauit eum dicēs: Tu es rex
 Iudæorū? At ille respōdens, ait: Tu dicis.
 Ait autē Pilatus ad principes sacerdotū,
 & turbā: Nihil inuenio causæ in hoc ho-
 mine. At illi inualecebant, dicētes: Com-
 mouet populū, docens per uniuersam Iu-
 dæam, incipiens à Galilæa usq; huc. Pila-
 tus autem audiens Galilæā, interrogauit
 si homo Galilæus esset. Et ut cognouit,
 quod de Herodis potestate esset, remisit
 eū ad Herodē, qui & ipse Hierosolymis
 erat illis diebus. Herodes autē uiso 18 s v,
 s 2
 gaudi

gauiſus eſt ualde. Erat enim ex multo tē-
pore cupiēs uidere eum, eo quōd audiret
multa de illo, & ſperabat aliquod ſignū
uidere ab eo fieri. Interrogabar autē illū
multis ſermonib⁹. At ipſe nihil illi reſpō-
debat. Stabāt autem Principes ſacerdotū,
& Scribæ, cōſtanter accuſantes eum. Spre-
uit autē illū Herodes cum exercitu ſuo,
& illuſit indutū ueste alba, & remiſit ad
Pilatum. Et facti ſunt amici, Herodes &
Pilatus, in ipſa die. Nā antea inimici erant
adinuicem. Pilatus autem cōuocatis prin-
cipibus ſacerdotum, & magiſtratibus, &
plebe, dixit ad illos: Obluſiſti mihi homi-
nem hunc, quaſi auertentem populum. Et
ecce ego coram uobis interrogans, nullā
cauſam inuenio in homine iſto, ex his in-
quibus accuſatis. Sed neq; Herodes. Nam
remiſi uos ad illum, & ecce nihil dignum
morte actum eſt ei. Emendatum ergo il-
lum dimittā. **i.** Introiuit ergo iterum in
prætoriiū Pilatus, & uocauit **I E S V M**, &
dixit ei: **Tu es Rex Iudæorum?** Et respon-
dit **I E S V S**: **A temetiſpo hoc dicis, an aliū**
tibi dixerunt de me? Reſpondit Pilatus:
Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua, &
Pontifices tradiderunt te mihi. **Quid fe-**
cisti? Reſpōdit **I E S V S**: **Regnum meum**
non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo
eſſet

eſſet regnum meum, miniſtri mei utique
decerarēt, ut non traderer Iudæis. Nunc
autem regnum meum non eſt hinc. Dixit
itaq; ei Pilatus: Ergo Rex es tu? Reſpōdit
I E S V S: **Tu dicis, qā Rex ſum ego. Ego in**
hoc natus ſum, & ad hoc ueni in mundū,
ut teſtimonium perhibeā ueritati. Omnis
qui eſt ex ueritate, audit uocē meam. Di-
cit ei Pilatus: Quid eſt ueritas? Et cūm
hoc dixiſſet, iterum exiuit Pilatus ad Iu-
dæos, & ad Principes ſacerdotum & tur-
bas, & dicit eis: Ego nullā inuenio in eo
cauſam. **m.** Et cūm accuſaretur à Principi-
bus ſacerdotū & ſenioribus, nihil respon-
dit. Tunc dixit ei Pilatus, **r.** & interroga-
uit eum ruruſum, dicens: Non reſpondeſ
quicquā? **m.** Non audis quanta aduerſum
te dicunt teſtimonia? **r.** Vide in quantis
te accuſant. **I E S V S** autē amplius **m.** non
reſpondit ei ad ullum uerbum, ita ut mi-
raretur Præſes Pilatus uehementer. Per
diem autem feſtum ſolennem, cōſueuerat
Præſes dimittere populo unum uinctum,
quē uoluiſſent, **r.** & quencunq; petiſſent,
i. neceſſe habebat dimittere eis. **m.** Habe-
bat autem tunc unum uinctum inſignem,
qui dicebatur Barabas. **r.** Et cūm aſcen-
diſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper
faciebat illis. **m.** Congregatis ergo illis,
s 3 dixit

dixit Pilatus : i. Est consuetudo uobis, ut unum dimittam uobis in Pascha. m. Quē uultis dimittā uobis: Barabban, an Iesum, qui dicitur Christus? Sciebat enim, quōd per inuidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Principes autem sacerdotum & seniores cōcituauerunt turbam, & persuaserunt populo, ut peterent Barabbā: Iesum uero perderent. Respondens autem præses, ait illis: Quem uultis uobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbā. i. Erat autem Barabbas Iatro, l. qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate, & homicidiū, missus in carcerem. Iterum autē Pilatus locutus est ad eos, uolens dimittere Iesum. m. Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præses: Quid enim mali fecit? At illi magis l. succlamabant dicentes: Crucifige, erucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illum, & dimittam. i. Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Et m. milites præsidis suscipientes Iesum, in prætorio, & cōgregauerūt ad eum: uniuersam cohortem. Et exuētes eum chlamydem coccinea circumdederūt ei. Et plectentes coronam

nam de spinis, posuerūt super caput eius: et arūdinē in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudæorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius i. & dabāt ei alapas, Exiit iterū Pilatus foras, & dixit eis: Ecce adduco eum uobis foras, ut cognoscatis, quā in eā causam inuenio. Exiit ergo Iesus portans spineam coronam, & purpureum uesumentum, & dicit eis: Ecce homo. Cū ergo uidissent eum pōtiffices & ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum uos, & crucifigite. Ego enim nō inuenio in eā causam. Responderūt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secūdum legem ꝑ̄debet mori, quia filium Dei se fecit. Cū ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est in prætorium iterū, & dixit ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem respōsum non dedit ei. Dixit ergo ei Pilatus: Mihi nō loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Respondit Iesus: Non haberes potestatem aduersus me ullam, nisi tibi esset datum desuper. Propter ea, qui me tradidit tibi, maius peccatum supple

habet. *Exinde quærebat Pilatus dimittēre

terē eum. Iudæi autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cū audisset hos sermones, adduxit foras Iesum, & sedit pro tribunali in loco, qui dicitur Lithostratos, Hebraice autem Gabatha. m. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum

*nequid rei sit tibi cū iusto illo. Et dicit Iudæis: Ecce rex uester. Illi autē clamabāt: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem uestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem nisi Cæsarem. m. Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis L. uocibus magnis, m. tumultus fieret, accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius. Vos uideritis. Et respō. v. des uniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Tunc R. Pilatus uolēs populo satisfacere, L. adiudicauit fieri petitionem eorū. Dimisit autem illis Barabam, qui propter homicidiū & seditionē missus fuerat in carcerē, quē petebāt. Iesum uerō flagellatum tradidit uoluntati eorum, R. ut crucifigeretur. m.

Tunc

Tunc milites prædis suscipientes Iesum in prætorio, R. duxerunt eū in atrium prætorii, & conuocant totā cohortem, & induit eum purpura, & imponūt ei plectētes spineam coronā, & cœperunt salutare eum, Ave rex Iudæorum. Et percutiebant caput eius arundine, & conspucebant eum. m. Et genu flexo ante eū illudebant ei. Et postquā illuserūt ei, R. exuerūt eū purpurā, m. & induit eū uestimētis* eius. *ppriis.

De educatione Iesu ad Caluariæ locū: ac eius crucifixione. Mar.

27. Mar. 15. Luc. 23. Io. 19. CAP. CLVI.

1. **S** Viceperunt autem Iesum, & eduxerunt eū, & baiulans *sibi crucem exit in eum, qui dicitur Caluariæ locum: *suam
 B Hebraicē Golgotha. L. Et cū ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem, uenientem de *uilla, R. patrem Alexandri, & Rufi. m. Hunc angariauerūt, ut tolleret crucem eius. L. & imposuerunt illi crucē *portare post Iesum. *ut portaret
 C Filii Hierusalē nolite flere super me, sed super uos ipsas flere, & super filios uestros, Quoniā ecce ueniet dies, in quib⁹ dicent: Beatae steriles, & uetres, qui nō genuerūt,

§ § & ube

Esa. 1. d & ubera, quæ nõ laetauerunt. Tunc inci-
Osce 10. b pient dicere nrõibus: Cadite super nos. &
 *humi- collib⁹: Operite nos. Quia si in⁹ uiridi li-
 do gno hæc faciüt, in arido quid fiet? Duce-
 *malefi- bantur autẽ & alii duo⁹ nequam cum eo,
 ei ut interficerentur. M. Et uenerunt in locũ, D
 ¶ *interpre* qui dicitur Golgotha, quod est ¶ Calua-
atum riæ locus. Et dederüt ei⁹ uinũ R. myrrha-
 *accetum tum M. bibere, cum selle mixtum: & cum
 gustasset, R. non accepit [*multum de huius-*
modi potu.] I. Erat autẽ parascœue pasche,
 hora quasi sexta. I. ibi crucifixerunt eum,
 *malefi- & *latrones, unum à dextris, et alium à fi-
 cos nis- tris: I. medium autẽ Iesum. R. Et imple-
 ta est scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis
 deputatus est. L. Iesus autẽ dicebat: Pater
Esa. 53. d dimitte illis, nõ enim sciunt quid faciunt.
 I. Scripsit autem & titulum Pilatus, R. cau-
 sæ eius. I. Et posuit super crucem, M. super
 caput eius. L. Erat autem & superscriptio
 scripta super eum literis Græcis, & Lati-
 nis, & Hebraicis, M. Hic est Iesus I. Naza-
 renus, rex Iudæorum. Hunc ergo titulum
 multi Iudæorũ legerunt, quia prope ciui-
 tatẽ erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Di-
 cebat ergo Pilato põtiffices Iudæorũ. No-
 li scribere, Rex Iudæorũ: sed quia ipse di-
 xit: Rex sum Iudæorũ. Respondit Pilatus:
 Quod scripsi, scripsi. Milites ergo cum
 crucifix

crucifixissent eum, acceperunt uestimẽta
 eius, & fecerunt quatuor partes, unicuiq;
 G militi partẽ, & tunicã. Erat autẽ tunica in-
 cõsũtilis, *desuper contexta per totũ. Di- * a sum-
 xerüt ergo adiuuicẽ: Nõ scindamus eam, mis
 sed sortiamur de illa, cuius sit. Vt imple-
 retur scriptura, M. & quod dictum est per
 Prophetã dicentem: Diuiserunt sibi uesti-
 menta mea, & super uestẽ meam miserüt
Esa. 21. d fortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

De irrisione Iesu in cruce: & de
 uerbis eius, & de signis post
 mortem. *Mat. 27. Mar. 15. Luc. 23.*
Ioan. 19. CAP. CLVII.

M P Rætereuntes autem blasphemabant
 A eum, mouentes capita sua, & dicentes:
 Vah qui destruis templum Dei, & in tri-
 duo illud reædificas. Saluum fac temet-
 ipsum. Si filius Dei es, descende de cruce.
 Similiter & principes sacerdotũ deride-
 bant illum, illudentes R. ad alterutrũ cum
 scribis M. & senioribus & dicebãt: Alios
 saluos fecit, seipsum nõ potest saluum fa-
 cere. Si rex Israël est, descendat nunc de
 cruce, R. ut uideam⁹ & credamus ei. L. Sc *Sap. 1. d*
 saluum faciat, si hic est Christus Dei ele-
 ctus. M. Cõfidit in Deo, liberet eum nunc,
 si uult. Dixit enim: Quia filius Dei sum. L.
 Illudebãt autem ei & milites, dicentes: Si
 tu es

tu es rex Iudæorum, saluum te fac. *m.* Id-
 ipsum autē & latrones, uoci crucifixi erant
 cum eo, improperabāt ei, & conuiciaban-
 tur. *l.* Et stabat populus **expectans*, & de-
 ridebant eum principes cum eis, dicentes:
 Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic
 est Christus Dei electus. Illudebāt autem
 ei & milites accedentes, & dicentes: Si tu
 es rex Iudæorum, saluum te fac. Vnus au-
 tem de his, qui p̄debant, latronibus, blas-
 phemabat eum, dicens: Si tu es Christus,
 saluum fac te ipsum, & nos. Respon-
 dens autē alter, increpabat illum, dicens:
 Neq; tu times Deum, quod in eadem da-
 mnatione es? Et nos quidem iustē, nam
*absurdi digna factis recipim⁹. hic uerō nihil **ma-*
 li gessit. Et dicebat ad Iesum: Domine
 memento mei, cū ueneris in regnū tuum.
 Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie
 mecum eris in paradiso. *i.* [Stabant au-
 tem iuxta crucem Iesu, Maria mater eius,
 & soror matris eius Maria Cleophæ, &
 Maria Magdalene. Cū uidisset ergo
*astan-
tem Iesus matrē, & discipulum **stantem*, quē
 diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce fi-
 lius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce ma-
 ter tua. Et ex illa hora accepit eā discipu-
 lus **in suū* factæ sunt super uniuersam terrā usq; ad
ius horam

horā nonā, *l.* & obscuratus est sol. *m.* Et
 circa horā nonā clamauit Iesus uoce ma-
 gna, dicēs: Heli, Heli, lammah lassa ph tha-
 ni: Quod est interpretatum: Deus meus, *Psa. 21. d*
 deus meus, ut quid dereliquisti me? Qui-
 dam autē de circumstantibus illic audiētes,
e dicebāt: Ecce Heliā uocat iste. Cæteri ue-
 rō dicebāt: Sine uideamus, an ueniat He-
 lias liberās eū. *i.* Postea sciens Iesus, quia
 iam omnia cōsummata sunt, ut cōsumma-
 retur scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo posi-
 tum erat aceto plenū, *m.* Et cōtinuō cur-
 rens unus ex eis, acceptam sp̄giā imple-
 uit aceto, & imposuit arundini. *i.* Illi autē
 sp̄giā **plenā* aceto hysopo circumpo- **imple-*
 nentes obtulerūt ori eius. Cum ergo ac- *tam*
 cepisset Iesus acetum, dixit: Consummatū *Psa. 20. d*
 est. *l.* Et clamans uoce magna Iesus ait:
 Pater in manus tuas cōmēdo spiritū meū.
i. Et hæc dicens, inclinato capite tradidit
e spiritū. *m.* Et ecce uelum tēpli scissum est
 in duas partes, à summo usq; deorsum. Et
 terra mota est, & petre scissæ sunt, & mo-
 numenta aperta sunt [hac hora,] & multa
 corpora sanctorū qui dormierāt, surrexe-
 runt [die pasche,] Et exētes de monumē-
 tis, post resurrectionē eius, uenerūt in san-
 ctāciuitatē, et apparuerūt multis. Cetero
 autē & qui cū eo erāt custodiētes Iesum,
 uiso

uiso terræmotu, & his quæ fiebant R. & quia sic clamans expirasset, m. timuerunt ualde, dicentes. Verè hic homo filius Dei erat. L. Et cõtinuò glorificauit deũ, dicẽs: Verè hic homo iustus erat. Et omnis turba eorũ, qui simul aderant ad spectaculũ istud, & uidebant quæ fiebãt, percutientes pectora sua, reuertebãtur. Stabãt autem omnes noti eius à longe. Et mulieres, quæ secutæ eum erant à Galilæa, R. de longe hæc aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome, M. mater filiorũ Zebedæi, R. quæ, cùm esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei: & aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Hierosolymam.

De Sepultura Domini. *Matth. 27.*

Mar. 16. Luc. 23. Io. 19. CAP. CLVIII.

Iudæi ergo, quoniam parascæue erat, I. ut non remanerent in cruce corpora A sabbato, (erat enim magnus dies ille sabbati) rogauerũt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidẽ fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est eum eo, Ad Iesum autem eum uenissent, ut uiderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Sed unus militum lancea latus eius

eius^a aperuit, & cõtinuo exiuit sanguis & ^apupilla aqua. Et qui uidit, testimoniũ perhibuit, ^b & uerum est testimoniũ eius: Et ille ^c scit, quia uera dicit, ut & nos credatis. Facta sunt enim hæc, ut scriptura impleretur: Os nõ comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit: Videbunt, in quem ^c transfixerunt. M. Cùm autẽ iam sero factum esset, R. quia parascæue erat, quod est ante sabbatum, M. uenit quidam homodiscus ab Arimathia L. ciuitate Iudææ M. nomine Ioseph R. ^anobilis decurio, L. uir ^ahonestus & iustus, M. qui & ipse discipulus ^astus con- erat Iesu, I. occultus tamen propter meritũ suũ Iudæorum, & expectans regnum Dei. Hic non consenserat consilio & actibus eorum. R. & audacter introiit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur, si iam obiisset. Et accessit Cõtutione, interrogauit eum, si iam mortuus esset. Et cùm cognouisset à Centurione I. permisit Pilatus R. & donauit corpus M. & iussit reddi Ioseph. R. Ioseph autem mercatus sindonem I. uenit, & tulit corpus Iesu R. & deponens eum, inuoluit M. illud in sindone munda. I. Venit autem & Nicodemus, qui uenerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quasi libras centum.

tum. Acceperunt ergo corpus Iesu: & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicut est mos Iudaeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est Iesus, hortus: & in horro monumentum nouum ipsius Ioseph, R. quod erat excisum de petra, i. in quo nondum quisquam positus fuerat. Ibi ergo propter parasceuen Iudaeorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum. M. Et adiecit Ioseph lapidem, saxum magnum, ad ostium monumenti, & abiit. R. Maria autem Magdalena, & Maria Ioseph aspiciant ubi poneretur, M. sedentes contra sepulcrum. L. Et dies erat parasceues, & sabbatum illucescebat. Subsecutae autem mulieres, quae cum eo uenerant de Galilaea, uiderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. Et reuertentes paraauerunt aromata & unguenta: & sabbato quidem ^{*si} uerunt secundum mandatum. M. Altera autem die, quae est post parasceuen, conuenerunt principes sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum, dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc uiuens: Post tres dies resurgam. Iube ergo ^{*muniri} custodiri sepulcrum usque in diem tertium, ne forte ueniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi: Surrexit a mortuis: & erit nouissimus error peior

*continerunt

*muniri

peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: Ite, custodite, sicut scripsimus. Illi autem abeuntes munierunt sepulcrum, ^{*sigillantes} signantes lapidem cum custodibus. ^{tes}

De resurrectione Dominica, quomodo ualde mane adierunt primo mulieres Christi sepulcrum.

Mat. 28. Mar. 16. Luc. 24. Jo. 20. C. CLIX.

ET cum transisset sabbatum, Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, ut uenientes ungerent IESUM. Et ualde mane, L. & diluculo. M. In uespere sabbati, quae lucefcit in prima sabbati, i. cum adhuc essent tenebrae, R. una sabbatorum, ueniunt ad monumentum, orto iam sole. Et dicebant aduincit: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? R. Erat quippe magnus ualde. Et ecce terramotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de caelo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super ^{† ab ostio} eum. Erat autem ^{*species} aspectus eius sicut fulgur, ^{† albans} & uestimentum eius sicut nix. Prae timore autem eius exterriti sunt custodes, & facti sunt uelut mortui. [Venit maria Magdalena, & altera Maria, i. ad monumentum, & uidit lapidem sublatum a monumento. Currat ergo, & uenit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat IESUS, &

& dixit illis: Tulerūt Dominū de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum. I. Mulieres autem quæ parauerant aromata
 ¶ *qui* *dom* *cum* *ipfis* *perple-* *xæ* *fulgu-* *ranti* *territæ* *essent*
 sporrantes, inuenerūt lapidem reuolutum à monumento: & ingressæ non inuenerūt corpus Domini I E S V. Et factum est, dum mente* cōsternatæ essent de isto, ecce duo uiri steterunt secus illas in ueste* fulgenti. Cum autē* timerent & declinarēt uultū in terrā, dixerūt ad illas: Quid queritis uiuentē cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualiter loquutus est uobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens: Quod oportet filiū hominis tradi in manus hominū peccatorum, & crucifigi, & tertia die resurgere. Et recordatę sunt uerborū eius. M. Cito euntes dicite discipulis eius, R. & Petro, quod præcedet uos in Galilæam, M. Ecce prædixi uobis: R. ibi eum uidebitis, sicut dixit uobis. ¶ At illæ exeuntes, fugerūt de monumento, inuaserat enim eas tremor & paor & nemini [custodim] quicquā dixerūt, timebāt enim. L. Et regressæ à monumento, nūciauerūt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus. Erat autē maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & cætere, quæ cum eis erāt, quę dicebāt ad apostolos hæc. Et uisā sunt ante illos sicut deliramentum uerba ista, & non

non crediderunt illis. M. Mulieres autem cum abissent, ecce quidam de custodibus uenerūt in ciuitatē, & nuntiauerūt principibus sacerdotū omnia, quæ facta fuerāt. Et cōgregati cum senioribus, cōsilio accepto, pecuniā copiosam dederūt militibus, dicētes: Dicite, quia discipuli eius nocte uenerūt, & furati sunt eū, nobis dormientibus. Et si hoc auditū fuerit à præside, nos
 *suadebimus ei, & *securos uos faciemus. *persua-
 At illi accepta pecunia, fecerūt sicut erant debimus
 edocti: & diulgatum est uerbum istud *placabi-
 apud Iudæos usq; in hodiernum diem. mus eū.

Quod Petrus & Ioannes accesserunt ad Christi monumentū. Et de duobus discipulis euntibus in Emaus. Io. 20. Luc. 24. CA P. CLX.

¶ *EX*iit ergo Petrus, & ille alius discipulus, quem diligebat I E S V S, & uenerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcurrat citius Petro, & uenit* primus ad monumentū, & cum se inclinasset, uidit linteamina posita, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequēs eum, & introiuit in monumentū, & uidit linteamina posita, & sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutū in unum locum.
 ¶ 2 cum.

cum. Tunc ergo introiuit & ille discipulus, qui venit primus ad monumentum, & uidit & credidit. Nondum enim sciebant scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum ad semet ipsos discipuli: s. l. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum l. x. ab Hierusalem, nomine Emaus. Et ipsi loquebantur adinueniem de his omnibus, quae acciderant.

De prima apparitione facta Magdalenae in secundo accessu eius ad monumentum. *Matth. 28.*

Mar. 16. Ioan. 20. CAP. CLXI.

M. Venit Maria Magdalene uidere sepulcrum, & i. stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fletet, inclinavit se, & prospexit in monumentum. Et uidit duos angelos in albis sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus IESU. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.

Apparicio prima. Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum, & uidit IESUM stantem, & non sciebat quia IESUS est. Dicit ei IESUS: Mulier, quid

astor-tasti hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti illum, dicito mihi, ubi posuisti eum, &

& ego eum tollam. Dixit ei IESUS: Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei IESUS: Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum, & patrem uestrum, Deum meum, & Deum uestrum. r. Surgens autem IESUS mane prima sabbati, apparuit primo Mariae Magdalenae, de qua eiecerat septem daemonia. Illa uadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant lugentibus & fletibus, i. quia uidi Dominum, & hæc dixit mihi. r. Illi audientes, quia uiueret, & uisus esset ab ea, non crederunt.

De secunda apparitione facta mulieribus in uia, dum secundo redirent à monumento: de qua tertia apparitione facta Petro, dum secundo sepulcrum uisaret. *Mat. 28.*

Mar. 16. Luc. 24. CAP. CLXII.

L. Mulieres autem uenerunt [secundo] ad monumentum, r. & introeuntes in monumentum, uiderunt iuuenem sedentem in dextris coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expauescere: M. Scio enim quod IESUM quaeritis Nazarenum crucifixum. Surrexit, non est hic. M. Venite, & uidete locum, r. ubi posuerunt eum. M. Et exierunt cito mulieres

Apparicio secunda

res de monumento cum gaudio magno.
 ¶ *Idū ibāt* Et ecce IESVS occurrit illis, dicens: Aue-
ni renun- te. Illa autem accesserūt, & tenuerunt pe-
stari di- dus eius, & adorauerūt eum. Tunc ait illis
scipulis IESVS: Nolite timere: Ite nuntiate fra-
eius. tribus meis, ut eant in Galilæā, ibi me uide-
 bunt. I. Hæc omnia illis undecim, &
 cæteris omnibus nuntiauerūt. Petrus autē

Appari- surgens ecurrit [secundo] ad monumen-
tio tertia tum, & *procumbens uidit linteamina so-
 * demit- la*posita. [Tunc apparuit Iesus Petro.]

so capite De apparitione quarta in Emaus
 *iacētia facta duobus discipulis: & quod
 iam apparuerat Petro. Luc. 24.
 Mar. 16. CAP. CLXIII.

I. ET factum est dum fabularētur, & *se-
Appari- cum quærerent [duo illi discipuli, qui
tio quar- ibant in Emaus.] ipse IESVS appropin-
ta quans ibat cum illis. Oculi autem illorum
 * simul tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad
 disputant illos: Qui sunt hi sermones quos confer-
 rent tis adiuicem ambulantes, & estis tristes?
 Et respondens unus, cui nomē Cleophas,
 * aduena dixit ei: Tu solus *peregrinus es in Hieru-
 salem, & non cognouisti, quæ facta sunt
 in illa his diebus: Quibus ille dixit: Quæ?
 Et dixerunt ei: De IESV Nazareno, qui
 fuit, uir propheta, potens in opere & ser-
 mone corā Deo, & omni populo: & quo-
 modo

modo tradiderunt eum summi sacerdotes
 & principes nostri in damnationē mortis,
 & crucifixerant eum. Nos autem speraba-
 mus, quod ipse esset redempturus Israël.
 Et nunc super hæc omnia, tertia dies est
 hodie, quod hæc facta sunt. Sed & mulie-
 res quædā ex nostris terruerunt nos, quæ
 *ante lucē fuerūt ad monumentū, & non *dilucū-
 inuento corpore eius, uenerūt, dicentes se lo perue-
 etiam uisionē angelorū uidisse, qui dicūt uerunt
 eum uiuere. Et abierūt quidam ex nostris
 ad monumentum, & ita inuenerunt, sicut
 mulieres dixerūt: ipsum uerò non * inue- *uide-ūt
 nerunt. Et ipse dixit ad eos: O * stulti & * amētes
 tardi corde ad credendū in omnibus, quæ
 locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportu-
 uit pati Christū, & ita intrare in gloriam
 suam? Et incipiens à Moyse, & omnibus
 prophetis, interpretabatur illis in omni-
 bus scripturis, quæ de ipso erāt. Et appro-
 pinquauerunt castello, quo ibant. Et ipse
 se finxit longius ire, & coegerunt illum,
 dicentes: Mane nobiscum, quoniam ad-
 uesperascit, & inclinata est iam dies. Et in-
 trauit cum illis. Et factū est, cum recum-
 beret cum illis, accepit panem, & benedi-
 xit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti
 sunt oculi eorum, & cognouerunt eum, & *dispa-
 *euanuit ab oculis eorum. Et dixerūt ad: ruit
 t 4 inuic

inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia, & aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora, regressi sunt in Hierusalem, & inuenerunt congregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes: quod surrexit Dominus uere, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant, quae gesta erant in uia, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.] R. Nec illis crediderunt.

De apparitione quinta & ultima, in die resurrectionis facta discipulis absente Thoma, de qua ipsius Thomae incredulitate.

Luc. 24. Ioan. 20. CAP. CLXIII.

L. [**Appari-**
tio quin-
ta] **D**Um autem haec loquuntur, i. cum
esset sero die illo, una sabbatorum,
& fores essent clausae, ubi erant discipuli
congregati propter metum Iudaeorum, uenit
IESVS, & stetit in medio I. eorum,
& dixit eis: Pax uobis. Ego sum, nolite
timere. Conturbati uero & conterriti, existi-
mabant se spiritum uidere. Et dixit eis:
Quid turbati estis, & cogitationes ascen-
dunt in corda uestra? Videte manus meas
& pedes meos, quia ego ipse sum. Palpate
& uideate, quia spiritus carne & ossa non
habet, sicut me uidetis habere. Et cum hoc
dixisset, ostendit eis manus & pedes, i. &
Iatus.

Iatus. I. Adhuc autem illis non credenti-
bus, & mirantibus praeter gaudio, dixit: Ha-
betis hic aliquid quod manducetur? At il-
li obtulerunt ei partem piscis assi, * & fa-
uum mellis. Et cum manducasset coram
illis, * sumens reliquias dedit eis, & dixit
ad illos: Haec sunt uerba quae locutus sum
ad uos, cum adhuc essem uobiscum: quo-
niam necesse est impleri omnia, quae scri-
pta sunt in lege, & prophetis, & Psalmis
de me. Tunc aperuit illis sensum, ut in-
telligerent scripturas, & dixit eis: Quo-
niam sic scriptum est, & sic oportebat Chri-
stum pati, & resurgere a mortuis die ter-
tia, & praedicari in nomine eius poeniten-
tiam & remissionem peccatorum in omnes
gentes:] incipientibus [uobis praedicare] ab
Hierosolyma. Vos autem testes estis horum.
I. Gaudium sunt ergo discipuli, uiso Domi-
no. Dixit ergo eis iterum: Pax uobis. Sicut
misi me pater, & ego mitto uos. Haec cum
dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite
e Spiritum sanctum: Quorum remiseritis pecca-
ta, remittuntur eis, & quorum retinueritis,
retenta sunt. [Thomas autem unus ex duo-
decim, qui dicitur * Didymus, non erat cum
eis, quando uenit IESVS. Dixerunt ergo Ius
ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille
autem dixit eis: Nisi uidero in manibus
t s eius

Psalm. 118. b

* Gemel

* uesti- eius *fixuram clauorū, & mittam digitum
gium meum in locum clauorum, & mittā ma-
* uesti- num meam in latus eius, non credam.

gium De apparitione sexta, post dies
octo facta discipulis præfente
Thoma: & quod pleraq; alia fe-
cit Deus, quæ non sunt scripta.

Ioan. 10.

CAP. CLXV.

Appari- tio sexta E T post dies octo iterū erāt discipuli A
eius intus, & Thomas cum eis, uenit

IESVS ianuis clausis, & stetit in medio,
& dixit, Pax uobis. Deinde dicit Thomæ:

Infer digitū tuū huc, & uide manus meas,
& adheer manū tuā, & mitte in latus meū

& noli esse * incredulus, sed fidelis. Res-
pondit Thomas & dixit ei: Dominus

meus & deus meus. Dicit ei IESVS: Quia

uidisti me Thoma, credidisti: Beati qui
non uiderūt & crediderunt.] Multa quidē

& alia signa fecit IESVS in conspectu
discipulorū suorū, quæ nō sunt scripta in

libro hoc. Hæc autē scripta sunt, ut creda-
tis, quia IESVS Christus est filius Dei, &

ut credētes uitā habeatis in nomine eius.]
De septima apparitione facta se-
ptē discipulis ad mare Tyber-

iadis. Et quod Iesus ter Pe-
trum interrogauit, an se dilis-

geret. Ioan. 21. CAP. CLXVI.
Post

I P Ostea manifestauit se iterū IESVS *Appari- tio septi- ma.*
ad mare Tyberiadis. Manifestauit
autem sic. Erant simul Simon Petrus, &

Thomas, qui dicitur Didymus, & Na-
thanaël, qui erat à Cana Galilææ, & filii
Zebedæi, & alii ex discipulis eius duo. Di-
cit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicit
ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, &

ascenderunt in nauim: & illa nocte nihil
prenderunt. Mane autem iam factō, ste-
tit IESVS in littore, non tamen cogno-
uerunt discipuli, quia IESVS est. Dixit

ergo eis IESVS: Pueri, nūquid pulmen-
tarium habetis? Responderunt ei, Non. Di-
xit eis: Mittite in dexteram nauigiū rete,

& inuenietis. Miserunt ergo, & iam non
ualebant illud trahere præ multitudine
piscium. Dicit ergo discipulus ille, quem
diligebat IESVS, Petro: Dominus est.

Simon Petrus cum audisset, quia Domi-
nus est, * tunica succinxit se (erat enim
nudus) & misit se in mare. Alii autē disci-
puli nauigio uenerunt. Non enim lon-
gè erant à terra, sed quasi cubitis ducētis,

trahentes rete piscium. Ut ergo descende-
runt in terram, uiderunt prunas positas, &
piscem superpositum, & panem. Dicit eis
IESVS: Adferre de piscibus quos pre-
didistis nunc. Ascendit autem Simon Pe-
trus,

ras par-
nales
tes

*pallio

trus,

trus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tot essent, non est scillum rete. Dicit eis **I E S V S**: Venite, prandete. Et nemo audebat *discumbentium interrogare eum, tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit **I E S V S**, & accepit panem, & dabat eis, & piscem similiter. Hoc iam terrius manifestatus est **I E S V S** discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.] Cum ergo prandisset, dixit Simoni Petro **I E S V S**: Simon Iona, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Iona, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce oues meas. Dicit ei tertio: Simon Iona, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me, & dicit: Domine, tu omnia scis: tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce oues meas. Amen autem dico tibi, cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas *ubi uolebas. Cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quod tu non uis. Hoc autem dixit, significans, qua morte clarificaturus esset Deum.] Et cum hoc dixisset, dixit ei: Sequere me. Couersus Petrus, uidit illum discipulum quem dilig

diligebat **I E S V S** sequentem, qui & recubuit in cena super pectus eius, & dixit: Domine, quis est, qui tradet te? Hunc ergo cum uidisset Petrus, dixit **I E S V S**: Domine, hic autem quid? Dicit ei **I E S V S**: Si cum uolo manere, donec ueniam: quid ad te? Tu me sequere. *Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit **I E S V S**, quia non moritur: sed, Si cum uolo manere: quid ad te? Hic est discipulus ille, qui testimoniū perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus quia uerum est testimonium eius.]

De octaua apparitione facta undecim discipulis in Galilæa.

Matthæi 28. CAP. CLXVII.

Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis **I E S V S**. Et uidetes eum, adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. Et accedens **I E S V S**, locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti. Docentes eos seruare omnia quæcunque mandauimus uobis. Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.]

De

De nona, & decima apparitionibus in die ascensionis dominicæ, factis discipulis. *Mar. ult. Luc. ultim.*

CAPVT CLXVIII.

Apparitiono nona. **N**ouissimè autem recubentibus undecim, apparuit illis *IESVS*, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia his qui uiderat eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum uniuersum, prædicate Euangelium omni creatura. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: Qui uero non crediderit, condemnabitur. Signa autem in eos qui crediderint, hæc sequetur: In nomine meo, dæmonia eiiciet: singuis loquetur nouis: serpentes tollent. Et si miserum quid biberit, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. *L.* Ego mittam promissum patris mei in uos, uos autem sedete in ciuitate, & quoadusque induamini uirtute ex alto. *¶ Hierusalem.* Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus suis, benedixit eis. *R.* Et postquam locutus est eis, *L.* factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis: *R.* & assumptus *L.* ferebatur in cælum. *R.* & sedet à dextris Dei. *L.* Et ipsi adorantes regressi sunt Hierusalem cum gaudio magno. Et erant semper in templo, laudantes

dantes & benedicentes Deum. *R.* Illi autem profecti prædicauerunt ubiq; Domino cooperante, & sermonem confirman- te sequentibus signis.]

Historiæ euangelicæ conclusio.

Ion. ultim.

CAP. CLXIX.

Sunt autè & alia multa quæ fecit *IESVS* quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

**VOCABVLORVM AC
LOCVTIONVM ALI-
quot obscurorum in-
terpretatio.**

Antequam conuenirent. Tropus loquedi huic similis, Antequam pœniteret, morte præuentus est.

As, assis, ualet quatuor turonenses denarios.

Bethania duplex: una Marthæ distans ab Hierusalem tribus miliaribus, interiacente monte Oliueti. Bethania altera prope Iordanem, ubi Ioannes baptizabar, distans ab Hierusalem sedecim miliaribus.

Bethlehem in Iuda, distans ab Hierusalem quindecim miliaribus.

Bethphage, pagus erat sacerdotum,

in pede montis Oliueti.

Bethsaida in Galilæa, unde Petrus, Andreas, Iacobus, Ioannes, Philippus, & Nathanaël erant, distans à Capharnaum, quatuor miliaribus.

Bethulia in Galilæa, distans à Tyberiadē sex miliaribus.

Capharnaum, metropolis Galilææ, distat à Corozaim quatuor miliaribus, adiacente mari Galilææ.

Cæsarea Cappadociæ. Cæsarea Palæstina, in Samaria. Cæsarea Philippi, aliàs Vellenne est in Galilæa, iuxta cuius portam oritur Iordanis.

Cana, in Galilæa: distat ab Emaus Ptolemaida decem miliaribus.

Damascenus ager distat ab Ebron iactu lapidis arcus.

Denarius, ualet tres solidos, sex turonos.

Dietæ unius iter, constat uiginti miliaribus.

Dispondium, duo asses sunt.

Donec, notat uel tempus determinatum, quo transacto, aliquid fit: ut, iste non comedit, donec esset hora sexta. Vel accipitur pro semper: ut, Sede à dextris meis donec, &c. Vel significat nunquam: ut, Petrus cum fratre licem commisit, & donec

uixit

uixit non est ei locutus.

Drachma ualebat tres solidos, sex turonos.

Ebron, olim Chariatherbe, distat ab Hierusalem decemocto miliaribus.

Emaus disyllabum, distat ab Hierusalem xl. stadiis. xv. miliaribus.

Epulonis domus, erat in Hierusalē.

Galilæa superior, est Iudæorū: Galilæa inferior Gentium, data Regi Iram à Salomone.

Hiericho distat à Iordane quatuor miliaribus ab Hierusalem sexdecim.

Metreta secundum Isidorum capit sex sextarios.

Mna, centum & decem drachmas ualebat.

Naïm disyllabum uersus Austrum parum distat à Nazareth.

Nathan frater uterinus Salomonis: tertium fratrem Lucas uocat Mathat.

Nazareth in Galilæa superiori, distat à monte Thabor quatuor miliaribus, & ab Hierusalem xliiii.

Obolus ualebat septem turonenses denarios.

Osanna, dictio Hebræa, ab Osi, id est, salua: & ab Anna interiectione obsecrantis componitur: hoc est, Salua obsecro.

Post tres dies resurgam, ibi Post, capitur pro in: unde sensus est, in tertia die resurgam. Post enim deducitur à Græca præpositione quæ Meta, dicitur: & non simpliciter significat Post: sed & In, & Per.

Primogenitus, uel dicitur respectu aliorum secundò genitorum, uel ante quem, nec post, aliquis nascitur.

Prolemaida, nunc Achon, distat ab Hierusalem septem miliaribus.

Quadrans, est unus turonensis denarius.

Quarantena, mons ubi Christus ieiunauit, distat ab Hiericho xx. miliaribus, & ab Hierusalem xiiii.

Samaria, olim Eleusa, nunc Sebaste, distat ab Hierusalem xxx. miliaribus.

Scandalum, aliquando capitur pro impedimento: ut, Scandalum mihi es. Necessè est ut ueniant scandala: necessitate non absoluta, sed conditionali: supposita enim diaboli & hominum malitia, necessè est, ut ueniant scandala.

Sichem, aliàs Sichar, distat à Samaria quatuor miliaribus: & ab Hierusalem, uiginti sex.

Siclus, & **Stater**, idem: & ualebat xiiii. solidos.

Stad

Stadia octo componunt unum miliarè.

Stater, uide Siclus.

Talentum ualeat quatuor solidos: aliquando dicitur c. drachmarum ualuit.

Thabor mons in Galilæa superiori, distat à Bethulia sex miliaribus.

Ut particula, non est causæ, sed euentus significatiua. Non enim fecit, aut docuit *in a s v s*, ut impleatur propheta: sed quia ipse fecit, aut docuit, impleta est propheta. Igitur, non quia scriptum est, ideo aliquid est factum: sed ideo scriptum est, quia erat futurum.

Zachariæ Pagus uersus Austrum, distat ab Hierusalem quatuor miliaribus.

Per Pannum rudem, uel **Commisuram noui uestimenti**, uel **Vinum nouum**, significat ieiunium: quia hoc genus penitentia præsertim ab Ioanne inceperat. **Vestis autem uetis**, & **Vires**, infirmitas est discipulorum. Theophylactus in ix. cap. Matthæi.

Erat quoddam ludi genus apud Iudeos, ubi in foro in partes duas pueri diuidebantur: alii ex una parte lamentabantur, alii ex altera tibiis cane-

bant; & neque lugentes curabant tibi-

nes, & contra. Taxat ergo Dominus Phariseos, qui neque lugebant cum Ioanne, lugubrem uitam agente: neque obtemperabant I E S V, uitam præ se ferenti ciuiliorem.

Peccatum in Spiritum sanctū, est blasphemia in Deum facta directe: qua ex certa malitia, & zelo inuidiæ cum pertinaci adhæsiōne, & finali impoenitentia attribuuntur principi dæmoniorum sanctissima filii Dei, & Spiritus sancti opera.

Sed manducarent Pascha: id est, azymos panes: uel, sicut dicit Chrysostomus, inuenti fuerant quidam Iudæorum captiōni I E S V in uespere lunæ xiiii. quocirca distulerunt in lunam xv. suum pascha edere.

Prima dies azymorum, dies paschæ dicitur, quæ incipiebat post occasum solis lunæ xiiii. facta scilicet uespere: in qua quidem uespere, terminabatur luna xiiii. & similiter incipiebat Luna xv. Vnde cum hæc uespere refertur ad diem præcedentem, id est, ad lunam xiiii. cuius est finis, appellatur dies Iouis: sed cum respicit diem sequentem, id est, lunam xv. cuius est principium, dicitur dies Veneris, id est, Feria sexta. Hac autem fe-

ria

ria accesserunt discipuli ad I E S V M, sciscitantes, ubi uellet sibi parari, id est, immolari pascha. Porro cum in Leuitico dicitur, Mense primo decimaquarta die mensis ad uesperum pasche Domini celebrabitur. Vesperum, ibi & Exodi duodecimo, respicit diem præcedentem, capiturque pro decimaquarta die. Sed in Euangelio, cum dicitur, Vespere facto discubuit, &c. hic Vespere respicit diem sequentem, sumiturque pro luna decimaquintra, id est, pro die paschæ, quod illo anno erat feria sexta. At uerò cum legimus, Diem festum, seu, Diem solennem: ne Homonymia fallamur, festiuitatem, seu solennitatem intelligere debemus. Sed cum dicitur: Dies azymorum, aut dies paschæ: per hoc sumitur dies naturalis, continens noctem & lucem. At Dies festus paschæ, id est, festiuitas azymorum, tantum luci, id est, diei artificiali tribui solet. Vnde Ioannis decimotertio, Ante diem festum paschæ. Id perinde est, ac Ante festiuitatem: utpote nocte præcedente lucem festiuitatis paschalis.

Lucas Euangelista, secundum aliquos, in Christi genealogia quadruplices filios enumerat, aliquando Naturales, aliquando

Legales: interdum Adoptiuos, nonnunquam Socerinos. Et hi ultimi lege uxoria dicuntur filii patris suæ uxoris. Vndelicet Salathiel per Salomonem ex David descendens genuerit Zorobabel: potuit tamen lege uxoria descendere ex eodem David per Nathan, ducendo uxorem descendentem ex Nathan.

Petri, Andrææ, Ioannis, & Iacobi quadruplex uocatio. Prima ad simplicem notitiam. pag. 31. cap. 5. Altera ad familiaritatem. pag. 43. cap. 12. Tertia ad Discipulatum. pag. 53. cap. 13. Quarta ad Apostolatam. pag. 48. cap. 18.

I N D E X M A T E R I A
R V M P A N D E C T A B
E V A N G E L I C A E.

Agneget se, qui Christum sequitur. pagina 170. capite 87. a
Adolescens querit, Quid faciam? pag. 188. cap. 100. a
Amandus Christus super parentes. 82. cap. 37. l
Amici faciendi de mammona. 193. cap. 104. b
Angustâ portâ intrare decet. 60 cap. 24. a & 153. cap. 69. a

Animam

Animam perdere propter Christum. 82. cap. 37. m. & 170. cap. 87. a. & 212. cap. 119. b

Anima pluri quàm corpus. 129. cap. 65. b

Antichristi aduentus. 233. cap. 134. a

Apostolorum electio. 48. cap. 18. a

Apostolorum iustitia pluri sit, quàm Pharisæorum. 51. cap. 19. c

Apostoli lux, & sal dicuntur. 11. cap. 19. a

Apostoli mittuntur sicut oues, debentque esse pruderes sicut serpentes. 78. ca. 37. a

Apostoli noluerunt recedere à Christo 113. cap. 56. o.

Apostolorum nomina, & mittuntur ad prædicandam, non gentibus: potestas curandi: prohibetur nequid in uia ferar: præcipitur ut gratis dent. 78. cap. 37. b. c

Apostoli non habebant spatium manducandi. 86. cap. 40. b

Apostoli omnia relinquentes facti sunt iudices. 190. cap. 102. a

Apostoli petunt fidei augmentum. 175. c. 90. a

Apostolis soluendi peccata præsertim datur. 169. ca. 86. b. & 183. ca. 95. c. & 297. ca. 164. c

Apostolis præcipitur persecutionem fingere. 81. cap. 37. h

Apostolis prædicatur quas passuri erant persecutiones. 80. cap. 37. f

Aqua muratur in uinum. 36. cap. 6. b

u 4 Arbor

Arbor bona. 61. cap. 25. c

Attendite à falsis prophetis. 62. cap. 15. b

Audiens sermones Christi, & faciens, cui
assimilabitur. 62. cap. 25. f

B

Baptizandi modus. 301. cap. 166. b,

Baptizatur Christus. 29. cap. 1. a. Et bapti-
zat. 40. cap. 9. b

Baptismo baptizari habeo. 240. cap. 138. h

Baptismus Ioannis unde fit quaeritur. 216.
cap. 222. b

Beatitudines octo. 49. cap. 18. b

Bethania distat à Hierusalé stadiis xv. q̄
faciūt penè duo miliaria. 196. ca. 106. b

Bonus in minimo, in maiore bonus erit.
193. cap. 104. c

C

Caiphas prophetavit. 199. cap. 107. a

Capharnaum maledicitur. 86. cap. 36. b

Capharnaum situatio. 42. cap. 11. b

Cæcus Bartimæus. 206. cap. 114. a

Cæcus cæcum ducens ambo in foueam
cadunt. 162. cap. 80. h

Cæcus nō potest cæcū ducere. 59. ca. 24. a

Cæcus curatur Bethsaidæ. 168. cap. 85. a

Cæci duo curantur. 77. cap. 35. a

Cæci duo curantur in ingressu Hiericho.
206. cap. 113. a

Cæci & claudi curantur in die palma-
rum.

num. 211. cap. 118. d

Cæcus illuminatur in ingressu Hiericho.
203. cap. 112. a

Cæcus & mutus dæmonium habens cu-
ratur. 123. cap. 60. a

Cæcus natus curatur. 153. cap. 77. a

Cenam magnam homo quidam fecit.
140. cap. 71. b

Centurionis seruus. 64. cap. 27. a. Dom. 3.
Epiph. & Fer. 5. post Cin.

Chananeæ filia curatur. 163. cap. 81. a. Fer.
5. Dom. 1

Christus abiit in Ephrem. 199. cap. 108. c
Fer. 6. Dom. pass.

Christus abscondit se. 213. cap. 119. g

Christi aduentus in futurum iudicium.
235. cap. 137. a

Christi aduēt^s ī partes Iudææ. 185. c. 97. a

Christus ambulat supra mare. 113. cap. 55. a

Christi anima turbatur. 212. cap. 119. c

Christus asserit Phariseos ex diabolo ef-
se. 151. cap. 76. f

Christus baptizatur. 29. cap. 1. a. Et bapti-
zat. 40. cap. 9. b

Christus cū potestate docebat. 62. c. 25. g

Christus demēs iudicatur. 86. cap. 39. c. d

Christum dæmones per dæmones ciice-
re, falsò dicunt Pharisei. 77. cap. 35. c. &

123. cap. 60. b

u 5 Christ

Christum dæmonium habere falso dicit
pharisæi. 152. cap. 76. g
Christus docet de nauicula. 45. cap. 12. a
Christi doctrinam Iudæi mirantur. 107.
cap. 52. c. & 144. cap. 73. f
Christus ciuitur extra Nazareth. 108. ca.
52. f. Fer. 2. Dom. 3.
Christus exprobrat ciuitatibus. 85. ca. 39. a
Christus festo Pentecostes interfuit. 131.
cap. 66. a
Christus fleuit super Lazaro. 197. ca. 106. f
Et sup Hierusalé. 210. cap. 118. a. Do. 9.
Christi fratres & sorores qui dicatur. 127.
cap. 62. c
Christus fugit, ne fieret rex. 112. cap. 54. h
Christi ieiunium, & tentatio. 31. cap. 3. a
Christus incipit prædicare. 42. cap. 12. a
Christus cur aliquando non potuerit sa-
nare infirmos. 108. cap. 52. e
Christus in gazophylacio dicebat, Ego
lux mundi. 148. cap. 75. a
Christo insidiantes Pharisæi, os eius op-
primebant. 228. cap. 131. k
Christus interrogatur, in qua potestate,
& similiter interrogat. 215. cap. 122. a
Christus interrogat, Quæ dicunt homi-
nes esse filium hominis. 168. cap. 86. a
Christus inuenitur in templo. 23. ca. 13. a
Christum lapidare uoluerunt. 153. ca. 76.
i. &c

i. & 159. cap. 79. d
Christus legit Esaïam. 107. cap. 52. a
Christus manducat apud Simonem, ubi
Magdalena mundatur. 90. cap. 44. c
Christus manducat apud principem Pha-
risæorum. 139. cap. 70. a
Christus misit ignem in terram. 240. ca.
138. h
Christi modus in iudicio generalis. 243.
cap. 140. a
Christus non uenit iudicare, sed saluare.
229. cap. 132. c
Christus non uenit pacem mittere, sed gla-
dium. 82. cap. 37. k. & 240. cap. 138. h
Christus orat in deserto. 47. cap. 56. c
Christus paruulis benedixit, eos ample-
xando. 188. cap. 99. b
Christus passionem & resurrectionem
prædixit. 253. cap. 149. d. & 200. cap.
108. b
Christum potatorem falso uocant Phari-
sæi. 85. cap. 38. f
Christus prædicat primo publicè. 42. ca. 11. a
Christus prædixit proditorem per annu-
ante pascha. 119. cap. 56. p
Christum querebat mater & fratres. 127.
cap. 62. c
Christum querebat turba, quia panem co-
mederat. 115. cap. 56. b
Christus

Christus ut sabbato curaret, nolebāt Phariſæi. 137. cap. 68. b
Christum Samaritanum uocāt Iudæi. 151. cap. 76. g
Christus sanat languores. 46. cap. 15. a
Christum ſequebantur Magdalena, Ioanna Chufæ, & Susanna. 99. cap. 49. a
Christus ſoluit didrachma. 176. cap. 91. a
Christus ſcribebat in terra. 148. cap. 74. b
Christus uenit in Iudæam. 185. cap. 97. a
Clauū potestas Petro data. 169. ca. 86. b
& 183. cap. 95. c. & 297. cap. 164. c
Cōfefsio ueræ fidei per Petrū. 169. c. 86. b
Confitentes Christum, & hos ipſe confitebitur. 81. cap. 37. k. & 186. cap. 97. d
& 170. cap. 87. c
Confitebor tibi pater. 88. cap. 42. c
Cōgregati in nomine Christi. 183. c. 95. c
Cōſilia. pagina 61. & ſequentib. cap. 19.
Correctio fraterna. 182. cap. 95. a
Crapula uitetur. 236. cap. 137. b
Credentes in Christum maiora opera facient. 255. cap. 150. b
Creditis in Deum, & in me credite. 254. cap. 150. a
Crucem qui non portat, non est Christo dignus. 82. cap. 37. m.
D
Dabitur habenti, & abūdabit. 102. c. 49. i.
&

& 242. cap. 159. d
Date, & dabitur uobis. 59. cap. 24. a
Date, non ſperantes recipere. 55. cap. 20. c
Dæmonia cōfitebātur Christū. 45. ca. 14. a
Dæmones diſcipulis ſubiiciebantur. 88. cap. 42. a
Dæmonia eiiciens non ſequebatur Christum. 179. cap. 93. a
Dæmoniaci duo curantur. 68. cap. 31. a
Dæmonium immūdum habens curatur. 45. cap. 14. a
Dæmones in porcos mittūtur. 69. ca. 31. d
Dæmoniacus mutus & cæcus curatur. 123. cap. 60. a
Dæmoniacus mutus, ſed non cæcus. 77. cap. 35. b
Dæmonibus perhibentibus testimonium comminatur Christus. 122. cap. 58. g
Denarius diurnus. 191. cap. 103. a
Diabolus homicida non ſtetit in ueritate. 151. cap. 76. f
Dic quæ fecit tibi dominus. 70. cap. 31. h
Dilexerūt homines magis tenebras, quā lucem. 39. cap. 8. f
Diliges dominum ex toto corde. 89. cap. 43. a
Diligere est maximum mandatum. 222. cap. 128. a. Dom. 17
Diligere inimicos. 54. c. 20. d. Fer. 6. Cine.
Discip

Discipuli admonentur, ne sint solliciti de
cibo. 129. cap. 65. b
Discipuli admonentur ne sint solliciti
qualiter respondeant. 186. cap. 97. c
Discipuli admonentur ne timeāt cos, qui
occidunt corpus. 185. cap. 97. c
Discipulorum contentio de maioritate.
177. cap. 92. a. & 252. cap. 149. a
Discipuli inter lupos mittuntur. 87. cap.
41. a
Discipuli mittuntur ad prædicandum, &
reuertuntur. 86. cap. 41. a
Discipulus non est supra magistrum. 81.
cap. 37. i
Discipuli petunt fidei augmentum. 175.
cap. 90. a
Discipuli petūt ut sciāt orare. 92. ca. 46. c
Discipuli quendam mutum non potæ-
runt curare. 173. cap. 89. a
Discipuli quidam recesserunt à Christo,
118. cap. 56. o
Discipuli spicas cõfricabant sabbato. 119.
cap. 57. b
Discipulis subiiciebantur dæmones. 88.
cap. 42. a
Discite à me, quia mitis sum. 88. cap. 42. e
Dispensator fidelis. 239. cap. 138. c
Diues difficile saluatur. 189. cap. 101. a
Diues epulo. 194. cap. 105. a

Diues

Diues uolens ampliare horrea. 129. cap.
65. a
Doctrina Phariseorum audienda. 224.
cap. 130. a
Dominis duobus seruire non potest. 57.
ca. 23. b. & 193. cap. 104. c

E

Effrem petit Christus. 190. cap. 107. c
Ego sum panis uiuus. 117. cap. 56. h
Ego sum pastor bonus. 157. ca. 78. c. Dom.
2. post. Et Ho. mar.
Elemosyna mūdatur à peccato. 128. c. 63. b
Elemosyna quomodo fiat. 55. cap. 21. 2.
Dom. 1. pent.
Encania. 158. cap. 79. a. Fer. 4. post pas.
Epulo diues. 194. cap. 105. a
Estote misericordes. 59. cap. 24. a. Domi.
1. Pentecost.
Eucharistiæ institutio. 250. cap. 147. a
Eucharistiæ prædicatio. 114. cap. 56. a
Eunuchi uarii. 187. cap. 98. d

F

Fermentum Phariseorū fugiendum. 167.
cap. 84. c
Festucam uidere in oculo fratris. 59. cap.
24. a
Ficus arefacta. 213. cap. 120. a
Ficus in uinea non ferens fructū. 136. cap.
67. c. Sabb. 1111. temporum Septembr.

Fidei

Fidei uirtus. 176. cap. 90. a. & 215. cap.
121. b
Fidelis in minimo, ī maiore fidelior. 193
cap. 104. c
Fidelis dispensator. 239. cap. 138. e
Filia archisynagogi. 74. ca. 34. a. Do. 23.
Filiæ Hierusalem nolite flere. 281. ca. 155. c
Filii duo, quorum alter fecit uoluntatem
patris. 216. cap. 123. a
Filius prodigus. 180. cap. 94. c
Filii regni eiciuntur in tenebras. 65. cap.
27. d
Fletus, & stridor dentium. 65. cap. 27. d. &
138. cap. 69. a. & 220. cap. 125. c. & 239.
cap. 138. & 242. cap. 139. e
Fortis armatus custodit atrium. 124. cap.
60. c
Fratres, & mater Christi, qui dicantur. 127.
cap. 62. d
Fur non uenit. nisi ut furetur. 157. cap.
78. b
G
Galilæi occiduntur à Pilato. 135. cap. 67. a
Gentiles quarunt uidere Christum. 211.
cap. 119. a
Granum frumenti mortuum. 211. ca. 119. b
H
Hædi & oues in iudicio separantur. 243.
cap. 140. a

Hæred

Hæreditatem Christus non diuidit. 128.
cap. 64. a
Herodes Ioannem surrexisse credebat à
mortuis. 122. cap. 59. h
Herodiani, & Pharisei, uolebant perdere
Christum. 121. cap. 58. c
Herodes noluit occidere Christum. 138.
cap. 69. b
Hierusalem destruenda prædicatur. 230.
cap. 133. a
Hierusalem quæ occidis prophetas. 228.
cap. 133. l
Hydropicus sanatur. 139. cap. 70. a
Hypocritis fugienda. 55. cap. 21. a
Hypocritæ ieiunium. 57. cap. 23. a
Homo peregrè proficiscens. 238. cap. 138. b
Honora patrem tuum. 161. cap. 80. d
I
Ibi erit fletus. Vide Fletus.
Ieiunium hypocritæ. Vide Hypocritæ.
Ieiunium quale. 57. cap. 23. a
Ignem ueni mittere. 240. cap. 138. h
Indulgere oportet. 52. cap. 19. b. & 182.
cap. 95. a
Iniquus in minori, est & in maiori. 193.
cap. 104. c
Innocentes occiduntur. 22. cap. 11. c
Interrogat i b s v s discipulos, Quem me
esse dicitis? 168. cap. 86. a

x

Inter

Interrogat Iesus Phariseos, Cuius Christus est filius? 223. cap. 12. 9. a
Interrogat Phariseos, Quando uenit regnum Dei? 223. cap. 128. c
Interrogatur Christus, Si pauci sunt qui saluantur. 137. cap. 69. a
Ioanna uxor procuratoris Herodis sequebatur Christum. 99. cap. 49. a
Ioannis Baptistæ annuntiatio. 8. cap. 2. a
Ioannes Baptista iuxta Salim baptizat. 40. cap. 9. b
Ioannis discipuli ieiunant, Christi uero non. 73. cap. 33. c
Ioannes imponit leges. 26. cap. 14. g
Ioannes in carceratur. 41. cap. 10. a
Ioannes incipit prædicare, & baptizare. 24. cap. 14. a
Ioannes interrogat Christum per discipulos, Tu es qui uetus es? 83. cap. 38. a
Ioannes laudatur à Christo. 84. cap. 38. b
Ioannes nascitur, & circumciditur. 12. cap. 9. a
Ioan. non fecit signum. 160. cap. 79. g
Ioan. non manducans. 84. cap. 38. c
Ioan. occiditur. 109. cap. 53. b
Ioannis potestas prædicandi, & baptizandi. 24. cap. 14. a
Ioannes quando, & quandiu in deserto. 23. cap. 12. a

Ioan.

Ioan. restatur de Christo. 27. cap. 15. a
Ioannes dicitur Vox. 28. cap. 15. c
Ioan. euangelista, & Iacobus uolebant perdere Samaritanos. 201. cap. 110. b
Iomas fuit tribus diebus in uentre ceti. 125. cap. 61. b
Iter agens cum aduersario. 131. cap. 65. h
Iudæorum conspiratio. 199. cap. 107. a
Iudæi mirantur, unde Christo tanta sapientia. 144. cap. 73. f
Iudæi murmurant, quia Christus dicit, Ego sum panis. 116. cap. 56. f
Iudæorum obstinatio. 229. cap. 132. a
Iudæorum principes aliquot crediderunt. 229. cap. 132. b
Iudæi dicebant se filios Abrahamæ. 150. cap. 76. c
Iudicare non licet. 59. cap. 24. a. & 53. cap. 19. f
Iudicare secundum faciem non licet. 144. cap. 73. h
Iudicii ultimi modus. 235. cap. 137. a
Iugum Domini suauis. 88. cap. 42. c
Iurare per aurum, aliquid esse dicitur Pharisei. 225. cap. 131. b
Iusio facta discipulis, ut rogent dominum messis. 78. cap. 36. h. & 87. cap. 41. b

L

Lapidare Christum uoluerunt Iudæi. 153. cap.

x 2

cap.

cap. 76. i
 Lapidé pro pane non dat pater filiis. 60.
 cap. 24. c. & 93. cap. 46. g
 Lazarus mendicans. 194. cap. 105. a
 Lazarus interficere uoluerūt Iudæi. 207.
 cap. 115. d. & Sabbato in ramis.
 Lazarus suscitatur. 198. cap. 106. g
 Legis euāgelicæ promulgatio. 51. cap. 19. a
 Legis impletio. 51. cap. 19. b
 Leprosi decem curantur. 200. cap. 109. a
 Leprosus sanatur. 63. cap. 26. a
 Lex Dei inuiolabilis. 193. cap. 104. e
 Lex imponitur à Ioanne. 26. cap. 14. g
 Lex naturæ. 54. cap. 20. c
 Libellum repudii cur dedit Moyses. 186.
 cap. 98. a
 Lucerna corporis. 126. cap. 61. d
 Lucernæ ardentes in manibus. 238. cap.
 138. c
 Lucerna poni debet super candelabrū. 51.
 cap. 19. a. & 102. cap. 49. i
 Lucrari mūdum cum animæ damno ma-
 lum est. 170. cap. 87. b
 Lumbi præincti. 238. cap. 138. c
 Lunaticus curatur, quem discipuli nō po-
 tuerunt curare. 174. cap. 89. b. Fer. 4.
 1111. temporum Septembris.
 Lux uestra luceat eorā hominibus. 51.
 cap. 19. a

Magd

M

Magdalena bis unxit pedes Christi. 90.
 cap. 44. b. & 195. cap. 106. a. Secūdo. 245.
 cap. 142. d. Fer. 3. Domi. pas. Fer. 2. Domi.
 pal. Fer. 6. 1111. temporum Septembr.
 Magdalena de qua eiec̄ta septē dæmonia
 sequebatur Christum. 99. cap. 49. a
 Magistri non uocemini. 225. cap. 130. c
 Maior fiat minor. 252. cap. 149. a
 Magi uenerunt ad adorādum Christum.
 18. cap. 9. a
 Maledictio ciuitatum ubi Christus præ-
 dicauerat. 85. cap. 39. a
 Malus in minimo, est & in maiori. 193.
 cap. 104. c
 Mandata seruare omnibus incumbit. 188.
 cap. 100. a
 Mandatum magnum est diligere. 222.
 cap. 128. a
 Manducate quæ apponuntur uobis. 87.
 cap. 41. b
 Manere non licet apud infames. 80. cap.
 37. e. & 87. cap. 41. d
 Manibus illotis comedere, nō coinqui-
 nat hominem. 160. cap. 80. b
 Mansiones in domo patris multæ. 254.
 cap. 150. a
 Mare quietatur. 67. cap. 30. b
 Martyrum tormenta. 231. cap. 135. c

× 3

Marth

Matthæe ministerium. 92. cap. 45. a
Matthæi conuiuium. 72. cap. 33. a
Matthæi uocatio. 48. cap. 17. a
Matrimoniu factum à Deo. 186. cap. 98. a
Mœchatur qui dimittit uxorem. 187. cap.
98. c. & 53. cap. 19. e
Membrum scandalizãs abiciatur. 52. cap.
19. e. & 178. cap. 92. h
Mensura eadem remetietur. 59. cap. 24. a.
& 102. cap. 49. i
Meretrices præcedēt Phariseos in regno
cælorum. 216. cap. 123. b
Mensis multa, operarii pauci. 86. cap. 41. b
Ministrās Christo sequatur cum. 212. cap.
119. b
Mulier adultera. 147. cap. 74. a
Mulierem concupiscere non licet. 52. cap.
19. d
Mulier cūm parit, habet tristitiam. 261.
cap. 151. m
Mulier sanatur à fluxu. 74. cap. 34. b
Mulier incuruata sanatur. 136. cap. 68. a.
Sabbato 1111. temporum Septembr.
Mulier peccatrix. 90. cap. 44. a
Mulier Samaritana. 94. cap. 47. a
Mulier septemuir. 221. cap. 127. a
Mulier uocem extollit. 127. cap. 62. a
Mutus habens dæmonium sanatur. 77.
cap. 35. b

Mutus

Mutus & surdus sanatur. 164. cap. 82. a
Mutus dæmoniacus sanatur. 123. cap. 60. a
Mutus quem discipuli non potuerunt. sa-
nare. 173. cap. 89. a. Fer. 4. Septembr.

N

Naum ciuitas. 65. cap. 28. a
Nemini dixeritis. 63. cap. 26. b. & 164. cap.
82. b. & 168. cap. 85. c. & 172. cap. 88. d
Nemo bonus nisi Deus. 188. cap. 100. a
Nemo scit qui sit filius hominis. 88. cap.
42. c
Nicodemus noctu uenit ad Christum. 38.
cap. 8. a. Et inuentio sanctæ crucis.
Non omnis qui dixerit mihi, Domine,
domine. 61. cap. 25. d
Nonissima peiora prioribus. 126. cap. 61. e
Nouissimi primi. 190. cap. 102. c. & 192.
cap. 103. d. & 138. cap. 69. b

O

Obstinatio Iudæorum. 229. cap. 132. a
Odiendi parentes propter Christum. 141.
cap. 72. a
Omnis qui se exaltat humiliabitur. 139.
cap. 70. c. & 225. cap. 130. d
Operarius dignus cibo. 87. cap. 41. b. &
79. cap. 37. d
Operarii in uineam. 191. cap. 103. a
Operarii pauci, sed messis multa. 87. cap.
41. b. & 78. cap. 36. a

æ 4

Oran

Orantes parcere debent. 56. cap. 22. 2
Orare oportet propter instans iudicium.
338. cap. 138. b
Orare non licet in multiloquio. 56. cap.
22. a
Oratio dominica. 92. cap. 46. d. & 56. cap.
22. a
Orationis doctrina. 92. cap. 46. a
Orationem longam simulantes damna-
buntur. 224. cap. 130. c
Oratio pro iniusto facta ad orantē reuertitur. 79. cap. 37. c. & 87. cap. 41. b.
Os loquitur ex abundantia cordis. 61. cap.
25. d
Ovis Christi ipsum audiunt. 156. cap. 78.
a. & d
Ovis errabunda requiritur. 179. cap. 92. f.
& 180. cap. 94. a
Ovis subito extrahitur de puteo. 127. cap.
58. b

P

Pacem Christus nō uenit dare in terram.
82. cap. 37. k
Panes tres querit amicus. 93. cap. 46. e
Parabola Cœnæ magnæ. 140. cap. 71. b
Parabola, cum inuitatus fueris. 140. cap.
71. a
Parabola decem Virginū. 240. cap. 139. a
Parabola Diuitis. 194. cap. 105. a

Parab

Parabola Drachmæ perdita. 180. cap. 94.
b. Dom. 3. Pent.
Parabola Duorum filiorum, quorū alter
fecit uoluntatem patris. 216. cap. 123. a
Parabola fermenti. 164. cap. 90. o
Parabola Ficus in uinea non ferentis fru-
ctum. 136. cap. 87. c. Sabbato. 4. tempo-
rum Septembr.
Parab. Filii prodigi. 180. cap. 94. c
Parab. Grani sinapis. 104. cap. 50. n
Parab. Horrea maiora facere uolētis. 129.
cap. 65. a
Parabola Iudicis iniqui. 237. cap. 138. a
Parabola Margaritæ. 105. cap. 51. a
Parab. Mnarum. 205. cap. 112. d
Parab. Nobilis. 205. cap. 112. d
Parab. Nuptiarum. 219. cap. 125. a
Parab. Ovis perdita. 180. cap. 94. a
Parabola Operariorum in uineam missō-
rum. 191. cap. 103. a
Parabola Pharisei & Publicani. 214. cap.
120. c
Parab. Sagenæ. 106. cap. 51. b
Parab. Seminantis. 99. cap. 49. c. Eiusdem
parabolæ expositio. 101. cap. 49. h
Parab. Serui nequam. 184. cap. 96. a
Parab. Talentorum. 241. cap. 139. b
Parab. Thesauri absconditi. 105. cap. 51. a
Parab. Vestis nuptialis. 219. cap. 125. a

x 5 Parab

Parab. Villici iniquitatis. 192. cap. 104. a
Parabola Vineæ locatæ. 217. cap. 124. a
Fer. 6. Domi. 2.
Parab. Zizaniorū. 103. cap. 50. a. Eiusdem
parabolæ expositio. 105. cap. 50. q
Parabolicè Christus Iudeis loquitur. 100.
cap. 49. c
Parabolas Christus discipulis exponit.
105. cap. 50. q
Paracletus arguet mundum de peccato.
260. cap. 151. k
Paralyticus sanatur. 70. cap. 32. a. Fer. 6.
Pent. & Domi. 18
Parcere oportet. 52. cap. 19. d. & 56. cap.
22. b. & 183. cap. 95. b
Parentes odiendi propter Christum. 141.
cap. 72. a
Passionem suam Christus prædicit. 253.
cap. 149. d. & 200. cap. 108. b. & 169.
cap. 86. c. & 244. cap. 141. b
Pastor bonus animā suā dat p̄ ouib⁹. 157.
cap. 78. c. Dom. 2. pas. Tho. martyris.
Pater non misit filium ut iudicet mun-
dum. 39. cap. 8. e
Paruli offeruntur Christo. 188. cap. 99. a
Pauperes, & non diuites uocētur ad con-
uiuium. 140. cap. 71. a
Pax huic domui. 87. cap. 41. b. & 79. cap.
37. c

Pecc

Peccata omnia remittūtur, præter in Spi-
ritum sanctum. 186. cap. 97. d. & 124.
cap. 60. e
Peccata soluendi potestas Petro cōmitti-
tur. 169. cap. 86. b. Vide clauis potestas.
Peccatores sequebantur Christum, inde
murmurabant Pharisei. 72. cap. 33. b
Pentecoste interfuit Christus. 131. ca. 66. a
Perseuerans saluabitur. 80. cap. 37. g
Petitio cum perseuerantia obtinetur. 60.
cap. 24. c
Petite, & dabitur uobis. 60. cap. 24. c. &
93. cap. 46. f
Petitio filiorum Zebedæi. 202. cap. 111. d
Fer. 4. Dom. pass.
Petre amas me? 300. cap. 165. b
Petrus ambulabat super aquas. 112. ca. 55. c
Petrus beatus dicitur. 169. cap. 86. b
Petro clauis cōmittuntur. 169. cap. 86. b.
& 183. cap. 95. c. & 297. cap. 163. b
Petrus confitetur Christū. 169. cap. 86. b
Petrus laxat rete, & dicit: Exi à me Do-
mine. 44. cap. 12. d. Dom. 4. Pent.
Petrus misit se in mare. 299. cap. 165. a
Petrus Satan dicitur. 170. cap. 86. d
Pharisei amant primos accubitus. 224.
cap. 130. c
Phariseos Christus uocat progeniem im-
perarum. 125. cap. 60. f

Phar

Pharisæi cum Herodianis uolebant perdere Christum. 121. cap. 58. d
Pharisæi decimant mentā & anethum, &c. 128. cap. 63. b. & 226. cap. 131. c
Pharisæi dicebant: Omnes credent in eū, & uenient Romani. 199. cap. 107. a
Pharisæorum doctrina audienda. 224. cap. 130. a. Fer. 3. Dom. 2.
Pharisæi increpantur. 137. cap. 68. b. & 128. cap. 63. a
Pharisæi marmurant, cum Christus bibit cum Publicanis. 72. cap. 33. b
Pharisæi quærebant Christum interficere. 142. cap. 73. a
Pharisæi sepulcra dealbata. 227. cap. 131. f
Pharisæorū traditiones. 128. cap. 63. a & 160. cap. 80. a
Pharisæorum uæ. 225. cap. 131. a
Philippus dicit Christo: Ostende nobis patrem. 255. cap. 150. b
Pilatus occidit quosdam Galilæos. 155. cap. 67. a
Piscina probatica. 131. cap. 66. a
Porta angusta ducit ad bonū. 60. cap. 25. a & 138. cap. 69. a. Porta uero lata ad malum ducit. ibidem.
Prædicator maneat apud bonos, & non transeat de domo in domum. 80. cap. 37. c. & 87. cap. 41. c

Præd

Prædicatorem non recipere, aut non audire, magnum peccatum. 80. cap. 37. f. & 87. cap. 41. e
Præmium relinquentis omnia, propter Christum. 190. cap. 102. a
Princeps huius mundi eiicitur foras. 212. cap. 119. c
Principes multi ex Iudæis crediderunt. 229. cap. 132. b
Probatica piscina, Vide Piscina prob.
Propheta sine honore in patria. 108. cap. 52. d
Proximus quis sit. 90. cap. 43. c
Puffillus non contemnendus. 178. cap. 92. g. & k
Q
Quæretis me, & non inuenietis. 145. cap. 73. l. Fer. 2. Dom. pas.
Quæretur multum, cui datum est multum. 140. cap. 138. g.
Quæstio inter discipulos de maioritate. 177. cap. 92. a. & 252. cap. 149. a
Qui habet aures audiendi, audiat. 142. cap. 72. d. & 102. cap. 49. l. & 161. cap. 80. f
Qui nõ credit, iam iudicatus est. 39. ca. 8. e
Qui aliunde quam per ostium intrat in ouile, fur est. 156. cap. 78. a. Fer. 3. Pent.
Quis arguet me de peccato? 151. cap. 76. g
Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.

bris. 148. cap. 75. a. Sabbato 4. Quadra-
gesimæ.
Qui uos audit, me audit. 82. cap. 37. n
R
Rabbi non uocemini. 225. cap. 130. c
Ratio de omni uerbo reddetur. 125. cap.
60. g
Recipit Christum, qui prædicatorem uer-
bi Dei recipit. 82. cap. 37. n
Reddite Cæsari, quæ Cæsaris sunt. 220.
cap. 126. d
Refectio quinque milliū hominū de quinque
panibus, & duobus piscibus. 110. ca. 54. a.
Dominica quarta Quadragesimæ.
Refectio 4000. hominum de septem pa-
nibus, & pisciculis paucis. 165. cap. 83. a
Dom. 6. Pent.
Reges uoluerunt uidere quæ uos uidetis.
88. cap. 42. d
Regina Austri uenit. 126. cap. 61. c
Regnum Dei primum querendum. 130.
cap. 65. c
Regnum Dei intra uos est. 223. cap. 128. c
Regnum diuisum desolabitur. 123. cap.
60. b
Reguli filius sanatur. 97. cap. 48. a
Relinquentis omnia præmium. 190. cap.
102. a
Reuelabuntur omnia secreta. 81. cap. 37. i.
&

& 102. cap. 49. i
Regi præliaturo quæ consideranda. 142.
cap. 72. c
S
Sabbato fiebat circuncisio. 144. cap. 73. h
Sabbato extrahitur bos de puteo. 139. cap.
70. a. & 120. cap. 58. b
Sabbato soluitur bos à præsepio. 137. cap.
68. b
Sal bonum, inuisum non. 178. cap. 93. k
& 142. cap. 72. d
Salē habete, et pacē, inter uos. 178. ca. 92. k
Samaritana mulier. 94. cap. 47. a
Samaritanus curauit uulneratum. 89. cap.
43. a
Samaritani non receperunt Christum.
201. cap. 110. a
Sanatur languidus iuxta piscinam. 132. ca.
66. b
Sanatur omnis langor. 46. cap. 15. a
Sanatur manus arida. 120. cap. 58. a
Sanatur mulier habens fluxū. 74. ca. 34. b
Sanantur multi. 165. cap. 82. d. & 82. cap.
37. p
Sanantur tangentes simbriam uestimenti
Christi. 114. cap. 55. f
Scandala necesse est ut ueniant. 178. cap.
92. g
Scandalizans membrum abiiciatur. 52. ca.
19. e

19.e.& 178.cap.92.h
Scandalizans pusillū demergatur in pro-
fundo maris.177.cap.92.g
Scenopegia. 142. cap. 73. a. Fer.tertia
Dom.pas.
Scriba dolosus.66.cap.29.a
Sequi Christum duo uoluerunt. 66. cap.
29.b
Si quis sitit,ueniat ad me.146.73.m
Seruiri duobus dominis non potest. 57.
cap.23.b.& 193.cap.104.d
Serui inutiles sumus.176.cap.90.c
Serui mali Dominus ueniet quando non
sperat.239.cap.138.g
Seruus minister domino accumbenti, ac
manducanti.176.cap.90.b
Seruus nequam cui omne debitum fuerat
dimissum.184.cap.96.a
Seruus sciens uoluntatem domini,nec fe-
cit,uapulabit multis.239.cap.138.g
Signa iudicii futuri. 233.cap. 135.a.& 234.
cap.136.a
Signum pluuiæ & æstus. 166. cap. 84. a.
& 131.cap.65.g
Signum querunt Iudæi. 125. cap. 61. a.&
166.cap.84.a. Fer.4. e quatuor tempo-
porum Quadragesimæ.
Socrus Petri sanatur. 46. cap. 16.a. Fer.5.
Dom.3.& Sabbato post Pent.

Solic

Solicitudo fugienda. 57. cap.25.b.& 129.
cap.65.b
Soluir Christus didrachma.176.cap.91.d
Soluite templum hoc.17.cap.7.a.c
Spiritus imitundus assumit septem ne-
quiores.126.cap.61.c
Staturæ nostræ nil adicere possumus. 48.
cap.23.c
Surdus & mutus sanatur.164.cap.82.a

T

Temporalia contemnenda.57.cap.21.a
Terra primò herbā producit.103.cap.50.l
Theaurizandum in cælo. 57.cap.23.a.&
130.cap.65.f
Thomas dicit Christo,Nescimus quò ua-
dis.255.cap.150.b
Thomas dicit:Eamus,& moriamur. 196.
cap.106.a
Tyranni non sunt timendi.81.cap.37.i
Traditiones Phariseorum. 128. cap. 63.a
& 160.cap.80.a
Transfiguratio Domini.171.ca.83.a.Sab-
ba.& Dom.3. Quadrag.
Tributum soluendum.220.cap.126.a
Turrim ædificare uolens, primū com-
putat.141.cap.72.b

V

Væ multiplex Phariseorum. 225. cap. 131. a
Væ,per quæ scandala ueniunt. 177. cap.

Y 92 5

92.g
 Væ traditori. 251. cap. 148. c.
 Vendentium prima è templo eiecctio. 37.
 cap. 7. a. Fer. 2. Domin. quarta. Se-
 cunda. 210. cap. 118. c. Fer. 3. Domin.
 prima. Dom. 9.
 Vendite quæ possidetis, & date eleemo-
 synam. 130. cap. 65. f
 Venite ad me omnes qui laboratis. 88.
 cap. 42. e
 Venite benedicti patris mei, possidete.
 243. cap. 140. b
 Verba Christi in gazophylacio. 148. cap.
 75. a
 Vestimento nouo, uetus cõmissura non
 conuenit. 73. cap. 33. d
 Vestis nuptialis. 219. cap. 125. a
 Victima igne & sale salietur. 178. cap.
 92. i
 Viduæ filius suscitatur. 65. cap. 28. a. Fer.
 5. Dom. 4. & Dom. 15.
 Viduæ minuta. 230. cap. 152. d
 Vigilate, quia nescitis qua hora &c. 238.
 cap. 138. b. & d
 Vigilate propter instans iudicium. 238.
 cap. 138. b
 Villicus iniquitatis. 192. cap. 104. a
 Vinum uetus præstat nouo. 74. cap. 33. e
 Virginitatem decem parabola. 240. cap. 139. a
 Vocat

Vocatio Matthæi. Vide Matthæi.
 Vocandi ad conuiuium pauperes. 140.
 cap. 71. a
 Vocatio discipulorum prima. 54. cap. 5. c
 Secunda. 43. cap. 12. a Tertia. 44. cap.
 13. a
 Vox de cælo ad Christum. 212. cap. 119. d
 & 172. cap. 88. c
 Vxorem dimittere non licet, nisi ob for-
 nicationem. 53. 19. c. & 186. cap. 98. a

Z

Zacharias fit mutus. 9. cap. 2. d
 Zachæus. 204. cap. 112. b

F I N I S.

I N D E X E V A N G E -
 L I O R V M T O T I V S
 A N N I.

*

*Numeri qui hisce inclusi sunt notis. [ ]
 notitium denotant Evangelia: alij uero
 dierum.*

Dominica prima aduentus. Erunt signa
 pagina 234. cap. 136. e [236. cap. 137. c
 & 238. cap. 138. b]
 Dom. 2. Joannes uerò cum audisset. pag.
 83. cap. 38. a
 Dom. 3. Miserunt Iudæi. pag. 28. cap. 15. b
 [25. cap. 14. c]

y 2 FERIA

Feria quarta quatuor temporum. Missus
est angelus. 9. cap. 3. a
Feria 6. Exurgens Maria. 11. cap. 4. a
Sabbato : Anno quintodecimo imperii
Tyberii. 24. cap. 14. a
Dom. 4. ut in sabbato præcedenti. [26. ca.
14. c]
Vigilia natiuitatis Christi: Cùm esset de-
sponsata. 15. cap. 6. d
Christi natale, in prima missa : Exiit edi-
ctum. 16. cap. 7. a. In secunda : Pastores
loquebatur. 17. cap. 7. c. In tertia: In prin-
cipio erat uerb. 7. cap. 1. a. & 24. c. 14. b
Dom. infra octauas: Erant Ioseph & Ma-
ria mitantes. 20. cap. 10. b
Circuncisio : Postquam consummati. 18.
cap. 8. a
Vigilia Epiphanię: Defuncto Herode. 12.
cap. 11. d
Epiphania: Cùm natus esset Iesus. 18. cap.
9. a. [30. cap. 1. b]
Dom. infra octauas: Cùm factus esset an-
norum. 12. cap. 13. a. [106. cap. 52. a]
Octaua : Vidit Ioannes Iesum. 33. cap. 4. a
Dom. 2. post Epiphaniam : Nuptiæ factæ
sunt. 35. cap. 6. a
Dom. 3. De leproso. 63. cap. 26. a. Et Cen-
turione. 64. cap. 7. a
Dom. 4. De quietatione maris. 67. cap.
30. b [

30. b [104. cap. 50. p]
Dom. 5. De zizaniis. 103. cap. 50. a
Dom. Septuagesimæ : De operariis in ui-
neam. 191. cap. 103. a. [185. cap. 97. a. Et
accefferunt. 186. cap. 98. a
Dom. Sexagesimæ : Cùm autem turba.
99. cap. 49. b
Dom. Quinquagesimæ : Passio prædici-
tur. 200. ca. 108. b. Et de cęco. 203. c. 112. a
Feria quarta cinerum : Cùm ieiunatis. 57.
cap. 23. a
Feria quinta : De seruo Centurionis. Et
Dom. 3. post Epiphaniam. 64. cap. 27. a
Feria v. 1. De dilectione inimici. 54. c. 20. d
Sabbato : Christus supra mare ambulat.
112. cap. 55. a
Dom. 1. Quadragesimæ : Christus tenta-
tur. 31. cap. 3. a
Feria 1 1. Oues ab hædis separantur. 243.
cap. 140. a
Feria 1 1 1. De secunda uendentium cie-
ctione. 210. cap. 118. b
Fer. 1 1 1. quatuor temporum: Iudæi uo-
luerunt signum uidere. 125. cap. 61. a
Fer. v. de Chananæa. 163. cap. 81. a
Feria v. 1. De probatica piscina. 131. cap.
66. a
Sabbato : De transfiguratione domini.
171. cap. 88. a

Dom. 11. Quadragesima, ut in Sabbato
precedenti.

Fer. 11. Ego uado, & quaeratis me. 149.
cap. 76. a

Fer. 111. De doctrina Phariseorum. 224.
cap. 130. a

Fer. 1111. Et ascendens Iesus Hierosoly-
mam. 200. cap. 108. b. Et petitio filiorum
Zebedaei. 202. cap. 111. a

Fer. v. De diuine epulone. 194. cap. 105. a

Fer. vi. De locatione uineae. 217. ca. 124. a

Sabbato, De filio prodigo. 180. cap. 94. c

Dom. 111. De muto. 123. cap. 60. a. Cum
autem spiritus immundus. 126. cap. 61. e

Fer. 11. De Christi ciectione extra Naza-
reth. 107. cap. 52. d

Fer. 111. Quod remittendum sit. 182. ca. 95. a

Fer. 1111. Quod illotis manibus. 160. cap.
80. a

Fer. v. De focru Simonis. 46. cap. 16. a

Fer. vi. De Samaritana. 94. cap. 47. a

Sabbato, De muliere adultera. 147. cap.
74. a

Dom. 1111. De prima refectioe. 110. cap.
54. a

Fer. 11. De prima uendentium ciectione.
37. cap. 7. b

Fer. 111. Literas scire Christum mirantur.
144. cap. 73. f

Fer.

Fer. 1111. De caeco nato. 153. cap. 77. a

Fer. v. De filio uiduae. 65. cap. 28. a

Fer. vi. De suscitacione Lazari. 195. cap.
106. a

Sabbato, Qui sequitur me, non ambulat
in teneb. 148. cap. 75. a

Dominica in passione: Christum demoni-
um habere dicunt. 151. cap. 76. g. [150.
cap. 76. c.]

Fer. 11. Quaeratis me. 145. cap. 73. l

Fer. 111. de Scenopegia. 142. cap. 73. a

Fer. 1111. De encantiis. 158. cap. 79. a

Fer. v. De penitencia Magdalene. 90. ca.
44. a. Et in festo eiusdem.

Fer. vi. Christus abiit in Effrem. 196. cap.
107. a

Sabbato, Cogitauerunt princ. 207. ca. 115. d

Erant autem gentiles. 211. cap. 119. a

Dominica in ramis. Sedit super asinam
207. cap. 116. a

Fer. 11. De Magdalena. 207. cap. 115. c. &
245. cap. 142. c

In mandato domini. 247. cap. 144. a

Sabbato sancto, Vespere sabbati. 289. cap.
188. a

Dom. pascha: Maria. 292. cap. 160. a

Fer. 11. Et ecce duo. 292. cap. 159. b Et fa-
ctum est. 294. a

Fer. 111. De quinta apparitione. 296. cap.

y 4 163.

163.a
Fer. iiii. De septima apparitione. 299. cap.
165.a
Fer. v. De prima apparitione. 292. ca. 160.a
Fer. vi. De octaua apparitione. 301. c. 166.a
Sabbato in albis: Venit Maria. 289. cap.
159. c. & 291.a
Dom. iiii. octaua paschæ. 296. cap. 163.a
Dom. ii. post pascha. 157. cap. 78. c. [153.
cap. 77.a]
Dom. iiii. Modicum & iam non uidebitis
me. 261. cap. 315. l [262. cap. 151. p]
Dom. iiii. Vado ad eum. 260. cap. 151. k
[229. cap. 132. c]
Dom. v. Siquid petieritis. 262. cap. 151. n.
[215. cap. 121. a]
In Letaniis: Quis uestrū habet amicum.
93. cap. 46. e
Vigilia Ascensionis: Subleuatis. 263. c. 151. q
Ascensione Domini: Recumbētibus. 302.
cap. 167. a
Dom. infra octauas: Cum uenerit paracle
tus. 259. cap. 151. h. [258. cap. 151. c]
Vigilia Pentecostes: Si diligitis me. 256.
cap. 150. d
Pentecostes: Si quis diligit me. 256. ca. 150. f
[146. cap. 73. m.]
Fer. ii. Sic deus dilexit mūdum. 39. ca. 8. d
Fer. iiii. Qui non intrat per ostium. 156.
cap.

cap. 78. a
Fer. iiii. Nemo potest uenire. 116. ca. 56. g
Fer. v. Cōuocatis duodecim apostolis. 78.
cap. 37. a
Fer. vi. De paralytico. 70. cap. 32. a
Sabb. De focu Simonis. 46. cap. 16. a
Do. Trinitatis: Cūm uenerit. 259. c. 151. h
Festo Eucharistie: Caro mea. 117. ca. 56. k
Dom. i. post Pentecosten: Estote miseri
cordes. 59. cap. 24. a
Dom. ii. Homo quidam fecit cenā. 140.
cap. 71. b. [219. cap. 125. a.]
Dom. iiii. De oue, & Drachma. 179. cap.
94. a [72. cap. 33. a.]
Dom. iiii. Laxate retia. 43. cap. 12. a
Dom. v. Nisi abundauerit. 51. cap. 19. e.
[54. cap. 20. d.]
Dom. vi. De secunda refectiōe. 165. cap.
83. a
Dom. vii. Attendite à falsis prophetis. 61.
cap. 27. b. [37. cap. 69. a.]
Dom. viiii. De uillico. 192. ca. 104. a. [177.
cap. 92. f. Attendite. 132. cap. 95. a. Adan
ge nobis. 175. cap. 90. a.]
Dom. ix. De fetu super Hierusalem, & se
cunda ciectione. 210. cap. 118. a
Dom. x. De Phariseo, & Publicano. 214.
cap. 120. c. [139. cap. 70. b.]
Dom. xi. De furdo & muto. 164. cap. 82. a
y s [463

[46. cap. 16. a.]
Dom. xii. Beati oculi. 88. cap. 42. d. [188.
cap. 100. a.]
Dom. xiiii. De decem leprosis. 200. cap.
109. a. [165. cap. 82. c.]
Do. xiiii. Nemo potest. 57. cap. 23. b. [128.
cap. 64. d.]
Dom. xv. De filio uiduz. 65. cap. 28. a
Dom. xvi. De hydopico. 139. cap. 70. a
[140. cap. 71. a.]
Do. xvii. De magno mādato. 222. c. 128. a
Fér. iiii. quatuor temporum. De muto,
quem discip. 173. cap. 89. b
Fér. vi. De Magdalena. 90. cap. 44. a
Sabbato: De ficu infructuosa. 136. cap. 67.
& Muliere incuruata. 136. cap. 68. a
Dom. xviii. De paralytico. 70. cap. 32. a
Do. xix. De ueste nuptiali. 219. cap. 125. a
Dom. xx. De filio reguli. 97. cap. 43. a
Dom. xxi. De seruo nequam. 183. ca. 96. a
[182. cap. 95. a. 175. cap. 90. a.]
Dom. xxii. Reddite Cæsari. 220. ca. 126. a
Dom. xxiii. De filia archisyagogi. 74.
cap. 34. a
Dom. xxiiii. Cū uideritis abominatio-
nem. 233. cap. 134. a

DE SANCTIS.

In uigilia sancti Andree: Sabat. 33. ca. 5. c
In die: Ambulabat Iesus. 44. cap. 13. a

Thomæ:

Thomæ: Thomas unus. 297. cap. 163. c
Stephani: Ecce mitto ad uos prophetas.
227. cap. 13. i. h.
Ioā. Euāgeliste: Sequere me. 300. ca. 166. c
Innocentium: Angelus apparuit. 21. ca. 11. a
Thomæ. Mar. 157. cap. 78. c
In Purificatione. Postquā impleri sunt
dies. 20. cap. 10. a
In Cathedra Petri: Venit Iesus in partes
Cæs. 168. cap. 86. a
Annuntiatio Mariæ. 9. cap. 3. a
Philippi: Non turbetur cor uestrum. 254.
cap. 150. a
Crucis inuentio: Erat homo. 38. cap. 3. a
Vigilia Ioannis Baptistæ: Fuit in diebus
Herodis. 7. cap. 2. a
Elizabeth. 12. cap. 5. a
Vigilia Petri & Pauli: Simon Ioannis di-
ligis. 300. cap. 166. b
In die: Venit Iesus. 168. cap. 86. a
Visitatio Mariæ. 11. cap. 4. a
Ogtaua Petri & Pauli: Ambulat super ma-
re. 112. cap. 55. a
Septem fratrum martyrum: Fratres Iesu.
127. cap. 62. b
Magdalena. Rogabat Iesum. 90. ca. 44. a
Apollinaris: Facta ē cōtērio. 252. ca. 149. a
Iacobi: Accessit ad Iesum. 202. cap. 111. a
Petri ad uincula: Venit Iesus. 168. ca. 86. a
Transi

Transfiguratio: Assumpsit Iesus Petrum.
171. cap. 88. a

Assumptio Mariæ: Intrauit Iesus in ca-
stellum. 92. cap. 45. a

Decollatio Ioan. Baptistæ. 41. cap. 10. a
Cum dies oport. 108. cap. 53. a

Natiuitas Mariæ: Liber generationis. 14.
cap. 6. a

Exaltatio crucis: Nunc iudicium. 212. cap.
119. e

In uigilia, & die Matthæi: De uocatione.
48. cap. 17. a

Michaëlis: Quis putas maior. 177. ca. 92. f

Dedicatio ecclesiæ: Ingressus Iesus. 204.
cap. 112. b. [148. cap. 79. a.]

Vigilia omnium sanctorum: Descendens
de monte. 50. cap. 18. c

In die: Ascendens in montem. 48. ca. 18. a
In Communi Apostolorum.

Vigilia unius: Hoc est præceptum. 258. ca.
151. e

Vigilia plurimorum: Ego sum uitis uera.
257. cap. 151. a

In die Apostolorum: Hoc mando uobis.
259. cap. 151. f. Ecce mitto uos. 80. cap.
37. f. Ecce nos reliquimus omnia. 190.
cap. 102. a

In festo Euangelistarum.

Designauit & alios. 86. cap. 41. a

Tempo

**Tempore Paschæ, unius, uel
plurimorum Mar-
tyrum.**

Ego sum uitis uera. 257. c. 151. a. Ego sum
uitis, & uos palmites. 158. cap. 151. b

In communi unius Martyris.

Non ueni pacem mittere. 81. cap. 37. k
Siquis uult uenire post me. 170. cap. 87. a

Nisi granum frumenti. 211. cap. 119. b
Laurentii.

Nihil opertum, quod non reueletur. 81.
cap. 37. i. Siquis uenit ad me, & non
odit. 141. cap. 72. a

**In communi plurimorum
Martyrum.**

Ascendens in montem. 48. cap. 18. a
**In communi confessorum,
pontificum.**

Sedente Iesu. 231. cap. 133. b

Attendite à fermento. 185. cap. 97. b
Descendens de monte. 50. cap. 18. c

Væ uobis, qui ædificatis. 227. cap. 131. f
Cum audieritis prælia. 231. cap. 133. c

Qui uos audit. 22. cap. 37. n
Reuersi LXXII. discipuli. 88. cap. 42. a

Confiteor tibi pater. 88. cap. 42. c
Pro Doctoribus.

Vos estis sal terra. 51. cap. 19. a
Vigilate, quia nescitis. 238. cap. 138. d

Homo

Homo quidam peregrè proficiscens. 241.

cap. 138. b

Sint lumbi uestri præcincti. 238. cap. 138. c

Nemo accendit lucernam. 126. cap. 61. d

Vigilate, & orate. 238. cap. 138. b

Nolite timere pusillus grex. 130. cap. 68. f

Homo quidam nobilis. 104. cap. 112. d

Pro Confessoribus non episcopis.

Ecce nos reliquimus omnia. 190. ca. 102. a

Pro Virginibus.

De thesauro abscondito. 105. cap. 51. a

De decem uirginibus. 240. cap. 139. a

In Votiis.

De Cruce: Ecce ascendo Hierosolymam.

200. cap. 108. b

De Beata tempore paschæ: Stabat iuxta

cruce[m]. 284. cap. 156. c

In alio tempore: Exrollens uocem. 127.

cap. 62. a

Pro defunctis.

Dixit Martha ad Iesum. 196. cap. 106. c

Omne quod dat mihi. 116. cap. 58. f

Amen, amen dico uobis, quia uenit hora.

133. cap. 66. g

Ego sum panis uitæ. 117. cap. 56. h

FINIS.